

L'estructura de les àrees d'estudi del BUP del centre 1 no correspon al pla d'estudis de Batxillerat encara que el resultat final sigui equivalent. Hi ha més tendència a encadenar blocs d'etemes que a mantenir de manera compacta l'àrea. Així es té en compte la transferència d'uns temes d'una matèria sobre els d'una altra. No es pot dir però que la modificació del currículum hagi estat resultat directe de la incorporació dels MCM atès que el projecte de creació del centre ja incloïa la voluntat d'estar atent a la realitat social i cultural. En aquest sentit les Opcions d'Investigació Social i les Opcions d'Expressió Artística i Tecnològica són àrees que han evolucionat d'acord amb la societat i la cultura i en conseqüència s'han cercat els mitjans. Un exemple clar d'això és que les tecnologies audiovisuals de 1974 basades en el muntatge audiovisual han donat pas a l'estudi de vídeo a partir de 1981.

La incorporació dels MCM està parcialment estructurada. A qualsevol àrea s'incorporen com a mitjans de suport. A primer curs els alumnes participen responsabilitzant-se dels aparells i mitjans a través de les Tècniques. A partir de segon curs i en el marc de les Opcions es desenvolupa la comprensió i expressió dels mitjans amb la realització de projectes concrets. És possible que a través d'aquests treball els alumnes puguin arribar a un coneixement del funcionament de la indústria cultural i de la comunicació però no està inicialment projectat.

La incorporació dels MCM és parcialment estructurant. Els professors compten amb tots els mitjans i instal·lacions però s'obliga a fer una previsió de l'activitat per tal que se li assigni horari i lloc amb el grup d'alumnes que pot oscil·lar de molt petit a molt gran (de 10 a 150 alumnes). Existeix la possibilitat que els alumnes puguin disposar dels mitjans de manera discrecional i això té també una dimensió estructurant. La incorporació d'alguns alumnes a

través de les Tècniques al manteniment dels mitjans audiovisuals, a la introducció de dades al sistema informàtic, a les activitats d'edició de materials impresos i a la realització de reportatges fotogràfics o enregistraments videogràfics té indubtablement una dimensió estructurant de l'aprenentatge. Un valor fonamental de la mateixa estructuració és la d'oferir opcions segons els interessos i aptituds personals així com la incorporació a un treball útil a la comunitat que té la conseqüent valoració social.

El centre 3 d'alumnes d'EGB és públic i les seves condicions organitzatives són sensiblement inferiors als centre privats mentre que en relació als altres centres públics del mateix municipi sembla un centre privilegiat està més ben dotat. S'han introduït algunes modificacions organitzatives per possibilitar el desenvolupament d'activitats diversificades per nivells d'aprenentatge i també per desenvolupar activitats aplicatives tipus tallers. Això ha exigit incorporar més professors per atendre el mateix nombre d'alumnes i per tant s'ha fet de manera limitada. La dedicació de més professors ha comportat la supressió d'hores de preparació de l'activitat que generalment és més complexa. Així, sovint les noves activitats no han donat els resultats pretesos per falta de preparació adequada. Si s'ha fet un taller de vídeo ha estat per voluntarisme d'una mestra que ha hagut d'esmerçar-hi hores de disposició personal per deixar acabada la tasca allà on no arribaven els alumnes per no disposar del temps necessari.

No hi ha hagut pròpiament innovacions curriculars. S'han fet diferents nivells i s'han introduït opcions rotatives sobre la base del mateix currículum de l'EGB. No hi ha hagut cap

mena d'estructuració i el desenvolupament d'activitats en relació als MCM ha estat més siniciativa de mestres amb suport de la direcció que projecte d'escola.

No s'ha donat una incorporació estructurant dels sistemes de treball. En realitat per haver-se tractat d'activitats aïllades es pot dir que ha contribuït a desestabilitzar els sistemes de treball existents sense arribar a reestructurar-los. Les activitats s'han desenvolupat amb una certa dispersió i no queda clar que n'ha quedat d'aprenentatge.

El centre 4 és un centre de BUP públic. Es un dels centres de BUP ben dotats que no té res de menys que els centres privats als quals fem referència. Solament una limitació acusada pels mestres és totalment certa: els pupitres bipersonals fixes de superfície inclinada, que dona una rigidesa als espais de classe. Amb tot el centre disposa d'amplis laboratoris, dues aules on es pot projectar equipades amb vídeo i una immensa sala d'actes que és un privilegi.

Cap intent de modificació organitzativa apareix en l'horari habitual. Cada professor es regeix exclusivament pel seu horari de classes. Alguns professors impulsen algunes modificacions per desenvolupar actes connectats amb l'actualitat social i cultural. En són un magnífic exemple l'exposició i el debat organitzats amb motiu del bicentenari de la Revolució Francesa pels seminaris d'Història i de Francès on hi ha professors disposats a no escatimar esforços que han de demanar per favor un canvi d'horari.

La introducció de la informàtica sota la modalitat d'EATP no comporta cap modificació organitzativa més que la pròpia de les denominades 'hores B' que comporten un desdoblament del grup d'alumnes. La modificació organitzativa l'ha establert l'Administració Educativa incrementant el nombre de professors en funció de les hores calculades.

No hi ha cap innovació curricular evident llevat de les iniciatives de confluïr en una activitat conjunta interdisciplinària alguns professors.

No hi ha incorporació estructurada dels MCM que s'han incorporat tan sols com a suport d'idioma o d'art en forma d'àudiovisuals. Així mateix la informàtica és aprenentatge d'ús i permet veure algunes aplicacions i simulacions.

La incorporació ha estat mínima malgrat que hi hagi l'equipament necessari. No es pot parlar en absolut d'incorporació estructurant.

El centre 5 té alumnes d'EGB i alumnes de BUP i té caràcter confessional. No hi ha pràcticament modificacions organitzatives. A EGB s'han introduït els desdoblements del grup més aviat nombrós (36 alumnes/aula) en semigrups per a Informàtica i Religió. El grup es trasllada a aules especialitzades també per a Plàstica i Pretecnologia així com sempre que s'ha de veure un document en suport vídeo. El professor que empra habitualment transparències trasllada el retroprojector en una tauleta amb rodes a l'aula.

No hi ha innovacions curriculars ni activitats interdisciplinàries. La incorporació dels MCM no es fa més que com a suport audiovisual i no ha estat expressament

estructurada i per tant tampoc es pot parlar d'una funció estructurant dels sistemes de treball. la incorporació de la Informàtica ha suposat la dedicació d'un professor de Matemàtiques exclussivament per a les activitats informàtiques però no hi ha hagut més modificació.

A BUP hi ha hagut lleugeres modificacions justament per fer possible el desenvolupament de les EATP com la de Comunicació (Ràdio i Televisió) que es desenvolupa en un mòdul continu de 90 minuts. Els seminaris de Formació científica i Formació humanística que tenen per objectiu garantir una formació basada en l'activitat pràctica de laboratori, de debat i anàlisi documental (les pel·lícules són documents) i de crecaió literària-visual. Aquestes modificacions organitzatives són evidents innovacions curriculars particularment perquè encara que no canviïn els continguts garanteixen que no quedin a segon terme els continguts de procediments, sitemes i hàbits de treball d'un determinat camp de coneixement.

No es pot parlar d'una incorporació estructurada dels MCM atès que cada professor ho fa segons iniciativa pròpia però una infraestructura que ho pot començar a permetre és que hi hagi un professor encarregat de posar a disposició un fons documental d'enregistraments en vídeo ben catalogat i passar-ne informació periòdica a tots els professors.

El grau d'incorporació dels MCM ha estat molt en un context de funcionament 'clàssic' -com deia el director- però no ha desenvolupat una funció estructurant dels sistemes d'ensenyament aprenentatge.

El centre 6 és privat i de reconeguda trajectòria de renovació pedagògica. Atén alumnes d'EGB. No hi ha hagut modificacions organitzatives vinculades a la utilització dels mitjans de comunicació. Malgrat que els mestres s'han preparat després d'un breu assaig d'introducció de la informàtica es va aturar l'experiència en espera d'un model clar. Les experiències d'utilització del vídeo com a suport o en casos limitats com a realització expressiva s'han fet en el marc convencional d'organització. La direcció i els professors justifiquen també la impossibilitat de fer modificacions organitzatives mentre no disposin d'ampliació d'espais qu estan en projecte.

No hi ha cap modificació curricular llevat d'activiats molt arrelades al projecte de l'escola com són les colònies, les activiatts de la festa de final de curs o la contribució artística a la localiat amb un pessebre públic. No tene cap relació amb la utilització dels MCM.

No hi ha hagut una incorporació estructurada ni estructurant dels MCM. Se n'accepten la necessitat però es vol evitar qualsevol desestabilització que pogués posar en perill els assoliments de l'escola.

El centre 7 es alhora escola d'EGB i centre de BUP recentment incorporat a la xarxa pública. A l'EGB hi ha modificacions organitzatives que fan pensar amb les que ja hi havia fa vint anys (activitats d'experiències entre alumnes de dues edats diferents i sortides de treball en grups integrats d'alumnes de 7 a 11 anys). Actualment però responen a una altra idea. La preocupació pels alumnes que no segueixen els nivells bàsics ha conduït a buscar noves formes d'agrupació en les àrees dites instrumentals. Però aquesta mateixa preocupació pels aprenentatge bàsics és la

que limita la dedicació a activitats relacionades amb els MCM. Així, activitats que es fan al Cicle Mitjà amb un plantejament estructurat d'educació en el llenguatge verboicònic no tenen continuïtat al Cicle Superior.

Les agrupacions flexibles no representen innovació curricular i la introducció de la informàtica es centra en llenguatge Logo a 7è. i llenguatge Basic a 8è. amb algunes aplicacions d'usuari. Són activitats juxtaposades al currículum habitual.

El cas d'aquesta escola és significatiu pel fet que al Cicle Mitjà hi ha una incorporació estructurada dels MCM atès que treballen des del dibuix comunicació a la realització videogràfica. Aquest disseny organitzatiu té una funció estructurant que es possible en certa manera mentre depèn d'un únic mestre. Ara bé, tot queda aturat al Cicle Superior per no poder acceptar aquesta funció estructurant que obligaria a canvis organitzatius importants.

A BUP és possible reemprendre el treball de MCM a l'optativa de EATP de Vídeo que desenvolupa el mateix professor del Cicle Mitjà. En l'organització del BUP ja hi ha previstes unes activitats optatives en grup desdoblats que s'organitzen en un mòdul temporal llarg (120 m.) i que no obliguen a reestructurar res més. No hi ha doncs pròpiament innovacions curriculars fora del marc de les EATP de 2n. i 3r. o ComEx (comunicació-expressió) de 1r. No es pot doncs parlar d'una incorporació estructurada ni estructurant dels MCM.

Les precedents descripcions sumàries que sintetitzen observacions primàries trnascites i analitzades al capítol anterior poden contrastar-se amb les valoracions i posicions dels professors expressades al qüestionari (QP), preguntes 18, 19, 20 i 21 que ja queden reflectides en el factor 2 i en el factor 4 que segueix.

Factor 4 Unitat d'acció educativa

J: Unitat d'acció docent.

K: Unitat d'acció institucional.

L: Unitat d'acció comunitària.

Aquest factor agrupa les tres variables d'unitat d'acció que hem identificat: docent, institucional i comunitària. No són variables específiques de la utilització dels MCM però hi intervenen de manera molt decisiva. No podem deixar-les de banda en un enfoc holístic de la realitat escolar i en tot cas les analitzem sempre en relació a la utilització dels MCM i a la incorporació dels CCM. El seu potencial és possiblement el més definitu a les escoles eficaces. Tant és així que una escola que garanteix la unitat d'acció educativa es eficaç malgrat que els seus procediments puguin ésser més tradicionals i poc adequats. Contràriament, l'escola més innovadora pot arribar a un estat d'ineficàcia si no garanteix la unitat d'acció docent entre els mestres, la unitat d'acció institucional amb els pares i la unitat d'acció comunitària amb el medi.

Però la consideració de la realitat dels MCM en relació a l'educació és un dels temes que pot posar més de manifest la coincidència o no coincidència en l'orientació educativa. De fet obliga a revisar els principis educatius més consolidats. El final de la revisió no serà altra que una reafirmació dels mateixos principis però fent-ne una lectura adequada a la realitat actual. Els mateixos principis poden tenir una aplicació totalment inversa.

Un exemple pot aclarir aquest aparent joc de paraules. El principi per el qual l'educació ha de partir de la vida que envolta l'infant, el mateix principi de l'observació posat per Decroly com a primer dels passos per a l'aprenentatge, segueix vigent. Però si fa setanta o trenta anys la primera observació es feia sobre el món natural, avui la primera observació es deu haver de fer sobre el món social-cultural. En efecte, està més a l'abast de l'observació de l'infant el vapor d'aigua que es genera a una cuina petita o a un bany que no pas la rosada del matí sobre l'herba del camp o la boira d'inversió tèrmica que es produeix en caure el dia. Està més a l'abast el glaç que produeix el frigorífic que no pas el glaç o gebrada dels camps en el dies freds d'hivern.

L'exemple ens permet fer notar que l'observació en molts casos haurà de començar abans pel món tecnològic en el qual vivim per després entendre el món natural. Es segueix un procés invers d'acord amb el mateix principi i amb el mateix objectiu de conèixer les lleis del món físic que la inventiva humana ha sabut descobrir científicament i aplicar tecnològicament. Cal saber aplicar oportunament la propietat commutativa.

Al qüestionari a professors (QP) s'han presentat una sèrie d'afirmacions sobre les quals calia expressar el grau d'acord o desacord sobre una escala de cinc graus.

Corresponen a les preguntes números 18, 22 i 23 i la distribució obtinguda expressada en percentatges es la següent.

NOSTRA TOTAL DE MESTRES I PROFESSORS: 49 **GENS POC MIG MOLT TOTAL N/C**

QP: V100 a V106 - Unitat Acció Docent

Els CCM no s'adapten al treball escolar	12,2	36,7	16,3	22,4	12,2	
No estic al corrent de la programació de TV	18,4	28,6	24,5	22,4	6,1	
Hi ha programes d'interès a TV però falta temps	4,1	32,7	28,6	20,4	12,2	2,0
Es complica fer servir materials de comunicació	18,4	18,4	20,4	30,6	10,2	2,0
Els nostres alumnes no segueixen TV, RD, còmics	26,5	44,9	22,4	2,0	2,0	2,0
El mestre ha d'estar atent a MCM i a l'actualitat	,0	2,0	26,5	30,6	38,8	2,0
El Programa s'ha de modificar amb l'actualitat	2,0	4,1	20,4	44,9	22,4	6,1

QP: V110 a V118 - Unitat Acció Docent

La Programació curricular ha d'ésser estable	18,4	18,4	38,8	18,4	4,1	2,0
La falta d'interès dels alumnes és general	14,3	16,3	30,6	22,4	14,3	2,0
Falta programació de televisió o ràdio escolar	10,2	30,6	30,6	16,3	12,2	
La utilització de MCM és personal de cada mestre	20,4	20,4	18,4	22,4	14,3	4,0
La TV informa de tot superficialment i no serveix	28,6	36,7	30,6	,0	2,0	2,0
Amb els alumnes grans no es poden fer motivacions	51,0	40,8	4,1	2,0	,0	2,0
Amb els MCM també s'accedeix a la cultura	,0	2,0	8,2	46,9	38,8	4,1
Sense MCM els alumnes tenen menys interès	,0	22,4	32,7	28,6	14,3	2,0
S'ha de comptar amb la TV i les revistes de casa	12,2	10,2	18,4	40,8	16,3	2,0

QP: V119 a V124 - Unitat Acció Institucional

Amb alumnes grans ja no compta tant la família	30,6	26,5	26,5	14,3	,0	2,0
Els pares tenen guardats els alumnes a l'escola	14,3	32,7	36,7	14,3	,0	2,0
Cal una estreta relació família-escola	,0	2,0	8,2	34,7	53,1	2,0
L'escola ha de garantir identificació dels pares	,0	4,1	10,2	32,7	51,0	2,0
El C. E. ha d'atendre qüestions generals	28,6	24,5	14,3	8,2	2,0	22,4
El C. E. ha d'atendre l'orientació educativa	10,0	8,2	18,4	20,4	22,4	20,4

QP: V80 - Freqüència d'utilització dels MCM 2,0 32,7 22,4 18,4 20,4 4,1

El conjunt de professors presenta una distribució de valoracions ben variada. Mentre quasi un 50 % està poc o gens d'acord amb l'afirmació que diu que els CCM no tenen res a veure amb el treball escolar, altres tants creuen que és així; hi estan mig, molt o totalment d'acord. Més del 50 % dels professors estan d'acord que hi ha programes de televisió interessants però de la mateixa manera estan d'acord que falta temps i que tenir a punt un material i haver previst l'equipament és complicat.

Davant l'afirmació que diu que hi ha alumnes als quals no afecta això dels MCM, hi ha una tendència molt clara al desacord. Solament un 4 % hi està totalment o molt d'acord. I coherentment amb això, la quasi totalitat estan mig, molt o totalment d'acord que el mestre ha d'estar atent als diferents mitjans i a l'actualitat incorporant els temes d'actualitat a l'activitat escolar.

Es reconeix doncs que els alumnes són consumidors dels MCM. No s'està atent a la TV però s'accepta que s'ha d'estar atent als MCM. El currículum ha d'incorporar l'actualitat però es veu complicada la utilització dels MCM:

Malgrat les contradiccions que comporta la televisió amb un tractament superficial de molts temes, no s'està gens d'acord que se n'hagi de prescindir. Malgrat les exigències del programa escolar sobre alumnes de més de dotze anys no és una pèrdua de temps la dedicació de temps a activitats de motivació i aplicació pràctica segons un 90 % del professors consultats.

Clarament afirma un 85 % que amb els MCM també s'accedeix a la cultura i que s'ha de comptar amb la televisió i les revistes de que disposen els alumnes a casa (75 %).

En conjunt, els professor es pronuncien de manera coincident per la necessitat de comptar amb la família dels alumnes i per establir una estreta relació família-escola. És l'escola la que ha de garantir la identificació dels pares. El posicionament front a les funcions del Consell Escolar en qüestions generals exclusivament o àdhuc en qüestions específiques d'orientació educativa és dispers atès que els centres privats de BUP no contemplen aquest òrgan. Amb tot, el pronunciament s'inclina per que aquest òrgan de participació i gestió intervingui en definició crítica de valors i en la promoció d'activitats que connectin amb el món actual.

Si bé el pronunciament dels professor és molt clar no coincideix amb la pràctica educativa reflectida ni en l'atenció a les produccions dels MCM que consumeixen els alumnes o que poden ésser objecte d'elaboració escolar. Bon nombre de professor ens han manifestat a partir de la realització del qüestionari que no s'hi havien aturat a pensar-ho però que ho veuen força clar. Expliquen que els falta temps per desenvolupar totes les activitats i el programa escolar i que no saben d'on trobar el temps per parar esment a la televisió o a les revistes. Un professor de matemàtiques sap les hores que li demana dur les classes ben preparades i admet que hauria de decidir-se a conèixer el *soft* informàtic aplicat a aquesta matèria però no sap d'on treure el temps (Es un professor que roman habitualment al centre de nou del matí a dos quarts de set de la tarda llevat, potser, d'un dia).

La contradicció no la interpretem com a falta de coherència i la posició reflexiva presa anirà sens dubte modificant la pràctica. Caldrà posar-hi més mitjans i possiblement modificar l'ús dels mitjans actuals comptant amb el temps i mitjans dels quals els alumnes poden disposar fora del temps escolar. El professor també haurà de disposar de temps fora de l'horari escolar.

La taula precedent reflecteix el posicionament del conjunt dels quaranta nou professors que han respost el qüestionari. Es una distribució de referència sobre la qual es pot contrastar el posicionament dels mestres o professors de cadascuna de les escoles. La mostra de professors de cada escola és molt reduïda i això limita el seu valor informatiu. No es fa una distinció entre centre d'EGB i centre de BUP de manera que la resposta dels centres 1, 5 i 7 és conjunta dels mestres i dels professors. Es dona en percentatges per poder disposar de puntuacions comparables però cal no oblidar quin nombre de professors representa cada percentatge segons el nombre de professors de cada centre que ve indicat a la capçalera de cada taula.

ESCOLA 1: 3 mestres i 3 professorsGENS POC MIG MOLT TOTAL N/C

QP: V100 a V106 - Unitat Acció Docent

Els CCM no s'adapten al treball escolar	,0	50,0	16,7	33,3	,0
No estic al corrent de la programació de TV	16,7	50,0	,0	33,3	,0
Hi ha programes d'interès a TV però falta temps	,0	50,0	50,0	,0	,0
Es complica fer servir materials de comunicació	50,0	,0	16,7	33,3	,0
Els nostres alumnes no segueixen TV, RD, còmics	33,3	50,0	16,7	,0	,0
El mestre ha d'estar atent a MCM i a l'actualitat	,0	,0	,0	33,3	66,7
El Programa s'ha de modificar amb l'actualitat	,0	,0	,0	33,3	66,7

QP: V110 a V118 - Unitat Acció Docent

La Programació curricular ha d'ésser estable	50,0	16,7	,0	16,7	1,0
La falta d'interès dels alumnes és general	,0	33,3	,0	50,0	16,0
Falta programació de televisió o ràdio escolar	,0	33,3	16,7	33,3	16,7
La utilització de MCM és personal de cada mestre	50,0	16,7	16,7	,0	16,7
La TV informa de tot superficialment i no serveix	66,7	33,3	,0	,0	,0
Amb els alumnes grans no es poden fer motivacions	83,3	16,7	,0	,0	,0
Amb els MCM també s'accedeix a la cultura	,0	,0	,0	33,3	66,7
Sense MCM els alumnes tenen menys interès	,0	33,3	16,7	16,7	33,3
S'ha de comptar amb la TV i les revistes de casa	,0	,0	,0	50,0	50,0

QP: V119 a V124 - Unitat Acció Institucional

Amb alumnes grans ja no compta tant la família	33,3	33,3	16,7	17,7	,0
Els pares tenen guardats els alumnes a l'escola	,0	16,7	50,0	33,3	,0
Cal una estreta relació família-escola	,0	,0	,0	16,7	83,3
L'escola ha de garantir identificació dels pares	,0	,0	,0	16,7	83,3
El C. E. ha d'atendre qüestions generals	50,0	,0	,0	,0	,0 50,0
El C. E. ha d'atendre l'orientació educativa	16,7	,0	,0	,0 33,3	50,0

QP: V80 - Freqüència d'utilització dels MCM

,0 16,7 ,0 50,0 33,3

Hi ha mestres que no estan al corrent de la programació en un centre que ha creat expressament un temps per parlar del diari i de la informació i que disposa de les instal·lacions per projectar un vídeo en qualsevol moment. No tindrien perquè trobar complicat fer servir materials dels MCM la meitat dels mestres. La coincidència és clara: el mestre ha d'estar atent als MCM i a l'actualitat i el programa s'ha de modificar amb l'actualitat.

Coincideixen els mestres i professor d'aquest centre en veure que la TV pot servir i en considerar que l'escola ha d'atendre les motivacions dels alumnes. Coincidència molt clara en els MCM com a via d'accés cultural i en comptar amb la TV i les revistes de casa.

Hi ha coincidència clara en la necessitat de comptar amb els pares i que l'escola ha de garantir la seva identificació.

ESCOLA 2: 6 professors**GENS POC MIG MOLT TOTAL M/C****QP: V100 a V106 - Unitat Acció Docent**

Els CCM no s'adapten al treball escolar	,0	50,0	16,7	16,7	16,7
No estic al corrent de la programació de TV	33,3	33,3	33,3	,0	,0
Hi ha programes d'interès a TV però falta temps	16,7	,0	16,7	33,3	33,3
Es complica fer servir materials de comunicació	16,7	33,3	3,0	33,3	16,7
Els nostres alumnes no segueixen TV, RD, còmics	16,7	66,7	16,7	,0	,0
El mestre ha d'estar atent a MCM i a l'actualitat	,0	,0	,0	66,7	33,3
El Programa s'ha de modificar amb l'actualitat	,0	,0	66,7	16,7	16,7

QP: V110 a V118 - Unitat Acció Docent

La Programació curricular ha d'ésser estable	,0	16,7	66,7	16,7	,0
La falta d'interès dels alumnes és general	33,3	16,7	50,0	,0	,0
Falta programació de televisió o ràdio escolar	16,7	50,0	33,3	,0	,0
La utilització de MCM és personal de cada mestre	,0	16,7	16,7	50,0	16,7
La TV informa de tot superficialment i no serveix	16,7	50,0	33,3	,0	,0
Amb els alumnes grans no es poden fer motivacions	16,7	83,3	,0	,0	,0
Amb els MCM també s'accedeix a la cultura	,0	,0	,0	50,0	33,3 16,7
Sense MCM els alumnes tenen menys interès	,0	50,0	33,3	16,7	,0
S'ha de comptar amb la TV i les revistes de casa	50,0	,0	16,7	16,7	16,7

QP: V119 a V124 - Unitat Acció Institucional

Amb alumnes grans ja no compta tant la família	33,3	50,0	16,7	,0	,0
Els pares tenen guardats els alumnes a l'escola	,0	16,7	66,7	16,7	,0
Cal una estreta relació família-escola	,0	,0	,0	16,7	83,3
L'escola ha de garantir identificació dels pares	,0	,0	,0	33,3	66,7
El C.E. ha d'atendre qüestions generals	,0	,0	,0	,0	,0 100,0
El C.E. ha d'atendre l'orientació educativa	,0	,0	,0	,0	,0 100,0

QP: V80 - Freqüència d'utilització dels MCM	16,7	,0	16,7	16,7	16,7 33,3
---	------	----	------	------	-----------

Estan dominantment al corrent de la programació de TV. Suposen que hi ha programes d'interès però acusen la falta de temps. Alguns ho troben complicat, d'altres no. No dubten que els seus alumnes segueixen TV, RD, còmics. Admeten que el professor ha d'estar atent als MCM i a l'actualitat però no tenen tan clar que el programa s'hagi de modificar amb l'actualitat.

Acusen la falta general d'interès dels alumnes. pensen que la TV pot servir malgrat tot i que amb els alumnes grans també calen activitats de motivació i d'aplicació pràctica. Estan mitjanament d'acord que els alumnes encara poden estar menys interessats si s'ignoren els MCM. No es veu que una solució sigui comptar amb la televisió i les revistes que els alumnes veuen i llegeixen a casa.

Estan mitjanament d'acord que els pares, alguns pares, tenen els alumnes guardats a l'escola. Coincideixen en la necessitat d'establir una estreta relació amb la família i de garantir la identificació dels pares. No contempen l'existència d'un Consell Escolar.

ESCOLA 3 : 5 mestres**GENS POC MIG MOLT TOTAL N/C****QP: V100 a V106 - Unitat Acció Docent**

Els CCM no s'adapten al treball escolar	,0	40,0	40,0	20,0	,0
No estic al corrent de la programació de TV	,0	20,0	60,0	20,0	,0
Hi ha programes d'interès a TV però falta temps	20,0	20,0	20,0	40,0	,0
Es complicat fer servir materials de comunicació	20,0	60,0	20,0	,0	,0
Els nostres alumnes no segueixen TV, RD, còmics	,0	,0	20,0	20,0	60,0
El mestre ha d'estar atent a MCM i a l'actualitat	,0	,0	20,0	80,0	,0
El Programa s'ha de modificar amb l'actualitat	20,0	,0	,0	,0	,0 80,0

QP: V110 a V118 - Unitat Acció Docent

La Programació curricular ha d'ésser estable	40,0	,0	40,0	20,0	,0
La falta d'interès dels alumnes és general	20,0	20,0	40,0	20,0	,0
Falta programació de televisió o ràdio escolar	,0	20,0	40,0	20,0	20,0
La utilització de MCM és personal de cada mestre	40,0	40,0	20,0	,0	,0
La TV informa de tot superficialment i no serveix	40,0	40,0	20,0	,0	,0
Amb els alumnes grans no es poden fer motivacions	40,0	60,0	,0	,0	,0
Amb els MCM també s'accedeix a la cultura	,0	,0	,0	60,0	40,0
Sense MCM els alumnes tenen menys interès	,0	,0	40,0	40,0	20,0
S'ha de comptar amb la TV i les revistes de casa	,0	20,0	,0	60,0	20,0

QP: V119 a V124 - Unitat Acció Institucional

Amb alumnes grans ja no compta tant la família	,0	,0	20,0	80,0	,0
Els pares tenen guardats els alumnes a l'escola	,0	40,0	40,0	20,0	,0
Cal una estreta relació família-escola	,0	,0	20,0	60,0	20,0
L'escola ha de garantir identificació dels pares	,0	,0	,0	40,0	60,0
El C.B. ha d'atendre qüestions generals	20,0	60,0	20,0	,0	,0
El C.B. ha d'atendre l'orientació educativa	,0	20,0	60,0	20,0	,0

QP: V80 - Freqüència d'utilització dels MCM	,0	,0	60,0	20,0	20,0
---	----	----	------	------	------

Consideren que les CCM s'adapten parcialment al treball escolar. Estan mitjanament al corrent de la programació de TV. Alguns consideren que els falta temps però d'altres no. No veuen complicat fer servir els materials de comunicació. Consideren que els seus alumnes estan menys influïts per TV, RD i còmics perquè tenen el temps ocupat en activitats. No tenen gens clar que el programa s'hagi de modificar amb l'actualitat. (Sembles respostes més aviat contradictòries).

Posició molt dispersa davant la conveniència d'una programació curricular estable i respecte a la falta d'interès dels alumnes. Alguns pensen que hi ha d'haver una bona programació de televisió o ràdio escolar. No pensen que la utilització dels MCM sigui una qüestió personal de cada mestre i coincideixen en fer servir la televisió i en la importància de motivar els alumnes. No dubten que amb els MCM s'accedeix a la cultura i que els MCM tenen un paper important en la motivació dels alumnes.

Coincideixen força en la importància de la relació família-escola i de la identificació dels pares.

ESCOLA 4 : 5 professors**GENS POC MIG MOLT TOTAL N/C****QP: V100 a V106 - Unitat Acció Docent**

Els CCM no s'adapten al treball escolar	20,0	20,0	20,0	40,0	,0
No estic al corrent de la programació de TV	,0	,0	80,0	20,0	,0
Hi ha programes d'interès a TV però falta temps	,0	20,0	60,0	20,0	,0
Es complica fer servir materials de comunicació	,0	,0	60,0	40,0	,0
Els nostres alumnes no segueixen TV, RD, còmics	20,0	40,0	40,0	,0	,0
El mestre ha d'estar atent a MCM i a l'actualitat	,0	20,0	20,0	40,0	20,0
El Programa s'ha de modificar amb l'actualitat	20,0	20,0	40,0	20,0	,0

QP: V110 a V118 - Unitat Acció Docent

La Programació curricular ha d'ésser estable	20,0	,0	60,0	20,0	,0
La falta d'interès dels alumnes és general	,0	,0	,0	40,0	60,0
Falta programació de televisió o ràdio escolar	,0	40,0	20,0	40,0	,0
La utilització de MCM és personal de cada mestre	,0	,0	,0	60,0	40,0
La TV informa de tot superficialment i no serveix	,0	20,0	60,0	,0	,0 20,0
Amb els alumnes grans no es poden fer motivacions	60,0	20,0	,0	,0	,0 20,0
Amb els MCM també s'accedeix a la cultura	,0	,0	20,0	40,0	20,0 20,0
Sense MCM els alumnes tenen menys interès	,0	,0	40,0	20,0	20,0 20,0
S'ha de comptar amb la TV i les revistes de casa	,0	,0	40,0	40,0	,0 20,0

QP: V119 a V124 - Unitat Acció Institucional

Amb alumnes grans ja no compta tant la família	,0	40,0	40,0	,0	,0 20,0
Els pares tenen guardats els alumnes a l'escola	,0	40,0	40,0	,0	,0 20,0
Cal una estreta relació família-escola	,0	,0	,0	60,0	20,0 20,0
L'escola ha de garantir identificació dels pares	,0	20,0	,0	40,0	20,0 20,0
El C.E. ha d'atendre qüestions generals	20,0	,0	,0	20,0	20,0 40,0
El C.E. ha d'atendre l'orientació educativa	20,0	20,0	,0	40,0	,0 20,0

QP: V80 - Freqüència d'utilització dels MCM ,0 40,0 20,0 ,0 40,0

Poca coincidència en la majoria de formulacions. Poc al corrent de la programació de TV. Falta temps a classe per poder utilitzar programes de televisió. Es complicat fer servir materials de comunicació. Admeten que els seus alumnes segueixen TV, RD i còmics. Total dispersió davant la conveniència d'estar atent als MCM i a l'actualitat modificant la programació escolar.

Màxima coincidència en la falta d'interès dels alumnes però la utilització de MCM es considera personal de cada mestre. Mig d'acord que la TV no serveix però estan conveçuts que cal dedicar temps a motivar els alumnes i en activitats pràctiques.

Dispersió en la importància d'assegurar la identificació dels pares amb l'escola i de mantenir una estreta relació.

ESCOLA 5 : 5 mestres i 4 professors**GENS POC MIG MOLT TOTAL M/C****QP: V100 a V106 - Unitat Acció Docent**

Els CCM no s'adapten al treball escolar	22,2	22,2	11,1	11,1	33,3
No estic al corrent de la programació de TV	22,2	44,4	22,2	11,1	,0
Hi ha programes d'interès a TV però falta temps	,0	11,1	22,2	33,3	33,3
Es complicat fer servir materials de comunicació	11,1	44,4	,0	33,3	11,1
Els nostres alumnes no segueixen TV, RD, còmics	22,2	44,4	22,2	,0	11,1
El mestre ha d'estar atent a MCM i a l'actualitat	,0	,0	22,2	11,1	66,7
El Programa s'ha de modificar amb l'actualitat	,0	,0	11,1	66,7	11,1 11,1

QP: V110 a V118 - Unitat Acció Docent

La Programació curricular ha d'ésser estable	11,1	22,2	33,3	22,2	11,1
La falta d'interès dels alumnes és general	22,2	22,2	22,2	33,3	,0
Falta programació de televisió o ràdio escolar	11,1	11,1	33,3	22,2	22,2
La utilització de MCM és personal de cada mestre	22,2	33,3	22,2	11,1	,0 11,1
La TV informa de tot superficialment i no serveix	22,2	11,1	55,6	,0	11,1
Amb els alumnes grans no es poden fer motivacions	55,6	33,3	11,1	,0	,0
Amb els MCM també s'accedeix a la cultura	,0	,0	,0	33,3	66,7
Sense MCM els alumnes tenen menys interès	,0	11,1	33,3	33,3	22,2
S'ha de comptar amb la TV i les revistes de casa	,0	22,2	11,1	33,3	33,3

QP: V119 a V124 - Unitat Acció Institucional

Amb alumnes grans ja no compta tant la família	66,7	22,2	11,1	,0	,0
Els pares tenen guardats els alumnes a l'escola	33,3	55,6	11,1	,0	,0
Cal una estreta relació família-escola	,0	,0	11,1	33,3	55,6
L'escola ha de garantir identificació dels pares	,0	,0	11,1	22,2	66,7
El C.E. ha d'atendre qüestions generals	55,6	44,4	,0	,0	,0
El C.E. ha d'atendre l'orientació educativa	11,1	11,1	11,1	22,2	44,4

QP: V80 - Freqüència d'utilització dels MCM ,0 33,3 22,2 22,2 22,2

Estan més aviat al corrent de TV malgrat que no hi ha coincidència en el valor dels CCM per a la programació. Més de la meitat coincideixen en la falta de temps. Divisió respecte a la complicació d'introduir materials de comunicació. Subscriuen que els seus alumnes segueixen TV, RD i còmics. S'accepta que el mestre ha d'estar atent als MCM i a l'actualitat i que el programa s'hi ha d'adequar.

Dispersió en la falta d'interès dels alumnes, en la conveniència d'una programació de televisió i ràdio escolar i poc d'acord que la utilització dels MCM sigui qüestió personal. Dubten davant les possibilitats de la TV però afirmen que amb els MCM també s'accedeix a la cultura. No condicionen l'interès dels alumnes a la incorporació de MCM i coincideixen poc en la possibilitat de sumar els temps i recursos de casa.

Clarament coincidents en la importància de relació família-escola i de la identificació dels pares.

ESCOLA 6 : 5 mestres**GENS POC MIG MOLT TOTAL M/C****QP: V100 a V106 - Unitat Acció Docent**

Els CCM no s'adapten al treball escolar	60,0	40,0	,0	,0	,0
No estic al corrent de la programació de TV	60,0	40,0	,0	,0	,0
Hi ha programes d'interès a TV però falta temps	,0	80,0	20,0	,0	,0
Es complicat fer servir materials de comunicació	20,0	20,0	40,0	20,0	,0
Els nostres alumnes no segueixen TV, RD, còmics	20,0	40,0	20,0	20,0	,0
El mestre ha d'estar atent a MCM i a l'actualitat	,0	,0	,0	60,0	40,0
El Programa s'ha de modificar amb l'actualitat	,0	,0	,0	20,0	60,0 20,0

QP: V110 a V118 - Unitat Acció Docent

La Programació curricular ha d'ésser estable	40,0	20,0	20,0	,0	,0 20,0
La falta d'interès dels alumnes és general	,0	,0	60,0	,0	20,0 20,0
Falta programació de televisió o ràdio escolar	,0	40,0	20,0	40,0	,0
La utilització de MCM és personal de cada mestre	20,0	,0	40,0	20,0	,0 20,0
La TV informa de tot superficialment i no serveix	60,0	40,0	,0	,0	,0
Amb els alumnes grans no es poden fer motivacions	80,0	20,0	,0	,0	,0
Amb els MCM també s'accedeix a la cultura	,0	,0	20,0	20,0	60,0
Sense MCM els alumnes tenen menys interès	,0	,0	20,0	60,0	20,0
S'ha de comptar amb la TV i les revistes de casa	,0	,0	40,0	60,0	,0

QP: V119 a V124 - Unitat Acció Institucional

Amb alumnes grans ja no compta tant la família	20,0	60,0	20,0	,0	,0
Els pares tenen guardats els alumnes a l'escola	,0	60,0	40,0	,0	,0
Cal una estreta relació família-escola	,0	,0	,0	40,0	60,0
L'escola ha de garantir identificació dels pares	,0	,0	20,0	60,0	20,0
El C.E. ha d'atendre qüestions generals	20,0	20,0	40,0	20,0	,0
El C.E. ha d'atendre l'orientació educativa	20,0	,0	40,0	20,0	20,0

QP: V80 - Freqüència d'utilització dels MCM ,0 40,0 40,0 20,0 ,0

Perfil de marcada coincidència generalitzada. Els CCM poden adaptar-se al treball escolar. estan al corrent de TV. Es pot dedicar temps a classe amb els programes d'interès. Accepten que els alumnes segueixen TV, RD i còmics. Molt d'acord que s'ha d'estar atent als MCM i a l'actualitat modificant el programa.

No veuen que la programació curricular pugui ésser estable. Dispersió en la falta d'interès dels alumnes. Opinen diversament respecte a que la utilització dels MCM sigui qüestió de cada mestre. Coincidència en les possibilitats de la TV i que cal dedicar temps a motivar els alumnes. Molt d'acord que amb els MCM s'accedeix a la cultura, que sense els MCM els alumnes tenen menys interès i que es pot comptar amb la TV i revistes que els alumnes veuen a casa.

Coincideixen en la necessitat de relació família-escola i de la identificació dels pares.

ESCOLA 7 : 6 mestres i 7 professors**GENS POC MIG MOLT TOTAL N/C****QP: V100 a V106 - Unitat Acció Docent**

Els CCM no s'adapten al treball escolar	,0	38,5	15,4	30,8	15,4	
No estic al corrent de la programació de TV	7,7	7,7	15,4	46,2	23,1	
Hi ha programes d'interès a TV però falta temps	7,7	46,2	7,7	23,1	7,7	7,7
Es complicat fer servir materials de comunicació	15,4	7,7	23,1	23,1	23,1	7,7
Els nostres alumnes no segueixen TV, RD, còmics	38,5	30,8	23,1	,0	,0	7,7
El mestre ha d'estar atent a MCM i a l'actualitat	,0	,0	38,5	46,2	7,7	7,7
El Programa s'ha de modificar amb l'actualitat	,0	7,7	15,4	53,8	15,4	7,7

QP: V110 a V118 - Unitat Acció Docent

La Programació curricular ha d'ésser estable	,0	30,8	46,2	23,1	,0	
La falta d'interès dels alumnes és general	15,4	15,4	38,5	15,4	15,4	
Falta programació de televisió o ràdio escolar	23,1	30,8	38,5	7,7	,0	
La utilització de MCM és personal de cada mestre	15,4	23,1	15,4	23,1	23,1	
La TV informa de tot superficialment i no serveix	15,4	53,8	30,8	,0	,0	
Amb els alumnes grans no es poden fer motivacions	38,5	46,2	7,7	7,7	,0	
Amb els MCM també s'accedeix a la cultura	,0	7,7	15,4	69,2	7,7	
Sense MCM els alumnes tenen menys interès	,0	38,5	38,5	23,1	,0	
S'ha de comptar amb la TV i les revistes de casa	23,1	15,4	23,1	38,5	,0	

QP: V119 a V124 - Unitat Acció Institucional

Amb alumnes grans ja no compta tant la família	30,8	7,7	46,2	15,4	,0	
Els pares tenen guardats els alumnes a l'escola	30,8	15,4	30,8	23,1	,0	
Cal una estreta relació família-escola	,0	7,7	15,4	30,8	46,2	
L'escola ha de garantir identificació dels pares	,0	7,7	23,1	30,8	38,5	
El C.B. ha d'atendre qüestions generals	23,5	30,8	30,8	15,4	,0	
El C.B. ha d'atendre l'orientació educativa	7,7	7,7	23,1	30,8	30,8	

Qb: V80 - Freqüència d'utilització dels MCM ,0 61,5 15,4 7,7 15,4

Poca coincidència i posicions contrastades en alguns punts. Coincidència clara en veure que els alumnes segueixen TV, RD i còmics. Força d'acord que el mestre ha d'estar atent als MCM i a l'actualitat.

Lleugera coincidència respecte a la programació que no pot ésser estable. La TV a pesar de tot pot servir i cal dedicar temps a motivar els alumnes grans. Amb tot no es veu una connexió entre la utilització dels MCM i l'interès dels alumnes. Amb discrepàncies s'accepta que amb els mitjans de comunicació també s'accedeix a la cultura.

Discrepàncies obertes respecte a la valoració de la família i poca coincidència en al necessitat de la relació família-escola.

J: Unitat d'acció docent.

K: Unitat d'acció institucional.

L: Unitat d'acció comunitària.

La unitat d'acció docent està clarament més assolida als centres que han formulat un projecte específic d'orientació educativa i pedagògica. La coincidència mai és absoluta atesa la complexitat del procés educatiu i una acceptació formal d'una determinada orientació no comporta necessàriament que les conviccions pròpies i la pràctica personal siguin totalment coincidents.

El centre 1 mostra indubtables coincidències al costat d'algunes discrepàncies que representen un clar contrast. Una orientació d'escola activa basada en les Tècniques Freinet dóna una base comú als mestres que de bell antuvi són formats per treballar segons aquesta orientació. En aquesta línia però no s'ajusta que hi hagi mestres que no estan al corrent de la programació de TV, que es vegi complicat fer servir materials de comunicació, que es pensi que cal una programació de televisió i ràdio escolar, que es dubti respecte a l'interès que els MCM poden despertar en els alumnes i que alguns mestres considerin una qüestió personal la seva utilització escolar.

La unitat d'acció docent sembla poc sòlida si no és resultat de la seguretat personal de cada mestre. Malgrat que la direcció elabori un projecte d'escola alternatiu aquest ha d'ésser assumit i enriquit amb la participació activa de tots els mestres. Un projecte alternatiu no es pot fer amb estudiants en pràctiques; cada mestre ha d'ésser un pensador cooperatiu però autònom. Ja hem apuntat a la part descriptiva que no veiem actuar a tots els mestres amb la deguda seguretat. De fet, solament s'han recollit sis

qüestionaris i els no recollits corresponen a mestres o professors encara amb menor seguretat respecte al model pedagògic que es segueix..

La unitat d'acció institucional està força atesa, particularment per la direcció del centre però els mestres coincideixen en estar-hi totalment d'acord.

No escau parlar d'unitat d'acció comunitària. L'escola no és de barri ni desenvolupa cap acció fora del marc estrictament pedagògic. Més aviat pot passar el contrari, els alumnes o pares podrien viure una disgregació conceptual en veure que la seva escola és estranyament diferent a les altres, a la dels cosins, amics i veïns. Els pares que han dut els alumnes després d'haver sofert una situació de fracàs a d'altres escoles poden estar molt convençuts del model pedagògic a la vista dels resultats dels seus fills. Els pares que buscaven la millor escola per als seus fills en un afany de selecció poden sentir-se decebutos i viuen l'escola amb desconfiança o desconcert.

A grans trets no hi ha dubte que els professors del centre 2, solament sis d'un col·lectiu total de quaranta, expressen importants coincidències. El projecte de "una nova pedagogia per a adolescents" que incloïa de manera explícita la comunicació àudio-visual ha conformat la concepció pedagògica dels professors més antics, ha estat entesa per alguns professors amb experiència a d'altres centres i va formant els que s'inicien per primera vegada. Els sis professors representaven casualment les tres procedències.

Hi ha prou proposicions sobre les que hi ha coincidència. No falten comptats professors en franca discrepància com ja se n'ha deixat constància a la part descriptiva però la unitat d'acció docent està per damunt de situacions aïllades.

La unitat d'acció institucional queda reflectida per la coincidència dels professors en valorar la relació amb la família i la identificació dels pares (Es una de les valoracions més concentrada en aquest punt). Però en aquest centre queda reflectida també per la identificació dels propis alumnes atès que no es tracta d'una escola de barri i aplega alumnes d'arreu que ells mateixos s'encarreguen de propagar. Les taules que reflecteixen l'estil pedagògic i conductes diverses presentades dins del factor 2 posen de relleu punts de coincidència amb la valoració dels professors.

No podem parlar en el cas del centre 2 d'unitat d'acció comunitària. No és una escola de barri ni es desenvolupen accions associatives fora de les accions educatives. Les convocatòries a pares per activitats més festives o culturals formen part de la unitat d'acció institucional que el professorat vetlla acuradament i amb èxit i satisfacció d'alumnes i pares.

El centre 3 evidencia una certa dispersió com no ha d'estranyar ningú en un centre públic. No hi ha hagut projecte inicial i els mestres hi conflueixen per circumstàncies molt diverses. De fet, el centre 3, ha assolit una certa unitat d'acció pedagògica, si més no coincidència pedagògica. Essent fa més de deu anys una escola en un indret aïllat, alguns mestres hi han passat

però els que hi han romàs han anat compartint una orientació d'escola que una direcció segura però prudent ha sabut impulsar.

Hi ha posicions properes però indecises respecte als CCM, respecte a la necessitat d'estar atent als MCM. Hi ha discrepàncies manifestes en la qualitat dels programes de TV i la conveniència de trobar temps escolar. S'ha defugit la posició de lligar la programació escolar a l'actualitat.

Hi ha una marcada dispersió en la conveniència de mantenir una programació estable, en la falta generalitzada d'interès dels alumnes i en la necessitat d'una programació de televisió i ràdio escolar de suport. Tampoc hi ha coincidència en comptar amb la TV i les revistes de casa.

La coincidència és clara en voler motivar els alumnes, en creure que amb els MCM s'accedeix a la cultura i que aquests formen part del món d'interessos dels alumnes.

Respecte a la unitat d'acció institucional, es coincideix en la importància de la relació família-escola i en la conveniència de garantir la identificació dels pares però es reflecteix la indecisió a causa de no poder confiar sempre en els pares potser perquè es despreocupen.

No es pot parlar d'unitat d'acció comunitària. Part dels alumnes viuen a la localitat però una bona part arriben amb transport. Amb tot, la voluntat de l'escola ha estat vincular-se a la localitat i alguna activitat s'ha realitzat de manera oberta a tothom a la plaça pública.

Al centre 4 la dispersió i falta de coincidència és general. La primera falta de coincidència ha quedat palesa en la impossibilitat de coincidir deu professors durant una hora per respondre a un qüestionari i parlar-ne. La segona ha estat la dificultat de recollir deu qüestionaris que al terme de dos mesos han estat solament cinc.

Es pot dir obertament que no hi ha unitat d'acció docent. Solament es veu coincidència clara en afirmar la falta general d'interès dels alumnes i en considerar que la utilització de MCM és personal de cada mestre. Malgrat tot, es considera que amb alumnes grans també cal fer motivacions i que la TV malgrat la informació superficial pot servir.

Aquestes darreres coincidències queden desdibuixades per la falta de coincidència en veure que amb els MCM també s'accedeix a la cultura, en comptar amb la TV i les revistes que els alumnes tenen a casa i en la concepció contraposada respecte al programa escolar.

Tampoc hi ha unitat d'acció institucional. No s'afirma clarament la importància de la relació família-escola ni es coincideix en que l'escola ha de garantir la identificació dels pares. Hi ha posicions ben diferents respecte al Consell Escolar que està constituït com així ha de ser en un centre públic. Malgrat això, hi ha hagut coincidència en fer ús del Consell Escolar per resoldre els problemes d'assistència o de comportament d'alguns alumnes.

No es pot parlar d'unitat d'acció comunitària. Però una observació superficial dels alumnes a la porta de l'escola permet identificar un món de relacions, de vivències, de comunicació i d'interessos totalment al marge del centre.

Semblen talment dos món que s'ignoren, el món escolar conduït pels professors i el món dels adolescents entre el qual es passa de llarg per entrar a l'institut com si fossin uns nois i noies diferents dels que es trobaran a les aules.

El centre 5 atén alumnes d'EGB i de BUP amb una orientació d'escola confessional ben coneguda pels pares. La unitat d'acció docent no queda clara i potser és el reflex de dos estils pedagògic que coexisteixen amb acceptació respectuosa. Hi ha marcades divergències de criteri respecte als CCM, a la complicació de servir-se de materials de comunicació, al tipus de programació i si s'ha de modificar amb l'actualitat.

Hi ha una certa coincidència en considerar que hi ha programes d'interès a TV però que falta temps a classe. S'afirma que amb els MCM també s'accedeix a la cultura. No se sap bé com fer servir la informació de TV i hi ha opinions molt diverses respecte a comptar amb la TV que els infants veuen a casa i les revistes que llegeixen.

Les discrepàncies són evidents però en un clima d'acceptació mútua que quedaria reflectit amb el posicionament a l'afirmació que la utilització dels MCM és una qüestió de l'estil personal de cada mestre on la distribució es reparteix pràcticament entre tots els graus.

Potser per això, la unitat d'acció institucional és clara i manifesta. Es considera mol necessària la relació família-escola i la identificació dels pares. Es confia en el Consell Escolar considerant que ha d'atendre l'orientació educativa. Quan l'orientació educativa es refereix a "definició crítica de valors", "promoció d'activitats que connectin amb el món actual"... hi ha dispersió d'opinions

justificable perquè l'enunciat no fa esment del motiu fundacional de l'escola: l'educació cristiana que la titularitat ofereix obertament als pares que s'hi identifiquin. S'accepta el Consell escolar però no fins al punt que pogués girar totalment l'orientació cristiana de l'escola.

Aquest centre ens va fer adonar de la conveniència de considerar la unitat d'acció comunitària malgrat que els alumnes no procedeixin del mateix poble o barri. La unitat d'acció comunitària està plenament lligada a l'orientació cristiana de l'escola però es reflexa en aquelles activitats que impulsades des de l'escola es desenvolupen fora del marc horari escolar i són lliurement acceptades pels pares i pels alumnes grans. Comença amb la participació en l'eucaristia familiar dels dissabtes que periòdicament s'organitza en funció dels alumnes d'una determinada edat. Té lloc també amb actes: xerrades, jornades i trobades que s'organitzen des de la institució religiosa o a través d'organismes impulsats per la mateixa (Cristianisme i Justícia, Intermón...). El clima comunitari que es crea entre els pares que hi assisteixen voluntàriament o entre els alumnes grans que hi participen crea una base d'unitat d'acció i convicció que influeix en gran mesura en l'acció docent i en els mateixos resultats escolar.

Ens ha semblat convenient desmarcar aquesta unitat d'acció comunitària que es desenvolupa amb activitats d'assistència lliure i voluntària del model que a través de l'acció institucional introdueix activitats religioses donant per fet que tots les han de seguir.

Quan les activitats es fan en horari escolar, els alumnes hi assisteixen obligats per l'ambient encara que alimentin al seu interior un rebuig frontal veient que la majoria de

la societat no hi coincideix i possiblement els seus pares tampoc. Aquestes situacions, no solament no poden identificar-se amb la unitat d'acció comunitària que hem definit, sinó que alteren la unitat d'acció institucional i donen lloc a conflictes amb alumnes que no és estrany que acabin expulsats.

El centre 6 mostra una gran coincidència qüestions relatives a la unitat d'acció docent. La direcció escolar està encarregada a una mestra pedagoga amb llarga experiència en centres de renovació pedagògica i incorporar una innovació de funcionament es sempre objecte d'anàlisi i consideració prèvia abans no es pren una decisió.

La coincidència és força clara en les qüestions relatives a MCM, CCM i a l'actualitat. Hi ha diversitat respecte a la complicació que representa la utilització de materials de comunicació i respecte al seguiment de TV, RD i còmics pels alumnes.

Les discrepàncies estan lligades al fet de no haver desenvolupat un model d'intervenció en matèria de comunicació, de no haver introduït els mitjans de manera assídua i de no disposar d'elles instal·lacions necessàries.

La unitat d'acció institucional està clara respecte a la relació estreta família-escola i a que l'escola ha de garantir la identificació dels pares. Malgrat això es presenta menys coincidència respecte al Consell Escolar està constituït com correspon a un centre privat concertat. Possiblement palesa la dualitat que es crea entre un equip pedagògic ben dirigit i la iniciativa institucional de la

titularitat que és una cooperativa de pares. De fet, aquests punts de vista diferents han donat lloc a discrepàncies de criteri que ha calgut anar aproximant.

No es pot parlar d'unitat d'acció comunitària. Els alumnes procedeixen de diferents localitats. Amb tot, els pares han volgut impulsar una sèrie de serveis complementaris el fonamental dels quals són les activitats esportives. No sempre però aquestes activitats són ben coincidents amb l'orientació pedagògica de l'escola. S'apliquen lògiques diferents: la del desenvolupament i educació integral de l'alumne i al de tenir ocupats els fills més hores per necessitats horàries dels pares.

El centre 7 atén alumnes d'EGB i alumnes de BUP. El posicionament dels mestres i professors és molt poc coincident. La diversitat de valoracions és constant en els diferents ítems. En el primer bloc l'única coincidència està en el fet que els alumnes sí que segueixen TV, RD i còmics. Menor és la coincidència respecte a l'atenció que el mestre ha de prestar als MCM i a l'actualitat.

Hi ha una baixa coincidència en veure que la TV pot ésser incorporada per l'escola. Molt poca coincidència en veure els MCM com un mitjà d'accés a la cultura. Cap coincidència en l'idea de comptar amb la TV i les revistes que els alumnes veuen a casa.

A la vista de les respostes recollides es pot pensar que no hi ha la mínima unitat d'acció docent per presentar als alumnes un model escolar coherent. Les discrepàncies són també evidents entre els mestres a EGB i entre els professors a BUP i no es poden atribuir exclusivament a un canvi d'orientació d'un nivell educatiu a l'altre.

Confirma abastament la falta d'unitat d'acció docent que una iniciativa d'educació en el llenguatge verboicònic clarament estructurada que s'ha desenvolupat al Cicle Mitjà d'EGB no hagi modificat l'actuació dels mestres.

La diversitat de valoracions és també manifesta als ítems que fan referència a la unitat d'acció institucional sobre els quals hi ha coincidència a la major part de centres. Talment sembla que es posi en qüestió al conveniència d'una estreta relació família-escola per part d'alguns docents. Es posa en dubte per part de bon nombre de professors que amb alumnes grans serveixi de gaire comptar amb la família. Més de la meitat dels docents accepten que els pares tenen guardats els alumnes a l'escola.

La unitat d'acció institucional sembla totalment debilitada en un centre que ha passat de privat a públic quan els professors fan valoracions tan diverses del Consell Escolar. Certament que la meitat coincideix en veure convenient que el Consell Escolar contribueixi a l'orientació educativa dels alumnes així com en la definició crítica de valors però són bon nombre els que pensen diversament.

No procedeix considerar la unitat d'acció comunitària. Els alumnes procedeixen de molt diferents barris i no hi ha activitats fora de les escolars que creïn vincles entre les famílies.

En conjunt es pot veure com les tres unitats d'acció que hem definit estan internament relacionades. El nucli organitzador és la unitat d'acció docent que correspon als mestres o professors amb una direcció pedagògica competent

i prestigiada. El nucli de l'escola és una institució professionalitzada. La direcció efectiva no és suficient avui sense la participació dels mestres de la mateixa manera que la participació dels mestres amb un deixament de la direcció esdevé incerta i inoperant.

La coincidència d'actuació entre pares i professors comença per la consistència de model escolar que presenten els professors als pares. La intervenció dels pares no pot suplir l'eficiència professional. Una excepció singular d'això és la situació explicada del centre 5 on coexisteixen dos estils docents sense conflicte gràcies a la potència de la unitat d'acció institucional. Llevat d'aquest cas, la falta d'unitat d'acció docent acostuma a reflectir-se en falta d'unitat institucional.

La unitat d'acció comunitària l'haguéssim obviat en escoles d'àrea urbana que apleguen alumnes de barris o localitats diverses. Es indubtable la seva importància en el medi rural, al poble petit, on l'escola és una institució de cultura de referència obligada. Veient la seva significació al centre 5 serà convenient considerar en quina mesura la projecció de l'acció cultural de l'escola a l'entorn pot consolidar la mateixa acció docent i institucional.

Factor 5 Mestre i cultura de comunicació de masses

M: El mestre/professor o l'equip de mestres.

Voler calibrar en una variable la cultura del mestre i específicament la cultura en relació a la comunicació de masses és difícil si no és impossible. No podem però renunciar a una aproximació que demana atreviment. Però partim de la següent consideració: el divorci cultural que hi ha entre la cultura clàssica i la cultura de masses és més aviat una hipocresia. S'utilitza la dialèctica creativa entre cultura minoritària i cultura de masses amb interessos descaradament comercials. Ja hem parlat abastament de la comercialització de l'art i de la cultura en general. Aquesta jugada comercial es multiplica quan es posa en joc l'identitat generacional contraposant uns suposats gustos dels joves front als gustos dels adults 'carrosses'. Ara bé, la indústria cultural pot decidir que l'òpera agrada als joves, i que vestir-se d'*esmoquin* és moda entre els joves.

Els mestre o professor com adult que participa de la cultura i que alhora està en contacte amb els més joves sembla el més adequat per mostrar una cultura integrada que no es divideix en alta i baixa cultura i que desvetlla l'engany de cultura minoritària i cultura de masses. Ja em explicat que susbcribim amb Alain Tourain que es tracta de veure la cultura de masses com el gran directori cultural que permet a cadascú endinsar-se en aquells camps que més li interessin, sigui per contemplació cultural o sigui per producció cultural. Així mateix, la diversitat cultural que reflecteixen els diversos pobles del planeta Terra pot esdevenir contingut de gran interès dels MCM.

El mestre com a ciutadà i com a professional ha d'estar atent a la cultura i ha de conèixer els usos culturals dels seus alumnes igual que l'agricultor està atent a l'estat de l'atmosfera per prendre les decisions corresponents.

Les dades recollides són poc precises i tenen valor com a detecció empírica general per tal de veure el comportament de la mostra de docents en el seu conjunt. No podem analitzar les diferències entre escoles les quals solament podem apuntar en la mesura que hem pogut conèixer de manera directa les pràctiques culturals dels mestres a partir de l'entrevista i de l'observació directa.

El qüestionari a professors (QP) a través de les preguntes 13, 16, 24, 5, 6 i 10 aporten les següents dades.

Temps setmanal dedicat als mitjans de comunicació pels professors.

Inclou: televisió, ràdio, premsa diària, revistes, ordinador, discografia.

QP: V67

2,0 % cap hora.

2,0 % menys de 3 hores.

2,0 % de 3 a 6 hores.

16,3 % de 7 a 9 hores.

12,2 % de 10 a 15 hores.

10,2 % de 16 a 21 hores.

18,4 % de 22 a 27 hores.

22,4 % més de 27 hores.

14,3 % no contesten.

Les dades no es poden considerar precises però donen una indicació de referència. Llevat d'un grup minoritari situat en el 20 %, els mestres consultats dediquen més d'una hora diària als mitjans de comunicació. Un 40 % dediquen ben bé tres o més hores diàries. Cal considerar-ho un temps significatiu. Aquest temps es distribueix entre diferents mitjans comptables: televisió, ràdio, revistes, diari, ordinador i discografia.

Una aproximació als gustos o continguts de comunicació de masses més habituals segons els títols citats en primer lloc és la que queda reflectida als quadres adjunts.

Programes/títols/seccions d'interès educatiu que esmenten els professors.

QP: V68, V70, V72, V74, V76, V78

TELEVISIO

10,2 % pel·lícules	14,3 % música actual.
49,0 % informatius-debats.	18,4 % informatius-debats.
10,2 % docum-reportatges.	4,1 % cultural.
2,0 % cultural	63,3 % no contesten.
28,6 % no responen.	

RADIO-FM

REVISTES

6,1 % informació general.	46,9 % informió general
24,5 % ciència-cultura.	6,1 % ciència-cultura.
20,4 % professionals.	8,2 % premsa escolar.
49,0 % no contesten.	38,8 % no contesten.

PREMSA DIARIA

ORDINADOR

10,2 % soft usuari.	8,2 % música moderna.
4,1 % llenguatges.	18,4 % música clàssica.
2,0 % programació.	2,0 % cantautors.
4,1 % realit. treballs.	71,4 % no contesten.
79,6 % no contesten.	

DISCOGRAFIA

Es pot veure com dominen obertament els programes o productes de format més acadèmic, els menys propis de la comunicació de masses.

Dels 49 mestres que han respost el qüestionari, 13 no han donat a conèixer cap afecció personal o *hobby* segons se'ls demanava a la pregunta número 2. El recull dels 36 que han respost indicant una o més afeccions és el següent.

Literatura 8, música 7, fotografia 7, cinema 7, teatre 6, idiomes 5, , història 4, informàtica 4, art 3, cant 2, viatjar 2, esports 2, disseny 2, dansa 2, muntanyisme 2, il·lusionisme 2, escriure 1, química 1, economia 1, jardineria 1, vídeo 1, poesia 1, filosofia 1, activitats de lleure 1, cultura popular 1 i associacionisme 1.

No podem identificar les afeccions dels mestres llevat d'aquells que ens les han explicat personalment però en aquests casos es corresponen amb activitats que desenvolupen amb els alumnes. Si algunes són òbvies com la literatura, la música i els idiomes, d'altres no s'han rebut amb la formació acadèmica i en canvi estan contribuint a introduir nous procediments d'ensenyament-aprenentatge.

Així, es pot fer esment del laboratori fotogràfic dels centres 1 i 2 desenvolupats per mestres afeccionats a la fotografia. Allà on hi ha professors afeccionats al cinema es molt més probable que s'incorporin pel·lícules com per exemple al seminari de formació humanística de BUP del centre 5. La mestra que té per afecció el vídeo és qui desenvolupa aquestes activitats al centre 3. La informàtica, com bé sabem, està en mans de professors que han dedicat hores i hores a l'ordinador i això no hagués estat possible sense una determinada dosi d'afecció

personal. Al centre 2 el viatjar forma part de l'afecció cultural de bon nombre de professors que en períodes de vacances obliden l'escola i s'enriqueixen coneixent els països de cultures més diferents a la nostra. Al centre 7 dóna la música un professor que és alhora compositor de música amb sintetitzadors. El professor d'Història del centre 4 té perfecte coneixement de l'art actual i pot desvetllar un gran interès en els alumnes. Al centre 6 el mestre de Ciències Socials coneix muntatges audiovisuals i disposa de reculls i materials molt actuals que subministra als alumnes perquè treballin amb ells i connectin l'estudi a les realitats socials actuals.

La cultura del mestre és una variable intervenint que pot amplificar l'interès dels alumnes pel coneixement a partir del seu propi entusiasme. Si s'han desenvolupat poc les explicacions sobre els components afectius relacionals i psico-socials de l'aprenentatge en l'alumne, encara menys s'ha considerat el poder del docent que ensenya allò que coneix i que li agrada encomanant l'entusiasme i les ganes de saber.

Tots els professors consultats, sense particulars diferències entre centres, opinen que els alumnes estan massa absorbits pels MCM i que això els resta eficàcia en el treball escolar. La distribució obtinguda és clara.

Com els MCM influeixen en els alumnes concrets segons els professors.

QP: V39

63,3 % estan massa absorbits i això els resta eficàcia a l'escola.

4,1 % hi ha de tot; depèn de l'ambient familiar.

6,1 % sí els mitjans audiovisuals però no els mitjans escrits.

4,1 % hi ha de tot; depèn del nivell i resultats escolars.

6,1 % tenen posicions molt elaborades que tenen interès singular.

2,0 % fan ús dels MCM i incorporen els continguts com a coneixements.

14,3 % no responen.

L'actuació dels mestres i professor no es prou conseqüent amb la precedent constatació que és quasi una denuncia. Són molt poques les activitats que es desenvolupen amb els mitjans de comunicació com ja s'ha posat de manifest a l'anàlisi del factor 2.

En conjunt podem veure com la cultura específica de comunicació de masses no ha estat prou desenvolupada pels mestres. Aquesta és una gran fissura que cal resoldre immediatament per evitar de ser "els dinosaures de l'educació" en expressió de Len Masterman. Si bé hi ha molta banalització i molta superficialitat també hi ha productes de qualitat. Mentre els docents a les escoles no som capaços d'engrescar els joves cap a moltes activitats culturals, els MCM poden convèncer-los del valor de l'òpera com a gènere musical, sensibilitzar-los pels Drets Humans amb concerts multitudinaris de música rock-pop i alertar-los del perill de destruir la capa d'ozó fent-los partidaris de l'ecologisme.

Ja deu ser hora de no girar l'esquena als MCM i veure que poden ésser portadors de continguts molt diversos, tan diversos com qualsevol llibre. I això amb més motiu quan els MCM han d'anar a pouar contingut als temes clàssics de la literatura o de la mitologia. ¿Per què no començar amb narracions textuais dels MCM i anar als seu orígens literaris? ¿Per què no estudiar les funcions amb *software* informàtic i abandonar les gràfiques de pissarra que amb perfecció acumulada fan els bons professors de matemàtiques?

Tot el que pugui incrementar la cultura del mestre o professor, especialment tot allò que no s'adquireix pels circuits de formació acadèmica té avui un important valor per capacitar el docent per ser també l'animador del grup que proposava Josep Costa-Pau, per ser el "nou tipus de professor per a un nou tipus d'aprenentatge" que descobria Santiago Mallas visitant Súnion .

Fins aquí s'han analitzat les variables independents relacionades amb el binomi educació escolar - comunicació de masses. S'han considerat tretze variables agrupades en cinc factors. Dues d'elles (E i M) han estat etiquetades com a intervinents o modificadores per la seva especial caracterització encara que de fet les altres onze no es comporten de manera totalment aïllada i unes i altres s'influeixen particularment els que han estat agrupades dins un mateix factor.

Passem a analitzar les variables que considerem dependents. Estan agrupades en dos factors i totes fan referència a comportaments de l'alumne. Un factor aplega les variables lligades a l'èxit escolar i un altre aplega les que expressen èxit personal en una perspectiva d'educació integral i en la mesura del possible al marge de les situacions escolars per analitzar comportament de la vida diària.

Factor 6: Alumne i èxit escolar (<-> fracàs escolar)

Lamentablement, i no per casualitat, l'expressió "fracàs escolar" ha planat constantment sobre l'escola del nostre país per expressar la insatisfacció social en els resultats de gran nombre d'alumnes. Si hagués estat una qüestió de determinats alumnes mai s'hagués estès aquesta expressió. Fent el joc a la mateixa li donem la volta i sintetitzem en l'expressió "èxit escolar" els resultats positius de l'alumne sempre en relació a les capacitats que se li suposen.

Les variables estrictament escolars, aquelles que s'han de considerar inexcusablement són quatre. Massa sovint es considera exclusivament el nivell d'aprenentatge assolit al qual se'l denomina rendiment. S'ignora la capacitat potencial de l'alumne i es deixa de banda la importància que té desvetllar en primer lloc l'interès de l'alumne i si no desvetllar-lo, al menys no ofegar-lo demanant indiscriminadament a tots els alumnes el mateix, el que correspon per edat i nivell escolar.

Aquestes tres variables venien expressament desenvolupades en les disposicions sobre avaluació de 1971. Ens cal però afegir-ne una quarta encara que pugui semblar poc definida: l'aprenentatge creatiu. Cal reservar un espai de temps a cada àrea del currículum escolar per potenciar que l'alumne pensi autònomament i no limitar-se al coneixement de recepció, repetitiu i passiu que ve dominant el nostre sistema d'ensenyament.

P: Nivell d'aprenentatge assolit.

El nivell d'aprenentatge assolit (variable P) ens limitem a constatar-lo a partir de la identificació dels propis alumnes i de les estimacions dels professors de diferents matèries sobre el mateix grup-classe. La distribució de qualificacions segons uns i altres ens permet una informació força aproximada i també una comparació entre centres. Els diferents nivells observats, 7è. d'EGB i 2n. de BUP d'una mateixa escola són tractats per separat.

RESULTATS	ACADEMICS	E S C O L E S D ' E . G . B .										
		EXPECTAT VALORACIO SEGONS ELS ALUMNES					VALORACIO SEGONS ELS PROFESSORS					
		1	3	5	6	7	1	3	5	6	7	
		?										
Insuficient	17.5	33.3	15.4	8.3	7.4	26.8	28.7	19.6	32.2	16.5	23.5	Insuficient
Suficient	21.5	19.0	11.5	19.4	22.2	36.6	26.5	25.0	28.9	24.1	27.0	Suficient
Bé	34.5	19.0	40.4	41.7	37.0	26.8	25.5	27.7	16.4	16.5	26.4	Bé
Notable	25.4	28.6	28.8	30.6	33.3	9.8	15.9	17.4	17.7	27.5	15.1	Notable
Excel·lent	1.1	.0	3.8	.0	.0	.0	3.1	10.3	4.6	15.4	7.7	Excel·lent

RESULTATS ACADEMICS		CENTRES DE B. U. P.										
		EXPECTAT VALORACIO SEGONS ELS ALUMNES					VALORACIO SEGONS ELS PROFESSORS					
		1	2	4	5	7	1	2	4	5	7	
Insuficient	15.6	40.0	.0	18.0	7.7	21.7	34.9	3.0	26.2	28.2	21.3	Insuficient
Suficient	26.6	15.0	5.7	24.0	53.8	43.5	28.9	17.0	22.6	34.3	34.9	Suficient
Bé	25.3	15.0	17.1	36.0	23.1	26.1	30.1	28.6	25.6	23.2	20.4	Bé
Notable	27.3	30.0	57.1	20.0	15.4	8.7	6.0	26.6	17.8	13.1	15.1	Notable
Excel·lent	5.2	.0	20.0	2.0	.0	.0	.0	24.6	7.7	1.0	8.0	Excel·lent

El centre 1 escolaritza un alt percentatge d'alumnes amb problemes o retards que no s'han vist atesos a d'altres centres. Si bé els resultats són baixos segons alumnes i segons professors, els alumnes se senten valorats i diuen que l'ensenyament els serveix (V16 i V17).

No esperàvem millors resultats als centres que més utilitzen els MCM. Amb tot, el centre de BUP 2 destaca de manera rellevant. El grup observat era un grup bo segons els professors, igual que ho eren els grups de la majoria de centres, excepció feta del 3 on s'ha passat el qüestionari als dos grups.

Al centre 3 els resultats són més baixos i cal recordar que la situació socio-cultural és lleugerament més baixa que als altres centres considerats.

Al centre 4 el conjunt d'alumnes dona uns resultats lleugerament més baixos que l'expectativa del conjunt de la distribució i són sensiblement inferiors als del grup del centre 4, dos grups equiparables en homogeneïtat socio-cultural.

La distribució de qualificacions tan baixes donada pels professors al centre 5 no té explicació. Particularment a l'EGB no correspon als alumnes que vàrem observar que eren molt enraonats, treballadors i responsables. Hi ha d'haver algun error d'origen en les dades donades pels professors que de fet fan referència a un grup de 38 alumnes i no de 36. Es fiable la distribució donada pels alumnes i la dels professors podria anar lleugerament per sobre en el grau de l'excel·lent.

El grup de BUP del centre 5 està situat a la franja baixa; és el grup que segueix l'especialitat de lletres i es probable que l'opció correspongui a alumnes que no es veuen capaços de seguir ciències on es demana més raonament abstracte. Es una situació de fet malgrat que pensem que s'hauria de reorientar.

El centre 6 presenta una distribució lleugerament favorable respecte a la distribució esperada segons el conjunt d'ela mostra.

El centre 7 està passant un mal trànsit i és coincident la valoració més negativa respecte als altres centres tant des del punt de vista dels alumnes com des del punt de vista dels professors. Es pot observar això tant al grup d'EGB com al grup de BUP.

Té interès observar com difereixen o es corresponen les distribucions donades pels alumnes respecte a les donades pels professors. Al grau d'insuficient generalment s'hi situen menys alumnes que no hi situen els professors com si alguns volguessin salvar-se de l'insuficient. Al grau d'excel·lent els alumnes no gosen situar-s'hi mentre que els

professors hi situen més alumnes dels que s'ho esperen potser perquè habitualment eviten donar qualificacions màximes no fós cas reduïssin la dedicació i l'esforç personal.

Pel que fa als centres de BUP volíem haver disposat del referent que poden ser els resultats obtinguts pels alumnes de COU a les Proves d'Accés a la Universitat i considerar la desviació respecte al promig de l'expedient acadèmic. Solament tenen COU els centres 2, 4 i 5 i per tant tampoc podíem disposar dels resultats de tots. Sabem que a tots tres centres els alumnes obtenen resultats favorables i els professors n'estan satisfets. Al centre 4 la direcció ens explicava que se senten molt segurs quan veuen que els seus alumnes obtenen una puntuació superior en un punt al promig de l'expedient acadèmic quan a la majoria de centres la puntuació a les proves tendeix a ésser més baixa.

La valoració dels resultats acadèmics té però un significat relatiu que en tot cas volem lligar a dues valoracions que sempre considerarem prèvies: l'interès personal i el rendiment personal. On l'escola, concretament, els professors poden actuar és justament creant situacions d'aprenentatge interessants i valorant cada alumne en funció de les seves capacitats i de la diversitat de capacitats que són manifestacions del desenvolupament personal i de conductes culturals complementàries que s'articulen a l'engranatge social. Els diferents estils cognitius considerats a l'anàlisi psicològica donen lloc a conductes tan diverses i alhora útils com: científic-descubridor, pensador-inventor, creador-simbòlic i organitzador-dinamitzador que tenen un lloc a la societat.

INTERES PERSONAL ACTITUD		CENTRES DE B. U. P.									
EXPECTAT VALORACIO SEGONS ELS ALUMNES		VALORACIO SEGONS ELS PROFESSORS									
1	2	4	5	7	1	2	4	5	7		
					.0	1.0	14.0	2.7	13.2	Cap interès	
					26.2	8.0	15.7	15.4	19.1	Poc interès	
					14.5	23.6	32.6	48.1	47.8	Normal interès	
					37.8	42.7	28.6	31.8	17.9	Força interès	
					21.3	24.6	9.0	1.8	1.8	Total interès	

A la banda alta i de manera clara es situen els alumnes del centre 2. Els professors no dubten en considerar-los molt interessats i així ho varen manifestar a l'entrevista coincidint tots en aquesta valoració.

Els alumnes d'EGB del centre 5 són molt ben valorats pels seus mestres, cosa que es va explicar a l'entrevista però que queda ben reflectit a les dades.

Els alumnes del centre 3 són molt ben valorats pels seus mestres malgrat que ells mateixos no els atribueixin resultats escolars brillants. Els mestres tenen en consideració les dificultats d'un cert nombre d'ells.

Es valora molt baix l'interès dels alumnes de BUP dels centres 7 i 4 i dels alumnes d'EGB del centre 7. Les altres distribucions s'acosten a una distribució normal.

Si considerem l'actitud o interès personal de l'alumne és perquè alhora que depèn de cada individu, depèn també del clima d'escola o de l'oferta de l'escola. En clau de comunicació de masses, d'una societat de llibertats i

plural no es pot concebre l'escola com a obligació. Quan ja està clar que hi ha d'haver i hi ha escola per a tots comença a ser important que l'escola sigui atractiva, interessant, diferent de les altres la qual cosa no significa desmerèixer-les.

Hem recollit al valoració que els alumnes fan de l'escola en cinc ítems puntuables sobre una escala de cinc graus. Els resultats son els de la taula adjunta.

VALORACIO DE L'ESCOLA	E S C O L E S D ' E G B							C E N T R E S D E B U P						
A: V14 a V18														
	EGB	1	3	5	6	7	M	BUP	1	2	4	5	7	M
	pP=							pP=						
Agrada l'escola	.014	3.6	3.6	4.0	4.0	3.4	3.7	.000	3.3	4.3	3.6	3.9	3.7	3.8
Bon ambient	.000	3.0	3.7	4.0	4.2	3.4	3.6	.000	3.1	4.1	3.6	4.0	3.5	3.7
Ensenyament serveix	.028	4.1	4.1	4.2	4.2	3.7	4.1	.087	3.6	4.0	3.5	3.5	3.5	3.6
Alumnes valorats	.064	3.9	3.6	3.8	3.3	3.3	3.6	.000	3.2	4.1	2.8	3.4	3.3	3.3
Temes interessants	.064	3.7	3.5	3.8	3.6	3.4	3.6	.000	3.3	3.9	2.9	3.6	3.1	3.3
Global	.007	18.16	18.67	20.05	19.51	17.53	18.72	.000	16.65	20.25	16.56	18.48	17.39	17.8

Les diferències als centres d'EGB són poc constants. Amb tot els centre 5 i 6 destaquen favorablement i el centre 7 desfavorablement. Al centre 1 les valoracions estan contraposades i no hi ha una tendència constant; mentre la valoració és més baixa en grat i ambient, és més alta en les afirmacions: l'ensenyament els serveix, els alumnes se senten valorats.

Als centre de BUP la millor valoració constant recau sobre el centre 2 i en segon lloc sobre el centre 5. A la banda més baixa queda situat el centre 4 on els alumnes se senten menys valorats i troben menys interessants els temes que es tracten.

Als quadres dels temes tractats i no tractats exposats a l'anàlisi del factor 2 ³ fa una significativa demanda de temes de formació personal i d'aprenentatge. Si temes d'aprenentatge queden reflectits que s'han tractat, els temes de formació personal estan molt per sota del promig. També els alumnes del centre 2 troben a faltar temes de formació personal que molt pocs alumnes citen com a temes interessants tractats. de fet, és constant la demanda de temes de formació personal en els alumnes de BUP.

O: Rendiment personal de l'alumne

El rendiment personal expressat pels alumnes i pels professors pot observar-se i comparar-se a les taules adjuntes.

³ Cfr: Temes tractats i temes no tractats. Taules pàg. 93.

RENDIMENT PERSONAL		E S C O L E S D ' E . G . B .										
		EXPECTAT VALORACIO SEGONS ELS ALUMNES					VALORACIO SEGONS ELS PROFESSORS					
		1	3	5	6	7	1	3	5	6	7	
No m'interessa	4.0	.0	2.2	.0	4.0	13.5	7.4	4.6	.0	2.7	8.0	Nul rendiment
Perdo temps	12.0	.0	21.7	16.7	8.0	8.1	27.6	47.0	19.0	32.7	26.2	Baix rendiment
Puc fer més...	62.3	90.3	45.7	58.3	76.0	54.1	44.6	21.1	40.7	23.6	39.1	Normal rendiment
Aprofito molt	16.6	6.5	26.1	11.1	12.0	21.6	15.9	17.5	21.7	30.9	18.5	Alt rendiment
Més del que puc	5.1	3.2	4.3	13.9	.0	2.7	4.2	9.7	18.4	10.0	8.0	Màxim rendiment

RENDIMENT PERSONAL		CENTRES DE B. U. P.										
		EXPECTAT VALORACIO SEGONS ELS ALUMNES					VALORACIO SEGONS ELS PROFESSORS					
		1	2	4	5	7	1	2	4	5	7	
No m'interessa	2.6	5.0	.0	4.1	3.8	.0	2.5	1.0	4.4	.0	12.3	Nul rendiment
Perdo temps	9.8	10.0	8.6	4.1	23.1	8.7	33.7	34.6	33.1	26.7	28.4	Baix rendiment
Puc fer més...	58.8	55.0	48.6	57.1	57.7	82.6	60.0	13.1	25.2	48.5	39.3	Normal rendiment
Aprofito molt	28.1	30.0	40.0	34.7	15.4	8.7	3.7	34.1	27.5	20.7	15.4	Alt rendiment
Més del que puc	.7	.0	2.9	.0	.0	.0	.0	17.0	9.5	3.9	4.3	Màxim rendiment

Seguint la tònica dels quadres anteriors els alumnes de BUP del centre 2 presenten una distribució més favorable. Així ho valoren els alumnes i també els professors. Es produeix el mateix contrast observat a les valoracions dels resultats escolars. Als graus negatius els alumnes s'hi situen menys respecte als professors; als graus positius els alumnes s'hi situen amb discreció però els professors hi situen una proporció major d'alumnes amb tota seguretat.

Això darrer mateix passa amb els alumnes de BUP del centre 4 on més del 50 % es situa en el grau intermedi de "Sé que puc fer més del que faig però..." mentre que els professors al rendiment normal n'hi situen solament un 25 %.

El rendiment personal auto-considerat pels alumnes d'EGB del centre 5 i el que diuen els professors és totalment coincident i presenta un perfil molt positiu.

A més de les distribucions generals de tots els grups convé observar el percentatge d'alumnes que obertament diuen que no els interessa el que estudien i el percentatge que els professors situen amb un rendiment nul. Els comentaris que es poden fer son complexos però estan relacionats amb totes les explicacions que es van donant. Són comptats els centres on cap alumne declara que no li interessa el que estudia. No sempre corresponen amb les valoracions dels professors.

Q: Aprenentatge creatiu.

Un element d'anàlisi mai inclòs explícitament a l'avaluació de l'aprenentatge és l'aprenentatge creatiu. Si s'ha considerat la capacitat crítica a vegades s'ha traduït en exercicis consistents en recordar la crítica explicada a classe o estudiada al llibre de text. Poques vegades en proves de control d'avaluació s'introdueixen exercicis inèdits, no plantejats, abans i que posin a l'alumne en situació desafiant de donar una resposta sense precedents, nova o obertament creativa.

De fet, fins avui l'escola s'ha centrat en l'aprenentatge de recepció i massa sovint de recepció passiva. Els alumnes responents, els que donen respostes no previstes o

esperades, han estat intencionalment o circumstancialment marginats. Moltes persones creatives desconegudes i alguns personatges coneguts han tingut problemes a l'escola. Els coneguts varen tenir la sort o la constància necessària per demostrar a la societat la seva capacitat d'anar per davant del coneixement del seu temps.

La creativitat d'un individu no es pot valorar de manera quantitativa. les diverses creativitats, pel seu propi concepte, no són comparables. Cal tractar cada cas de manera personalitzada i descriptiva. L'índex de creativitat deu poder venir donat per dues coordenades. D'una banda la capacitat de distanciar-se de les respostes, interpretacions o solucions més esteses entre la gent del seu àmbit. Però de l'altra, la capacitat d'apropar-se a les realitats, fenòmens, situacions, necessitats i problemes que la mateixa gent o entorn social té plantejats.

Per trobar indicadors de l'aprenentatge creatiu, és a dir, de l'hàbit de demanar respostes creatives als alumnes a cadascun dels centres, hem introduït algunes preguntes reactiu al qüestionari als alumnes (QA) i hem dissenyat la situació experimental consistent en projectar uns documents en suport vídeo i demanar unes respostes al que en diem la prova de documents (PD) que acompanya el QA.

Els resultats obtinguts s'han d'anar analitzant successivament, fixant-se en diferents ítems però sense perdre de vista el conjunt. S'ha de comprovar si hi ha diferències significatives en les variables que comencen per l'aprenentatge creatiu del factor 6: alumne i èxit escolar i totes les variables agrupades al factor 7: alumne i èxit personal, social i cultural. Per això, a continuació es recullen els resultats obtinguts a partir de la PD que inclou de la V163 a la V226 explotades amb el QA.

**Canals diversos a través dels quals es rep la informació:
mitjans de masses i mitjans personalitzats**

RESUM ACUMULATIU DE LA INFORMACIO I DELS DIVERSOS MITJANS

	EGB	1	3	5	6	7	M	BUP	1	2	4	5	7	M
<i>Sobre 20 punts</i>														
Grau d'informació		13,3	13,1	12,7	12,6	12,6	12,8		13,0	12,4	12,9	13,2	13,2	12,8
<i>Mitjans de masses</i>														
pel diari		11,7	10,6	11,8	10,2	10,8	10,8		12,7	12,4	12,6	13,6	13,9	12,9
per la ràdio		7,0	7,4	8,4	6,7	7,3	7,4		8,0	6,5	7,5	7,1	7,8	7,3
per revistes		7,3	7,9	8,6	6,6	7,7	7,7		8,0	7,2	7,3	7,8	9,6	7,7
per la televisió		14,4	15,2	16,0	15,1	15,3	15,2		15,5	15,0	14,7	15,0	15,2	15,0
<i>Mitjans personalitzats</i>														
per l'escola		11,0	8,1	9,3	8,9	8,7	9,1		9,0	10,0	8,3	11,6	9,4	9,5
pels companys		9,5	7,6	8,6	8,3	8,4	8,6		11,2	10,4	8,6	10,1	11,2	10,0
<i>Total simbòlic d'informació</i>														
sobre 120 punts		60,9	56,8	62,7	55,8	58,2	58,8		64,4	61,5	59	65,2	67,1	62,4

NOTICIA: EMIGRACIO MASSIVA DELS ALEMANYS DE LA RDA A L'ALEMENYA FEDERAL

V164 a V170

	EGB	1	3	5	6	7	M	BUP	1	2	4	5	7	M
	pF=							pF=						
Grau d'informació	,353	3,5	3,3	3,3	3,1	3,5	3,3	,822	3,3	3,3	3,2	3,2	3,3	3,2
pel diari	,246	2,9	2,5	2,8	2,4	2,7	2,6	,354	2,9	3,0	3,2	3,2	3,4	3,2
per la ràdio	,481	1,7	1,7	2,0	1,6	1,8	1,8	,206	2,0	1,6	1,8	1,6	2,0	1,8
per revistes	,821	1,7	2,0	2,0	1,7	1,9	1,9	,008	2,1	1,6	1,7	1,6	2,4	1,8
per la televisió	,197	3,8	4,0	4,3	3,9	4,2	4,0	,570	4,2	4,0	3,9	3,8	4,0	4,0
per l'escola	,000	3,6	2,0	2,3	2,0	1,8	2,3	,000	2,2	3,3	1,9	3,0	2,0	2,5
pels companys	,005	2,4	1,7	2,2	1,7	1,0	1,9	,000	2,7	2,7	2,0	2,0	2,3	2,3
<i>Total acumulat</i>		19,6	17,2	18,9	16,4	16,9	17,8		19,4	19,5	17,7	18,4	19,4	18,8

SITUACIO: VIOLENCIA DE JOVES MOTORITZATS A UNA SERIE DE TELEVISIO

V180 a V186

	EGB	1	3	5	6	7	N	BUP	1	2	4	5	7	N
	pF=							pF=						
Informació de fets	,009	3,6	3,7	3,3	3,1	3,0	3,4	,202	3,4	3,2	3,5	3,7	3,3	3,4
pel diari	,733	2,8	2,7	2,9	2,4	2,8	2,7	,542	3,2	3,2	3,2	3,6	3,4	3,3
per la ràdio	,258	1,8	2,1	2,2	1,6	2,0	2,0	,449	2,2	1,8	2,2	2,0	2,0	2,0
per revistes	,276	2,0	2,0	2,2	1,7	2,2	2,0	,307	2,3	2,1	2,0	2,5	2,5	2,2
per la televisió	,450	3,5	3,8	4,0	3,8	3,9	3,8	,814	3,8	3,7	3,5	3,7	3,6	3,6
per l'escola	,259	2,8	2,2	2,6	2,6	2,7	2,5	,154	2,7	2,3	2,4	2,9	2,4	2,5
pels companys	,146	2,8	2,3	2,4	2,6	2,9	2,6	,000	3,1	2,6	2,5	3,5	3,5	2,9
<i>Total acumulat</i>		19,3	18,8	19,6	17,8	19,5	19,0		20,7	18,9	19,3	21,9	20,7	19,9

TEMA: VIOLACIO CONSTANT DELS DRETS HUMANS MALGRAT LES DECLARACIONS UNIVERSALS

V196 a V202

	EGB	1	3	5	6	7	N	BUP	1	2	4	5	7	N
	pF=							pF=						
Grau d'informació	,292	3,5	3,1	3,0	3,2	3,0	3,1	,729	3,1	3,2	3,1	3,2	3,3	3,2
pel diari	,228	3,3	2,7	2,9	2,8	2,7	2,8	,194	3,5	3,4	3,3	3,5	3,8	3,4
per la ràdio	,630	2,0	1,8	2,2	1,8	1,9	1,9	,539	2,0	1,6	1,9	1,7	1,9	1,8
per revistes	,181	2,1	2,1	2,5	1,7	2,0	2,1	,159	2,0	2,1	2,0	2,0	2,6	2,1
per la televisió	,798	3,8	3,9	3,9	3,7	4,0	3,9	,824	4,0	4,0	3,8	3,9	4,0	3,9
per l'escola	,349	2,5	2,1	2,4	2,5	2,6	2,4	,000	2,4	2,6	2,3	3,8	3,0	2,7
pels companys	,094	2,5	2,0	2,1	2,1	2,6	2,3	,001	3,0	2,9	2,2	2,6	3,1	2,7
<i>Total acumulat</i>		19,7	17,7	19,0	17,8	18,8	18,5		20,0	19,8	18,6	20,7	21,7	19,8

FET: PROBLEMA DE L'HABITATGE A BARCELONA I A LA SEVA CONURBACIO

V212 a V218

	ECB	1	3	5	6	7	M	BUP	1	2	4	5	7	M
	pF=							pF=						
Grau d'informació	,297	2,7	3,0	3,1	3,2	3,1	3,0	,168	3,2	2,7	3,1	3,1	3,3	3,0
pel diari	,285	2,7	2,7	3,2	2,6	2,6	2,7	,153	3,1	2,8	2,9	3,3	3,3	3,0
per la ràdio	,220	1,5	1,8	2,0	1,7	1,6	1,7	,350	1,8	1,5	1,6	1,8	1,9	1,7
per revistes	,338	1,5	1,8	1,9	1,5	1,6	1,7	,032	1,6	1,4	1,6	1,7	2,1	1,6
per la televisió	,121	3,3	3,5	3,8	3,7	3,2	3,5	,702	3,5	3,3	3,5	3,6	3,6	3,5
per l'escola	,366	2,1	1,8	2,0	1,8	1,6	1,9	,650	1,7	1,8	1,7	1,9	2,0	1,8
pels companys	,656	1,8	1,6	1,9	1,9	1,9	1,8	,416	2,4	2,2	1,9	2,0	2,3	2,1
<i>Total acumulat</i>		15,6	16,2	17,9	16,4	15,6	16,3		17,3	15,7	16,3	17,4	18,5	16,7

Le regularitat de puntuacions és general a tots els centres. En conjunt no hi ha diferències estadísticament significatives. Analitzant els quatre documents per separat apareixen algunes diferències clares als canals d'informació que denominem *mitjans personalitzats*: *l'escola* i *els companys*. Haguéssim hagut d'incloure també la *família* però ens ha semblat que les respostes d'adolescents en un període d'emancipació dels pares podien quedar distorsionades.

Els canals que denominem *mitjans de masses*: la *televisió*, la *ràdio*, el *diari* i les *revistes* presenten uns puntatges amb regularitat sorprenent. Tots els alumnes de tots els centres estan exposats de manera similar a la informació de televisió que és més aviat molta, estan molt poc exposats a la ràdio informativa tendint a gens, estan mitjanament informats pel diari.

Ara bé, respecte a revistes cal notar la diferència que hi ha entre uns centre i altres. El pes informatiu de les revistes és baix a totes les escoles, lleugerament per sobre de la ràdio. però hi ha diferències estadísticament

significatives entre alguns centres i potser funcionalment significatives en tots els casos de centres de BUP ($pF=,008$; $,307$; $,159$; $,032$). Les probabilitats de diferències significatives que tinguin una explicació no atribuïble a l'atzar també hi són als centre d'EGB llevat de la notícia de l'emigració en massa d'alemanys que aquells dies devia acaparar les pàgines de tota la premsa.

Una interpretació possible que voldríem poder afirmar rotundament però que no ho fem per la limitació de les dades que hem pogut aportar és la que deixem apuntada a continuació perquè sigui aprofundida. Es pot aprofundir en la investigació educativa i també es pot aprofundir en la pràctica educativa.

Televisió, ràdio i premsa són mitjans de masses per excel·lència i es pot dir que influeixen en tots els alumnes per igual subministrant-los informació. L'escola, la família i els companys poden actuar de mitjans personalitzats de la informació rebuda. Particularment la intervenció de l'escola pot modificar la informació rebuda pels mitjans de masses i pot apropar a mitjans intermedis com són les revistes o determinats programes de ràdio i televisió de manera que els joves procedixin a una elaboració més personalitzada. L'elaboració personalitzada comporta sintetitzar un concepte en base a la informació disponible, comprendre determinades realitats o situacions i conformar una opinió pròpia.

Aquesta interpretació que hem volgut fonamentar empíricament té el seu referent teòric en la mediació informativa que ja s'ha tractat parlant de la investigació en matèria de comunicació.

Seguint una anàlisi més detallada es pot veure com a tots els centres és la TV el mitjà que aplega la puntuació més alta. També ho es als quatre documents proposats. Es la més alta tant a EGB com a BUP. A l'extrem oposat hi ha la ràdio que aplega sempre les puntuacions més baixes. (Una excepció insignificant en el conjunt és que al Document 3: Fet, la mitjana de ràdio és 1,7 mentre la mitjana de revistes és 1,6).

Mirant el conjunt acumulatiu podem dir que la influència informativa de la TV ($p=15,0$) és al menys el doble que la de la ràdio ($p=7,3$).

El diari queda en una situació intermrdia, per sota de la televisió però per sobre d'ela ràdio i les revistes de manera regular a tots els centres.

Tot el valor d'aquestes dades es fonamenta en unes regularitats que eren esperables intuitivament per qualsevol que conegui el comportament dels alumnes dia a dia. La seva constatació dóna d'entrada valor al mateix instrument i a la situació experimental. Si les regularitats es donen clarament en relació als mitjans de masses, apareixen diferència en relació als mitjans personalitzats.

A la informació de l'escola i dels companys podem observar diferències significatives. Les diferències són mínimes però apareixen amb regularitat a les mateixes escoles. Els puntatges atorgats a l'escola són inferiors als atorgats a la televisió i al diari i superiors als atorgats a les revistes i a la ràdio.

La covariació dels puntatges atorgats a la informació rebuda per l'escola i la informació rebuda pels companys és interessant. Si puja la puntuació de l'escola, puja també la puntuació dels companys. A EGB es puntua més alt l'escola que els companys; a BUP, inversament, es puntua més alt els companys que l'escola llevat del centre 5. S'observa doncs una oscil·lació d'un punt per sobre o per sota sobre un màxim possible de vint.

Segons els puntatges reflectits, els centres que reben més informació de l'escola són el centre 1 d'EGB, el centre 5 de BUP i el centre 2 de BUP. Si hem anat seguint les anàlisis precedents ja podem veure com aquests centres es van repetint assíduament. Sempre amb poques diferències però van apareguent els mateixos centres en aspectes que reflecteixen intervenció de l'escola.

Podem encara passar a una anàlisi més concreta i particularitzada de cada document tipus i buscar explicacions qualitatives al centre concret.

NOTICIA. Es pot confirmar el paper motivador de l'assemblea-diari al centre 1 d'EGB però sembla que no deixa hàbit cultural que faci els alumnes més lectors de diari. Quan a BUP no hi ha assemblea-diari els alumnes donen un puntatge equivalent als d'altres centres. (Cal no oblidar que hi ha alumnes amb dificultats que ara no matisem). El centre 7 d'EGB i el centre 4 de BUP estan declaradament al límit inferior pel que fa a informació rebuda a l'escola i també a través dels companys. Sembla que puguem dir: "si no hi ha escola, no hi ha companys". L'escola com a institució

i els companys com a nucli associatius són una mateixa realitat. Enriquir la vida de l'escola ha de ser travar els vincles entre companys.

SITUACIO. La situació presentada en gènere de ficció té relació amb la inseguretat urbana i la intimidació. Són ben poc els alumnes que han fet una identificació ajustada i exacta de la situació plantejada (Vl79, Vl88 i Vl89) encara que es considerin informats dels fets. L'escola hi intervé poc i els companys una mica més (centres de BUP 5 i 7). Possiblement no es desenvolupa adequadament l'educació cívica, sigui a través de l'àrea de Ciències Socials o a través de la tutoria.

TEMA. El tema dels drets humans és inqüestionable en una bona educació ètica. A BUP destaca significativament el grup 5 i s'identifica immediatament que es tracta d'una escola religiosa. Els companys en parlen ben poc i és significativament baixa la puntuació del centre 4 de BUP que també comença a aparèixer de manera constant en valoracions d'aquest tipus.

FET. Partíem d'un fet que no havia estat tractat als mitjans de comunicació (posteriorment ho ha estat molt i això mateix és una confirmació de l'encert en l'elecció del fet). Possiblement no interessava als alumnes o no els preocupava. Les seves respostes resumint o valorant el fet així ho testimonien. Els alumnes es consideren lleugerament menys informats. Lamentablement es confirma que essent un problema real no els preocupa; no en parlen els mitjans de comunicació (puntuació més baixa) però l'escola encara en parla menys. L'escola podria compensar l'esbiaix de la informació i aportar informació d'allò que els mitjans de masses ignoren tot i ésser important.

**Processament de la informació:
conceptualització, comprensió i conformació d'opinió**

Com ja ha quedat fonamentat teòricament, una cosa és rebre informació, *bits* o àtoms d'informació i una altra diferent és processar la informació o, seguint l'analogia química, compondre molècules i crear retícules estructurades de molècules. Calen operacions mentals singulars com conceptualització, comprensió i aplicació ajustada del coneixement. L'aplicació demana sempre ajustaments; si es tracta de principis científics positius, l'aplicació tecnològica verifica els materials, els entorns o les circumstàncies per tal que l'aplicació sigui adequada; si es tracta de teories socials o de problemes filosòfics, l'aplicació ha de considerar opinions i valors de referència dels grups o persones.

Exemples clars n'hi ha de tota mena i per a tot el ventall de coneixements. L'arròs pot bullir a cent graus centígrads a la pressió que en diem normal però als Andes, a cinc mil metres d'alçada, una paella a l'estil valencià no es cou bé perquè bull a setanta graus; els cotxes que una empresa fabrica per a Europa o per als USA són diferents perquè diferents són les distàncies, les carreteres i els carrers de les ciutats i diferents són les prestacions que demanen els ciutadans; la valoració que es pugui fer de la reunificació alemanya no és la mateixa per a un alemany que per a un català, un jueu o un ciutadà dels USA.

En base a aquestes consideracions hem volgut veure com la informació donava lloc a una idea o concepte sense matisos, sintètica, expressable en una, dues o tres paraules. En segon lloc hem volgut posar a prova la comprensió amb tota la riquesa de matisos. Així, el document projectat és solament una provocació però la comprensió serà més completa si hi ha hagut elaboracions prèvies o bé si hom està habituat a relacionar informacions. En tercer lloc tota informació i particularment tota informació de caràcter social dóna lloc a una conformació d'opinió. Si no és així, hauria d'ésser-ho.

Es lamentable veure en alguns debats televisius com hi ha tantes persones que s'atreveixen a opinar sense disposar de la més elemental informació. Es l'atreviment de la ignorància que avui s'ennobleix amb el principi democràtic que postula que totes les opinions són respectables. Totes les opinions són respectables si s'atenen a la informació bàsica i que està a l'abast de la majoria. Quan no es disposa d'informació suficient el més respectable és no opinar i escoltar als que poden donar informació i expressar opinions.

Seguint aquest plantejament, la prova (PD) inclou per a cada document les tres preguntes obertes que puguin posar de manifest conceptualització, comprensió i conformació d'opinió.

Conceptualització: 1. Identificar alhora que distingir del conjunt documental.

Comprensió: 4. Síntesi de la informació i de la qüestió provocada pel document.

Conformació d'opinió: 5. Valoració, opinió i interpretació amb projecció personal.

Les respostes donades han estat valorades com ho fa un mestre habitualment. S'han fixat unes categories que tradueixen una escala de 3 o 5 graus d'acord amb el sentit de la pregunta. Però es recull la distribució de qualificacions que és el que interessa. Un tractament quantitatiu desvirtuaria el seu significat.

Pregunta 1. De quina notícia/situació/tema/fet es tracta?

confús-genèric

pròxim- relació

ajustat- exacte

Pregunta 4. Situa resumidament el fet/situació/tema/fet tal com el coneixes.

desorientat

superficial-aneecdòtic

imprecís

precís-ajustat

ric en matisos

Pregunta 5. Fes la teva valoració de la notícia(/situació/tema/fet.. i de com hauria...

buida

desorientada

superficial

raonada

raonada i creativa

Haguéssim preferit que la valoració o correcció l'hagués feta un mestre que no estigués tant centrat en la investigació per donar-li una garantia addicional d'objectivitat. Proposat a dos excel·lents mestres que mereixen el nostre reconeixement, varen declinar l'oferta per raons de temps i dedicació. Corregit tot per tres mestres hagués estat una operació de qualitat. No es considerava correcte que cadascun corregís una part i ningú podia dedicar tant de temps.

Jo mateix em vaig veure abocat a esmerçar un temps que hagués pogut guanyar per a d'altres activitats i vaig fer aquesta tasca de principi a final. Vaig reviure els meus dies de mestre corregint exercicis de llenguatge i de ciències socials, l'única tasca angoixant per a mi de l'ofici de mestre. Sempre penso en un model d'ensenyament que estalviï aquests temps tan poc rentables de correcció amb posterioritat i sense la presència de l'alumne.

A continuació poden analitzar-se les distribucions obtingudes a cadascuna de les preguntes que han estat sotmeses a la prova de χ^2 per comprovar la significació estadística.

DOCUMENT 1: NOTICIA

EMIGRANTS ALEMANYS	ESCOLES	D	E	G	B	CENTRES	DE	B	U	P
--------------------	---------	---	---	---	---	---------	----	---	---	---

IDENTIFICACIO NOTICIA

QA: V163

	EGB	1	3	5	6	7	M	BUP	1	2	4	5	7	M
	$J^2=.000$							$J^2=.041$						
Confús-genèric		67	67	46	25	59	55		10	26	28	15	48	26
Proximitat-relació		30	26	46	38	31	33		47	47	30	59	19	40
Ajustat-exacte		3	6	8	37	10	11		42	26	42	26	33	34

RESUM DEL PET

QA: V172

	EGB	1	3	5	6	7	M	BUP	1	2	4	5	7	M
	$J^2=.028$							$J^2=.867$						
Desorientat		18	21	6	4	7	12		5	3	4	7	4	4
Superficial o anecdòt		41	43	41	16	30	35		5	21	28	22	17	21
Imprecís		26	23	34	40	52	35		40	26	30	37	44	33
Precís-ajustat		15	11	16	32	10	15		40	35	32	22	30	32
Ric en matisos		0	2	3	8	0	2		10	15	6	11	4	9

VALORACIO DE LA NOTICIA

QA: V173

	EGB	1	3	5	6	7	M	BUP	1	2	4	5	7	M
	$J^2=.000$							$J^2=.283$						
Buida de contingut		20	23	27	0	5	18		0	15	8	0	9	7
Dèsorientada		20	34	13	19	26	24		5	6	8	7	4	6
Superficial		44	38	40	35	58	43		50	18	48	41	52	41
Raonada		16	4	13	38	10	14		40	42	30	41	22	34
Raonada i creativa		0	0	7	8	0	3		5	18	6	11	13	10

DOCUMENT 2: SITUACIO

COMPORTAMENT MOTORISTES ESCOLES D ' E G B CENTRES DE B U P

IDENTIFICACIO SITUACIO

QA: V179

	EGB	1	3	5	6	7	M	BUP	1	2	4	5	7	M
	$J^2=.402$							$J^2=.000$						
Confús-genèric		78	89	74	76	67	77		16	59	74	41	35	51
Proximitat-relació		22	8	25	17	23	18		47	29	17	37	60	34
Ajustat-exacte		0	3	4	6	10	4		38	12	9	22	5	15

RESUM DE SITUACIO SIMILAR

QA: V188

	EGB	1	3	5	6	7	M	BUP	1	2	4	5	7	M
	$J^2=.471$							$J^2=.056$						
Desorientat		36	23	17	17	9	19		13	0	6	0	0	4
Superficial o anecdòt		7	9	26	28	35	22		6	24	29	6	16	19
Imprecís		36	41	35	22	22	31		31	24	38	50	16	32
Precís-ajustat		21	27	22	28	26	25		44	40	27	44	63	41
Ric en matisos		0	0	0	5	8	3		6	12	0	0	5	4

VALORACIO SITUACIO I SOLUCIO

QA: V189

	EGB	1	3	5	6	7	M	BUP	1	2	4	5	7	M
	$J^2=.316$							$J^2=.331$						
Buida de contingut		28	23	12	8	5	15		0	3	6	4	0	3
Dèsoorientada		16	19	29	27	30	24		10	6	11	4	0	7
Superficial		44	49	39	38	50	45		40	38	55	46	52	47
Raonada		12	8	19	23	12	14		50	44	23	46	35	37
Raonada i creativa		0	0	0	4	2	1		0	9	4	0	13	5

DOCUMENT 3: TEMA**VIOLACIO CONSTANT DELS DRETS HUMANS**

ESCOLES D ' E G B	CENTRES DE B U P
--------------------------	--------------------------

IDENTIFICACIO TEMA**QA: V195**

	EGD	1	3	5	6	7	N		BUP	1	2	4	5	7	N
	$J^2=.203$								$J^2=.254$						
Confús-genèric		79	74	73	60	53	68			39	25	18	33	30	27
Proximitat-relació		14	12	12	32	33	19			39	37	22	30	26	29
Ajustat-exacte		7	14	15	8	13	12			22	38	59	37	44	44

RESUM DEL TEMA SEGONS EL CONEIXEN**QA: V204**

	EGD	1	3	5	6	7	N		BUP	1	2	4	5	7	N
	$J^2=.000$								$J^2=.003$						
Desorientat		39	37	10	4	32	26			10	3	0	0	0	2
Superficial o anecdòt		43	44	60	32	31	43			15	6	22	8	17	15
Imprecís		17	17	27	28	24	22			35	45	55	35	30	43
Precís-ajustat		0	2	3	32	8	8			40	26	20	54	48	34
Ric en matisos		0	0	0	4	0	0			0	19	2	4	4	6

VALORACIO DEL TEMA I DE LA PRESENTACIO AL VIDEO**QA: V205**

	EGD	1	3	5	6	7	N		BUP	1	2	4	5	7	N
	$J^2=.134$								$J^2=.042$						
Buida de contingut		17	14	25	0	11	14			5	3	4	4	0	3
Desorientada		48	28	22	25	35	31			5	8	6	0	0	5
Superficial		30	46	37	42	38	39			35	43	54	26	30	40
Raonada		4	12	16	29	16	15			50	37	33	70	48	45
Raonada i creativa		0	0	0	4	0	1			5	9	2	0	22	7

DOCUMENT 4: FET**PROBLEMA DE L'HABITATGE A BARCELONA I CONURBACIO**

	ESCOLES D' E G B							CENTRES DE E U P						
--	------------------	--	--	--	--	--	--	------------------	--	--	--	--	--	--

IDENTIFICACIO FET

QA: V211

	EGB	1	3	5	6	7	M	BUP	1	2	4	5	7	M
	$J^2=.303$							$J^2=.383$						
Confús-genèric		42	66	57	37	50	53		5	15	25	19	14	17
Proximitat-relació		50	32	31	44	42	39		75	62	59	52	77	63
Ajustat-exacte		8	2	11	19	8	8		20	23	16	29	9	20

CONEXEMENT DEL FET

QA: V220

	EGB	1	3	5	6	7	M	BUP	1	2	4	5	7	M
	$J^2=.226$							$J^2=.098$						
Desorientat		22	13	19	0	3	11		0	0	2	0	0	0
Superficial o anecdòt		48	40	34	34	45	40		15	9	27	11	18	17
Imprecís		17	31	28	31	31	29		45	38	52	44	50	46
Precís-ajustat		13	16	19	31	21	19		40	44	19	44	32	34
Ric en matisos		0	0	0	4	0	1		0	9	0	0	0	2

VALORACIO DEL FET I TRACTAMENT QUE HAURIA DE TENIR

QA: V221

	EGB	1	3	5	6	7	M	BUP	1	2	4	5	7	M
	$J^2=.001$							$J^2=.065$						
Buida de contingut		33	20	22	4	10	17		0	3	4	4	4	3
Desorientada		14	27	31	29	60	35		5	6	2	12	4	5
Superficial		52	33	34	48	29	37		63	47	78	40	41	57
Raonada		0	20	12	15	0	10		31	38	13	40	32	30
Raonada i creativa		0	0	0	4	0	1		0	6	2	4	18	5

Les diferències són més significatives a EGB i menys a BUP. Es evident; s'ha proposat la mateixa prova malgrat la diferència de nivell i formulada amb un grau de dificultat intermedi esdevé més senzilla per als alumnes grans de BUP. En aquest sentit, la progressió que es pugui notar d'EGB a BUP és un indicador de fiabilitat de l'instrument.

El primer document presentava una notícia contínuament present als informatius. L'emigració d'alemanys de l'est ja havia evolucionat fins a la caiguda del Mur de Berlín i els esdeveniment s'anaven precipitants.

En la identificació, a EGB el centre 6 presenta una distribució clarament més favorable que el conjunt de la mostra i els centres 1 i 3 presenten les distribucions més desfavorables amb un 67 % que dóna una resposta confusa. A BUP els centres 1 i 5 estan per sobre del promig i el centre 7 està per sota amb quasi un 50 % que fa una identificació confusa d'una notícia de tanta actualitat.

El resum del fet motiu de notícia contínua ha estat més ben entès pels alumnes d'EGB del centre 6 que estan molt per sobre de la distribució mitjana de la mostra mentre que el centre 3 queda força per sota. A BUP al centre 1 i el centre 2 hi ha un 50 % que dóna una resposta precisa o rica en matisos.

La valoració de la notícia més raonada i creativa és la que donen els alumnes del centre 6; la resposta més desorientada i superficial correspon al centre 3. A BUP són els alumnes del centre 2 els que marquen els nivells més alts seguits dels alumnes del centre 5.

El segon document parteix d'una situació de ficció de joves, noies i nois amb motos, que els pot resultar molt propera però alhora crea una situació de tensió per les amenaces i inseguretat. De fet, la identificació sintètica podia fer-se de maneres molt diferents segons les vivències de cadascú de manera que l'operació mental de conceptualització està contaminada de l'operació afectiva de vivenciació.

La identificació és en general pitjor que la de la notícia real. A EGB els alumnes del centre 7 són els que la identifiquen millor; els dels centres 1 i 3 són els que la identifiquen pitjor. A BUP igual que amb la notícia els alumnes dels centres 1 i 5 són els que fan millor identificació.

El resum del fet ha estat més ben elaborat pels alumnes dels centres 7 i 6 si bé no hi ha en aquest cas diferències significatives a la distribució de conjunt. A BUP, en canvi, les diferències són clares i despunten els centres 7 i 2. El centre 4 es distancia del conjunt per les respostes més superficials i desorientades.

La valoració de la situació no presenta diferències acusades. A EGB els alumnes del centre 6 donen les respostes més raonades i alguna creativa; enrera segueix el centre 5. A BUP tornem a trobar els alumnes del centre 2 en primer lloc seguits dels del centre 7 i del 1. Els alumnes del centre 4 donen més proporció de respostes superficials, desorientades i buides.

El tercer document planteja el tema de la constant violació dels drets humans. Un tema que va estar plantejat de forma reiterada amb motiu de l'*apartheid* de la República de Sudàfrica, amb motiu de la gira del concert rock de l'estiu de 1988 i l'aniversari de la Declaració, amb motiu de bicentenari de la Revolució Francesa i la primera Declaració.

La identificació ha estat més homogènia que les anteriors. A EGB n'hi ha de més exactes al centre 7 i al centre 6. A BUP de manera sorprenent donen resposta més exacte els alumnes del centre 4 iu els segueixen els del centre 2. Associem la sorpresa del centre 4 als actes del bicentenari de la Revolució Francesa que es varen celebrar amb particular iniciativa i moguda a aquest centre set mesos abans de passar el qüestionari.

El resum del tema el donen amb més precisió els alumnes del centre 6 d'EGB. A BUP són els alumnes dels centre 5 i 7.

La valoració més raonada a EGB la donen els alumnes del centre 6 i la valoració més desorientada o buida correspon als del centre 1. A BUP són els alumnes del centre 7 els que es desmarquen positivament del conjunt. Donen valoracions molt superficials desorientades i buides els alumnes del centre 4 malgrat ser els que van fer una identificació més exacta del tema.

El quart document plantejava el problema de l'habitatge que no recollien els mitjans de comunicació. Un tema que podia no interessar als alumnes i que en canvi afecta moltíssim als joves que volen independitzar-se dels pares. Obviament les respostes positives han estat més escasses.

La identificació més clara l'han donada alumnes dels centres 6 i 1 d'EGB. A BUP són alumnes dels centre 2, 1 i 5.

El coneixement del fet ha estat explicat de manera més precisa per alumnes del centre 6 a EGB mentre que els del centre 1 donen respostes més superficials i desorientades. A BUP han estat els alumnes del centre 2 els que més s'han desmarcat amb respostes més precises i riques en matisos; els alumnes del centre 4 tenen una proporció més alta de respostes superficials i desorientades.

La valoració del fet ha estat més raonada i creativa per alumnes del centre 6 d'EGB i ha estat més desorientada o buida pels del centre 7. A BUP han donat respostes més raonades i cretaives els alumnes dels centres 7, 2 i 5 de BUP. El centre 4 aplega la proporció més alta de respostes superficials, desorientades i buides del conjunt.

Fent un recompte conjunt dels quatre documents els alumnes dels centres que donen més respsotes elaborades i menys elaborades d'acord amb l'escala de referència seguida són queden reflectits de manera clara a la taula següent. Per cada citació que hem fet en base a diferències significatives resoecte al conjunt assignem un positiu (+) o un (-). Qualsevol intent de resumir numèricament podria desvirtuar aquesta anàlisi que no pot ésser més que aproximativa. En la mesura que som capaços d'analitzar items petits i nombrosos podem conformar aquesta visió aproximativa.

Conducta d'aprenentatge	escoles EGB	centres BUP
<i>Conceptualització</i>	6+++	1+++
	7++	5+++
	1+ 1--	2++
	3--	4+
<i>Comprensió</i>	6++++	2+++
	7+	7++
	1-	1+
	3-	5+
		4--
<i>Conformació d'opinió</i>	6++++	2+++
	5+	7+++
	1-	5++
	3-	1++
	7-	4---

De cada document o de cada operació mental sotmesa a condicions experimentals podríem trobar explicacions descriptives. Algunes les sabem i queden reflectides a la part descriptiva.

Així la constant elaboració dels alumnes d'EGB de l'escola 6 està necessàriament lligada a una unitat d'acció docent respecte a fer una feina ben feta i acabada però també a la influència d'un professor de Ciències Socials que els presenta materials en vídeo, muntatges audiovisuals i material imprès com dades i gràfics que troba a institucions com Cidob o Intermón.

També ens ha agradat veure reflectida l'activitat que al centre 4 varen desenvolupar professors d'Història i de Francès amb motiu del bicentenari de la Revolució Francesa; els actes varen ser interessants per als alumnes i el record perdura al cap de mesos però potser no produeix els desitjats efectes de comprensió i conformació d'opinions perquè no es tracta d'activitats regulars que com un gota a gota garanteixen un creixement continu.

Els alumnes del centre 7, tant els d'EGB com els de BUP donen sorpreses, particularment sobre el document de ficció i pot reflectir activitats que han fet sobre vídeo i imatge però que no han quedat lligades al conjunt del currículum escolar i no han enriquit els procediments d'ensenyament d'altres àrees.

Els alumnes de BUP del centre 5 connecten més amb el tema dels Drets humans que de bon segur ha estat una constant de reflexió en un centre d'orientació cristiana molt oberta. En canvi, llevat de disposar d'unes sales de vídeo i desenvolupar algunes àrees en semi-grups, no es pot parlar de grans canvis organitzatius. Són petits canvis organitzatius fer la classe de Religió en grup petit a EGB, els seminaris de formació Humanística de BUP, l'EATP de comunicació que inclou realització amb mitjans limitats però explicació extensa del funcionament de la comunicació de masses. Són petits canvis estables i consolidats institucionalment.

El centre 3 escolaritza alumnes diversos i n'hi ha un significatiu nombre que fa que el nivell sòcio-cultural sigui lleugerament més baix. S'han introduït modificacions organitzatives, s'han fet treballs sobre publicitat, s'ha fet realització en vídeo i més iniciatives. La falta d'unes respostes més elaborades les atribuïm també a la falta d'estabilitat de les modificacions que depenen massa del

mestre i no han quedat institucionalitzades. El desànim juga males passades i a vegades en comptes de revisar l'eficència d'algunes activitats es recorre a experimentar una nova iniciativa.

Entre els alumnes del centre 1 ja hem deixat situat que n'hi ha un nombre significatiu amb dificultats. Malgrat tot, apareixen amb respostes elaborades i particularment en conformació d'opinions a les respostes de valoració. La falta de precisió en una notícia tan actual com la de l'emigració dels alemanys de l'est o el tema dels Drets Humans entre els alumnes d'EGB que estan habituats a projeccions de documents de vídeo l'atribuïm a al percentatge alt d'alumnes que estan refent un retard escolar acumulat en d'altres escoles que no els han atès.

Sense cap dubte, atribuïm la constant encara que ajustada significació dels alumnes de BUP del centre 2 al model organitzatiu que segueixen, a l'atenció continuada als continguts socials-culturals i als nous procediments comunicatius. La diversitat d'activitats permet en qualsevol setmana introduir un debat, organitzar una projecció, fer una activitat de seminari reduït o subministrar documentació editada al centre. Però encara més que la conceptualització o la comprensió convé notar la freqüència de respostes raonades i creatives, constant que suposa una conformació d'opinió pròpia i en definitiva una autonomia personal. A la part descriptiva hem deixat constància de la discussió argumentada que va suscitar-se entre un grup d'alumnes al terme de la realització de la prova de documents sobre la unificació alemanya i els encerts i les limitacions d'un sistema polític i d'un altre.

**Elements de raonament crític i creatiu a partir de la
reacció a unes afirmacions proposades**

La darrera comprovació de la situació experimental dissenyada tracta de posar a prova el raonament crític, una capacitat a la qual tots els educadors fan sovint referència i que apareix a totes les conferències sobre temes educatius i de qualitat de l'educació. Tant és així que la recent *Ley Orgánica de Ordenació General del Sistema Educativo* de España⁴ cita aquesta capacitat entre els principis que han de guiar l'activitat educativa.

"Article 2. 3. L'activitat educativa es desenvoluparà atenent-se als següents princis: (...) d) El desenvolupament de les capacitats creatives i de l'esperit crític."

Nosaltres preferim mantenir l'expressió "raonament crític" atès que des d'un punt de vista científic i tecnològic el terme "esperit" presenta una gran ambigüitat. Considerem que cal ajustar l'activitat crítica a l'operació mental de raonament en tot el que es pugui per bé que al final hi ha sentiments o vivències que desvien el raonament. El comportament humà desitjable seria des del nostre punt de vista procedir racionalment a una anàlisi crítica i, tenint el coneixement que el raonament crític aporta, prendre decisions adequades.

Aquestes decisions poden, per voluntat conscient, no atenir-se a la raó si es tracta de donar satisfacció a necessitats o sentiments més profunds. Així, una cosa és el

⁴ Aquesta llei denominada LOGSE en forma abreujada es va publicar el 3 d'octubre de 1990 al Boletín Oficial del Estado i ha iniciat la seva vigència donant pas a la Reforma Educativa.

raonament crític i l'altra la presa de posició o les opcions que a més del raonament crític contemplen valors que sempre tenen caràcter subjectiu en una societat democràtica. Els valors socials no són altra cosa que resultat de la suma dels valors individuals subjectius que inevitablement estan condicionats per les tradicions heretades i l'ambient.

Per posar a prova el raonament crític hem introduït una darrera pregunta a cadascun dels quatre documents consistent en pronunciar-se en acord o desacord respecte a unes afirmacions que expressen posicions crítiques considerant diferents posicions. Són les vint afirmacions proposades a les quatre preguntes 6 de la PD (V174 a V178; V190 a V194; V206 A V210; V222 A V226).

Amb aquest experiment hem caigut reiteradament en un error. Inicialment havíem calibrat el contingut de cada afirmació per decidir quina era la postura més elaborada, si la d'estar-hi totalment d'acord a la d'estar-hi totalment en desacord. També havíem inclòs afirmacions que poguessin ser mol discutibles i la posició més crítica adequada fos situar-se en un grau intermedi. Es tractava d'introduir afirmacions en un sentit o altre o discutibles per tal de presentar un reactiu que permetés una clara discriminació.

Reproduïm a continuació totes les afirmacions tal com venen proposades al protocol de la prova de documents (PD). Hem afegit un signe ♣ que marca el grau de l'escala on s'hauria de situar un alumne amb un raonament crític elaborat segons la previsió inicial. Quan no hi ha marca ♣ se suposa que el grau 5 correspon a la resposta més elaborada.

Així les variables amb marca ♣ eren recodificades.

Les V175, V190, V192, i V223 recodificaven: (1=5) (2=4) (3=3) (4=2) (5=1).

Les V174, V194, V206, V210 i V224 recodificaven: (3=5) (2,4=3) (1,5=1).

El primer error és haver tractat aquestes variables com a variables quantitatives pel fet de presentar-se formulades com a pregunta de resposta tancada sobre una escala de cinc graus. Això es projectava per articular preguntes de resposta oberta i preguntes de resposta tancada. Però és un error confondre pregunta de resposta tancada amb pregunta que dóna una variable quantitativa. En aquest cas les puntuacions mitjanes ho confonen tot especialment si admetem que segons l'afirmació el grau d'acord o desacord té una valor diferent.

El segon error és determinar *a priori* quines afirmacions s'han de valorar en sentit invers i quines s'han de valorar més positivament si es situen al grau intermedi. Quan estàvem elaborant la prova vàrem consultar alguns col·legues que seguint el nostre raonament ens donaven la raó. La veritat és que no devien reflexionar-hi tant com nosaltres i no hi dedicaven especial temps i ens deien que els semblava bé encoratjant la nostra iniciativa de dur a terme també una comprovació experimental. Això mateix es pot explicar d'una altra manera: ens veien amb una idea tan feta que no es van veure capaços de treure'ns-la del cap; amb una acció indulgent van creure millor deixar-nos fer si tampoc era tan greu el disbarat de posar a prova un comportament tan difícil de mesurar. Agraïm la indulgència i les hores de cavil·lar i rectificar que no hem esmerçat endebades.

El plantejament ha estat revisat a partir de l'explotació de les dades en veure uns resultats inexplicables i imprevisibles i que no conduïen enlloc respecte a les hipòtesis formulades prèviament. Semblava talment un joc de disbarats.

Autocorregint-nos doncs passem a tractar aquestes vint variables del reactiu com a variables qualitatives. Explotarem la distribució i les variacions significatives

sense recodificacions. La interpretació cal fer-la en cada cas a la vista de l'enunciat corresponent i és possible que alguns enunciats no siguin valorats de la mateixa manera pels que som adults. Tot depèn de la profunditat de la informació que tinguem sobre la qüestió i també de posicions valoratives que tenen molta relació amb concepcions personals del sentit de l'existència.

Si ens atenim a les tendències majoritàries de la mostra dels 342 alumnes hem de rectificar el sentit de valoració de quatre de les vint variables i analitzant l'enunciat complex de les afirmacions acceptem la correcció alhora que pensem que el conjunt és interessant si a les altres setze variables es donen respostes en el sentit esperat.

Les variables de les quals es rectifica el sentit de la valoració a la vista de les respostes dels alumnes són: V175; V190; V209; V226. queden marcades amb el signe ♣ i per tant s'imposen sobre el signe ♠.

Les distribucions obtingudes per als diferents grups es comparen amb les dels grups del mateix nivell, EGB o BUP i es sotmeten a la prova de J^2 .

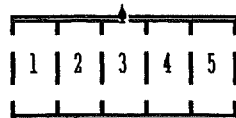
Si reproduïm aquí els enunciats de les afirmacions és perquè considerem que no es pot fer una analítica dels números sense tenir molt presents els enunciats amb els seus matisos atès que no es tracta generalment d'enunciats simples sinó justament d'afirmacions crítiques que duen implícites raons, discutibles certament, però al cap i a la fi raons.

DOCUMENT 1

6. Expressa el teu grau d'acord amb les següents afirmacions:

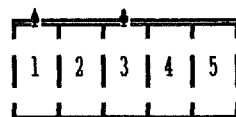
gens-poc-mig-molt-tot

V174 Havia de succeir. El final, proper o llunyà
serà la reunificació d'Alemanya.

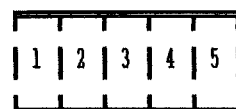
Major coincidència: EGB 1 poc significativa; BUP 1 i 2 no significativa.

V175 Els joves no tenen futur a la RDA. A la RFA,
tindran llibertat i treball segur.

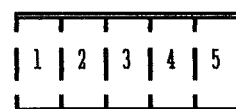
Major coincidència: EGB 1 i 6 significativa; BUP: 1 i 4 no significativa.

V176 Els joves van segurs a un país de la mateixa
llengua però un èxode massiu durà problemes
de vivenda, de treball...

Major coincidència: EGB 5 significativa; BUP 4 i 5 no significativa.

V177 Els joves de la RDA haurien de lluitar per la
llibertat de tots des de dins, sense emigrar.

Major coindidència: EGB 6 poc significativa; BUP 4 i 7 no significativa.

V178 Els joves no es mouen pel problema de dues
 Alemanyas sinó per una societat de llibertat,
 consum i diversió.

1	2	3	4	5	

Major coincidència: EGB 6 poc significativa; BUP 4 i 1 molt significativa.

DOCUMENT 1: EMIGRANTS ALEMANYS - Distribució percentual sobre afirmacions

V174	EGB	1	3	5	6	7	M	BUP	1	2	4	5	7	M
		$J^2=.105$							$J^2=.336$					
Gens		10	0	0	7	7	4,4		0	6	0	0	0	1,3
Poc		17	12	3	11	3	8,7		5	3	4	0	9	3,9
Mig		34	27	22	30	30	28,4		15	31	14	18	26	20,6
Molt		24	35	53	37	28	35,5		60	40	46	52	48	47,7
Totalment		14	25	22	15	32	23,0		20	20	36	30	17	26,5
		99	99	100	100	100	100		100	100	100	100	100	100,0
Respostes/		Vàlides: 183					Perdudes: 4		Vàlides: 155					Perdudes: 0

V175	EGB	1	3	5	6	7	M	BUP	1	2	4	5	7	M
		$J^2=.003$							$J^2=.445$					
Gens		0	12	3	0	17	7,6		0	6	4	4	13	5,2
Poc		20	22	6	7	12	14,1		15	31	18	34	13	22,9
Mig		53	25	22	52	34	35,1		50	43	51	50	39	47,1
Molt		20	27	50	30	20	29,2		35	17	20	8	30	20,9
Totalment		7	14	19	11	17	14,1		0	3	6	4	4	3,9
		100	100	100	100	100	100,1		100	100	99	100	99	100,0
Respostes/		Vàlides: 185					Perdudes: 2		Vàlides: 153					Perdudes: 2

V176	RGB	1	3	5	6	7	M	BUP	1	2	4	5	7	M
	$J^2=.036$								$J^2=.630$					
Gens		10	0	0	4	5	3,3		0	3	0	0	0	,7
Poc		14	8	8	19	15	12,0		10	6	0	11	9	5,9
Mig		28	37	26	48	34	34,4		20	26	16	11	23	19,1
Molt		31	47	49	22	19	35,0		55	44	57	59	41	52,0
Totalment		17	8	17	7	27	15,3		15	21	27	19	27	22,4
		100	100	100	100	100	100,0		100	100	100	100	100	100,1
Respostes/	Vàlides: 183	Perdudes: 4						Vàlides: 152	Perdudes: 3					

V177	RGB	1	3	5	6	7	M	BUP	1	2	4	5	7	M
	$J^2=.134$								$J^2=.734$					
Gens		10	12	11	19	5	10,9		5	0	4	4	0	2,6
Poc		17	20	5	4	12	12,5		0	9	0	7	9	4,6
Mig		21	25	30	7	24	22,8		21	29	31	41	26	30,3
Molt		28	18	39	26	24	26,1		42	35	35	30	43	36,2
Totalment		24	25	14	44	34	27,7		32	26	31	18	22	26,3
		100	100	99	100	99	100,0		100	99	101	100	100	100,0
Respostes/	Vàlides: 184	Perdudes: 3						Vàlides: 152	Perdudes: 3					

V178	RGB	1	3	5	6	7	M	BUP	1	2	4	5	7	M
	$J^2=.159$								$J^2=.005$					
Gens		7	14	25	7	20	15,3		10	3	2	4	17	5,9
Poc		14	6	6	7	17	9,8		0	15	8	4	26	10,5
Mig		38	29	17	15	20	24,0		26	24	24	40	13	25,5
Molt		14	27	33	30	17	24,6		42	50	34	48	26	39,9
Totalment		27	24	19	41	25	26,2		21	9	32	4	17	18,3
		100	100	100	100	99	99,9		99	101	100	100	99	100,1
Respostes/	Vàlides: 183	Perdudes: 4						Vàlides: 153	Perdudes: 2					

DOCUMENT 2

6. Expressa el teu grau d'acord amb les següents afirmacions:

gens-poc-mig-molt-tot

V190 Això és una pel·lícula que exagera per donar-li
emoció. Reflexa una postura contra els joves.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Major coincidència: EGB 7 significativa; BUP 5 i 2 no significativa.

V191 Això està passant realment i no es pot tolerar
A aquests joves se'ls ha de fer respectar unes
normes de convivència.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Major coincidència: EGB 1 i 6 significativa; BUP 1 i 4 no significativa.

V192 Això és una manera de divertir-se pròpia dels
joves però es passen una mica.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

No hi ha coincidència a EGB i accepten que és una manera de divertir-se encara que es passen una mica. A BUP s'hi està menys d'acord i el centre que més és el 5.

V193 Això passa realment quan els joves no tenen
una escola que els interessi, ni treballen.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Major coincidència: EGB 6 i 5 significativa; BUP 1 no significativa.

V192	EGB	1	3	5	6	7	M	BUP	1	2	4	5	7	M
	$J^2=.760$								$J^2=.723$					
Gens		17	12	11	15	17	14,1		26	20	29	36	17	25,8
Poc		17	16	19	4	17	15,1		16	31	35	36	44	33,1
Mig		17	16	6	26	10	14,1		21	11	16	12	13	14,6
Molt		33	39	36	41	32	36,2		26	29	10	12	22	18,5
Totalment		17	18	28	15	24	20,5		10	9	10	4	4	7,9
		101	101	100	101	100	100,0		99	100	100	100	100	99,9
Respostes/		Vàlides: 185 Perdudes: 2							Vàlides: 151 Perdudes: 4					

V193	EGB	1	3	5	6	7	M	BUP	1	2	4	5	7	M
	$J^2=.031$								$J^2=.420$					
Gens		6	6	6	7	20	9,2		0	3	6	11	4	5,2
Poc		13	8	9	11	22	12,5		10	17	14	8	9	12,3
Mig		32	24	15	4	22	20,1		15	26	30	27	30	26,6
Molt		23	37	47	48	12	32,6		65	43	38	46	26	42,2
Totalment		26	25	23	30	24	25,5		10	11	12	8	30	13,6
		100	100	100	100	100	99,9		100	100	100	100	99	99,9
Respostes/		Vàlides: 184 Perdudes: 3							Vàlides: 154 Perdudes: 1					

V194	EGB	1	3	5	6	7	M	BUP	1	2	4	5	7	M
	$J^2=.264$								$J^2=.219$					
Gens		19	22	14	22	10	17,2		15	17	8	11	9	11,7
Poc		26	18	14	11	12	16,1		20	9	28	42	13	22,7
Mig		26	27	28	37	49	33,3		15	40	26	31	26	28,6
Molt		16	25	25	30	24	24,2		35	26	26	11	39	26,6
Totalment		13	8	19	0	5	9,1		15	9	12	4	13	10,4
		100	100	100	100	100	99,9		100	101	100	99	100	100,0
Respostes/		Vàlides: 186 Perdudes: 1							Vàlides: 154 Perdudes: 1					

DOCUMENT 3

6. Expressa el teu grau d'acord amb les següents afirmacions:

V206 Totes les declaracions de drets humans són
paper mullat. En aquesta societat cadascú
defensa els seus interessos.

gens-poc-mig-molt-tot

1	2	3	4	5	

Major coincidència: EGB 5 i 1 significativa; BUP 2 i 7 no significativa.

V207 Convé difondre imatges com aquestes. Així ens
adonarem de les barbaritats que tots som ca-
paços de fer.

1	2	3	4	5	

Major coincidència: EGB 3 no significativa; BUP 7 i 2 no significativa.

V208 La violència es dona en règims autoritaris i
en règims democràtics, encara que a vegades
de manera encoberta.

1	2	3	4	5	

Major coincidència: EGB 5 no significativa; BUP 7 i 5 significativa.

V209 Anem cap a un món d'entesa universal. A tots
els països hi ha gent que promou respecte i
entesa.

1	2	3	4	5	

Major coincidència: EGB 6 poc significativa; BUP 1 i 7 no significativa.

V208	RGB	1	3	5	6	7	M	BUP	1	2	4	5	7	M
	J ² =.861							J ² =.074						
Gens		0	6	3	4	2	3,3		0	0	0	0	0	0
Poc		22	16	11	12	12	14,4		0	6	0	0	0	1,3
Mig		33	29	26	46	34	32,8		25	14	36	12	17	22,7
Molt		26	39	49	27	37	36,7		55	51	44	65	39	50,0
Totalment		19	10	11	12	15	12,8		20	29	20	23	44	26,0
		100	100	100	101	100	100,0		100	100	100	100	100	100,0
Respostes/	Vàlides: 180		Perdudes: 7					Vàlides: 154		Perdudes: 1				

V209	RGB	1	3	5	6	7	M	BUP	1	2	4	5	7	M
	J ² =.117							J ² =.663						
Gens		8	20	3	0	8	9,1		0	0	6	0	0	2,0
Poc		8	14	17	20	18	15,4		20	27	24	27	13	23,2
Mig		36	37	31	48	41	38,3		55	48	43	50	52	48,3
Molt		24	25	40	20	25	27,4		20	18	24	12	26	20,5
Totalment		24	4	9	12	8	9,7		5	6	2	11	9	6,0
		100	100	100	100	100	99,9		100	99	99	100	100	100,0
Respostes/	Vàlides: 175	Perdudes: 12						Vàlides: 151	Perdudes: 4					

V210	RGB	1	3	5	6	7	M	BUP	1	2	4	5	7	M	
	J ² =.586							J ² =.658							
Gens		12	14	11	15	22	15,0		15	15	8	17	13	12,8	
Poc		4	16	19	11	8	12,2		10	29	17	21	35	22,1	
Mig		42	29	22	33	42	33,3		50	41	50	50	39	46,3	
Molt		23	29	36	26	15	26,1		25	15	19	8	13	16,1	
Totalment		19	12	11	15	13	13,3		0	0	6	4	0	2,7	
		100	100	99	100	100	99,9		100	100	100	100	100	100,0	
Respostes/	Vàlides:	180					Perdudes: 7		Vàlides:	149					Perdudes: 6

DOCUMENT 4

6. Expressa el teu grau d'acord amb les següents afirmacions:

gens-poc-mig-molt-tot

V222

Es un fet real del que n'han parlat poc els

Mitjans de Comunicació i afecta molt els joves

per independitzar-se.

1 | 2 | 3 | 4 | 5 |

Major coincidència: EGB 7 i 3 no significativa; BUP 7 i 4 no significativa.

V223

La vivenda és un problema de caràcter personal

i cadascú l'ha de resoldre com pugui.

1 | 2 | 3 | 4 | 5 |

Major coincidència: EGB 5 no significativa; BUP 1 i 4 no significativa.

V224

Viure a la gran ciutat o prop d'ella s'ha de

pagar doncs tothom vol les mateixes comoditats

1 | 2 | 3 | 4 | 5 |

Major coincidència: EGB 7 i 3 significativa; BUP 1 i 2 poc significativa.

V225

Es escandalós que et donin tantes facilitats

per pagar un cotxe i que et posin tan difícil

trobar una vivenda.

1 | 2 | 3 | 4 | 5 |

Major coincidència: 6 no significativa; EGB 1 no significativa.

V224	EGB	1	3	5	6	7	M	BUP	1	2	4	5	7	M
	$J^2=.025$								$J^2=.175$					
Gens		11	12	11	4	7	9,4		20	6	10	4	13	9,7
Poc		7	16	8	44	17	17,7		25	31	26	29	22	27,1
Mig		30	40	28	33	44	35,9		55	49	40	41	30	42,6
Força		22	14	33	4	17	18,2		0	6	20	26	22	15,5
Totalment		30	18	19	15	15	18,8		0	9	4	0	13	5,2
		100	100	99	100	100	100,0		100	101	100	100	100	100,1
Respostes/	Vàlides:	181	Perdudes: 6					Vàlides:	155	Perdudes: 0				

V225	EGB	1	3	5	6	7	M	BUP	1	2	4	5	7	M
	$J^2=.243$								$J^2=.366$					
Gens		7	6	0	4	5	4,4		0	3	2	0	4	1,9
Poc		11	4	0	7	15	7,1		0	0	6	7	9	4,5
Mig		11	22	19	7	19	17,0		25	40	24	26	22	27,9
Força		33	27	53	37	24	34,1		50	40	41	63	35	44,8
Totalment		37	41	28	44	37	37,4		25	17	27	4	30	20,8
		99	100	100	99	100	100,0		100	100	100	100	100	99,9
Respostes/	Vàlides:	182	Perdudes: 5					Vàlides:	154	Perdudes: 1				

V226	EGB	1	3	5	6	7	M	BUP	1	2	4	5	7	M
	$J^2=.773$								$J^2=.320$					
Gens		8	8	6	0	7	6,1		0	11	13	0	4	7,3
Poc		4	10	3	11	15	8,9		5	9	19	12	26	14,6
Mig		40	24	30	37	28	30,2		50	51	33	56	39	44,4
Força		20	33	36	33	35	32,4		35	23	25	24	13	23,8
Totalment		28	25	25	19	15	22,3		10	6	10	8	17	9,9
		100	100	100	100	100	99,9		100	100	100	100	99	100,0
Respostes/	Vàlides:	179	Perdudes: 8					Vàlides:	151	Perdudes: 4				

Veient els resultats i malgrat les rectificacions introduïdes en el procés d'explotació que seguim considerant correctes, no acabem de veure que quedin paleses diferències en el raonament crític dels alumnes com preteníem posar de manifest. Les explicacions que podem aportar són de tres tipus: de caire global, de caire temporal i de caire singular. Les desgranem a continuació sempre en relació a les dades que cal anar observant a les vuit pàgines precedents.

Explicacions de caire global

Hi ha alguns enunciats directes força clars com V191, 176, V207 i 222. Els alumnes tendeixen a estar-hi majoritàriament d'acord,. però es percep una postura d'indefinició i són pocs els alumnes que opten pel "totalment" que d'altra banda reflexa una posició molt absoluta en una època de poca afirmació de valors i de pensament dèbil com l'actual.

Bon nombre dels enunciats proposats són complicats, especialment complicats per a alumnes d'EGB i complexos per a alumnes de BUP. Per posar a prova el sentit crític inclouen pros i contres de manera que mig enunciat pot induir a estar-hi d'acord però l'altra mig relativitza l'afirmació prèvia: Es el cas del de V190 que precisament per la segona part: "Reflexa una postura contra els joves" hem acceptat la rectificació de considerar més crítica la posició "mig". Semblantment passa amb V175. Són també enunciats complexos V206, V224.

També hi ha enunciats idealistes que es presten a un total acord o desacord entre les persones adultes que ja tenen un lloc a la vida. Però pensàvem que els joves, la generació a la que correspon l'idealisme i l'heroïsme, havien de tendir a estar-hi majoritàriament d'acord. No sembla així atès que són pocs els que passen del grau "molt". Es el cas de V177, V192, V209 i V226.

D'altres enunciats són obertament radicals encara que puguin tenir fonamentació racional i no es podia esperar un posicionament de total acord o de total desacord. Són V178, V193, V210 i V223.

S'ha procurat que també hi hagi enunciats desconcertants, aparentment poc racionals o irònics sobre els quals es podien donar les respostes més diverses entre els joves igual que es donen entre els adults. Són les afirmacions que varen despertar un indulgent somriure dels col·legues i experts consultats. V174, V194, V208 i V225. Les hem mantingut, quatre entre vint, i inclouen en certa manera una provocació als joves. Posar indirectament en qüestió les facilitats per pagar un cotxe, suggerir la divulgació d'imatges dramàtiques per sensibilitzar, oposar-se a la monotonia amb la intimidació o posar a l'horitzó la reunificació d'Alemanya (el setembre de 1989) eren necessàriament enunciats desconcertants.

Així, estructuralment, els enunciats dels diferents documents inclouen un enunciat de cada tipus tal com es pot veure a la graella adjunta.

	document correspon
Enunciats	
	D-1 D-2 D-3 D-4
directes	V176 V191 V207 V222
complicats	V175 V190 V206 V224
idealistes	V177 V192 V209 V226
radicals	V178 V193 V210 V223
desconcertants	V174 V194 V208 V225

Analitzant les deu distribucions de cada ítem o variable que es presenten en paral·lel es poden observar bé les diferències entre el col·lectiu d'EGB i el col·lectiu de BUP. A EGB les distribucions són més disperses i alhora més contrastades. A BUP presenten major regularitat i tendència als valors dominants esperats. Així, malgrat les limitacions, l'instrument discrimina entre alumnes d'EGB i alumnes de BUP posant de manifest un raonament crític més elaborat en els alumnes més grans.

Explicacions de caire temporal

El document 1, el referit als alemanys orientals que emigraven a la República Federal d'Alemanya ha sofert el desconcert dels esdeveniments tan accelerats ocorreguts

entre setembre de 1989 i gener de 1990. Justament es va començar a aplicar el qüestionari alumnes el 9 de novembre de 1989, dia de la caiguda del Mur de Berlín. Així, la notícia dels alemanys emigrats era identificada en funció dels esdeveniments: caiguda del Mur de Berlín, crisi dels règims polítics comunistes... L'impacte de l'actualitat immediata del dia anterior provocava en els alumnes interpretacions diverses i per això és el document que aporta resultats més desconcertants. La mateixa afirmació relativa a la reunificació alemanya, que en elaborar el qüestionari introduïem com l'afirmació discutible del document 1, és va anar convertint en una de les proposicions més clares.

El document 2 consistent en un material de ficció va resultar particularment seductor per a tots els alumnes de totes les edats cosa que cal atribuir a l'interès que tenen les motos pels nois que no han arribat als divuit anys i també perquè bon nombre d'ells havien vist aquesta sèrie a TV3.

El document 3 presentava un tema d'inqüestionable actualitat que tots els alumnes coneixien encara que no hagués estat tractat a l'escola: Aniversari de la Declaració Internacional dels Drets Humans de 1948, organització de concerts de rock multitudinaris, divulgació de les repressions hagudes a Chile i Argentina amb tants desapareguts i bicentenari de la Revolució Francesa amb divulgació d'actes i sèries on es parlava de la significació de la Primera Declaració dels Drets de l'Home i el Ciutadà. La TV, les revistes i els diaris havien anat plens d'aquests temes.

El document 4 presentava un fet que casualment vàrem sentir i veure tractat a un noticiari de televisió quan encara no se n'havia parlat enlloc. Posteriorment les declaracions

polítiques de sindicats i govern i els reportatges a diaris i televisió s'han multiplicat però al moment de passar el qüestionari es podia presentar com un fet del qual no n'havien parlat els mitjans de comunicació. Algun expert va opinar que era un tema que no interessaria als joves de dotze o setze anys que tenen altres coses al cap. Es cert, ha estat el tema que es prestava a menys interès però vàrem comptar amb l'atractiu que tenien les imatges de Barcelona: La Barceloneta, Vila Olímpica i Diagonal; Sant Cugat i Cerdanyola que varen fer que els alumnes seguissin atents tot i tractar-se del quart document i d'un estil particularment verbal on les imatges juguen un paper purament il·lustratiu.

Explicacions de caire singular

Algunes de les afirmacions o enunciatos sotmesos a la consideració dels alumnes aporten resultats que es poden relacionar amb els centres concrets. Deixem de banda el document 1 per afectacions produïdes pel fets d'actualitat que dia a dia es produïen sobre la situació d'Alemanya.

Vl90. Havíem esperat que els alumnes crítics superarien la ficció i s'adonarien que la situació presentada no s'aparta de moltes realitats que publiquen els diaris: cotxes cremats, extorsions fetes anant amb moto... S'havien de mostrar en desacord ja que no es tractava d'una postura contra els joves. sembla que això darrer és el que fa que els alumnes es situïn entre un desacord i un acord.

Vl91. L'afirmació taxativa que s'han de fer respectar unes normes de convivència queda força clara als centre 1 i 6 que ho van rebre amb astorament. Per als alumnes del centre 7 d'EGB, en canvi era una aventura emocionant.

V192. L'expressió "es passen una mica" ha produït el seu efecte en els alumnes d'EGB que accepten la situació i ja justifiquen així. Els de BUP ja veuen que no és acceptable però sembla que poc. Els alumnes del centre 5 religiós són els que més rebutgen la situació.

V193. Es pot haver respost sense entendre. Les 6 i 5 poden haver tingut ocasions de reflexió ètica i cívica.

V194. Prenen els valors dominants escoles que generalment presenten menys precisió i regularitat en una afirmació que justifica pròpia de professional però a la que no poden acollir-s'hi els joves alegrement.

V206. Presenta un enunciat complex i les escoles que apunten una posició equilibrada estan habituades a debats i reflexions.

V207. Es una afirmació simple. No dona cap significació.

V208. Es un enunciat que va més enllà de l'innocència democràtica la qual cosa no significa recolzar un règim autoritari. Lògicament hi coincideixen més alumnes de BUP que d'EGB. Alumnes habituats a reflexionar en els valors ètics del centre 5 i al centre 7 de BUP el professor de filosofia ha tractat temes fonamentals.

V209. Afirmació idealista que els alumnes en general veuen poc clara i es situen en una postura prudent o neutra. Potser és la més crítica i introduïm la modificació del valor esperat.

V210. Tendència al valor esperat. Hi ha raons per a l'acord i raons per al desacord.

V222. Tendència al valor esperat però amb mesura particularment els alumnes de BUP els quals es podien haver vist el problema a la vista d'uns anys.

V223. Tendència segons valor esperat amb més decisió per rebutjar una postura marcadament liberal.

V224. Pronunciament segons tendència esperada però amb diferències entre escoles.

V225. Aquí es demanava una gran visió crítica difícil. Veure als dotze o setze anys que l'habitatge és un dret i el cotxe és un mitjà addicional. Hi han anat coincidint però sense radicalitat i potser el problema s'ho demana. No l'havien denunciat els MCM.

V226. Es possible que no s'hagi arribat a copsar el sentit de l'enunciat que és una forma indirecta de reflectir una posició idealista.

Aquesta part de la comprovació no ens permet arribar a conclusions clares. No hi ha diferències significatives que es vagin repetint d'una manera prou clara sobre unes determinades escoles. Es possible que l'instrument no hagi estat prou adequat però hem arribat a estructurar-lo de tal manera podria servir de referència per a estructurar un qüestionari de raonament crític d'aplicació fonamentalment individual.

El raonament crític però, no és fàcilment aïllable de les consideracions de valor que formen part de la concepció de cadascú en una societat occidental democràtica que es fonamenta en la voluntat que cada individu sigui subjecte de la seva vida. En una societat fonamentalista hi hauria un

referent axiològic comú per a tots al qual tot individu ha de tendir per formar part del ser col·lectiu. Des d'aquesta perspectiva es podria fer una valoració particularment positiva d'aquelles escoles on els alumnes pensen diversament i els hàbits de diàleg estan arrelats a la pràctica quotidiana.

Procedim a fer una darrera comprovació analítica exclusivament sobre els centres de BUP atès que aquests alumnes ja estan en edat de conformar la seva concepció del món i donar sentit pròpia la seva vida. Ens ha semblat detectar que el centre 2 apareixia menys sovint en l'anàlisi de coincidències sobre les posicions previstes que en anàlisis anteriors. Ens ha semblat detectar que el centre 4 apareixia més sovint en l'anàlisi de coincidències sobre les posicions previstes que en anàlisis anteriors.

Observem que quan apareix el centre 2 no apareix el centre 4 i viceversa. En determinats ítems el centre 2 presenta una gran diversitat (V174 V176 V191 V194 V223 V226) reflectint respostes a tots els graus de l'escala i podem admetre que coincideix amb enunciats que es presten a gran discussió. En algun altre cas, el centre 2 presenta major concentració que el conjunt de les distribucions (V206 V207). Són enunciats contundents i directes. El centre 2 representa potser aquesta diversitat de posicions i diàleg permanent a la qual fèiem referència i en aquest sentit afavoriria de manera significativa el raonament crític. No ho donem per tancat doncs no és concloent però tampoc cal abandonar aquesta perspectiva d'anàlisi.

Sense poder presentar conclusions clares, podem dir que aquesta part de la comprovació experimental no posa en qüestió les altres parts ni les observacions recollides al moment de la projecció dels documents de comunicació en suport vídeo.

Q: Aprenentatge creatiu.

Després de seguir tota l'analítica de la Prova de Documents de manera conjunta reprenem la comprovació de variables rellevants a partir de l'aprenentatge creatiu. Ja s'ha vist quins centres reelaboren més les informacions d'actualitat i els temes que interessen als alumnes. A partir de la Prova de Documents i de la situació experimental creada veiem la regularitat amb que apareixen alguns centres.

A EGB és el centre 6, un centre que no ha procedit a introduir de manera sistemàtica els mitjans de comunicació de masses. En concret, està pendent al utilització de la informàtica però en canvi el professor de Ciències Socials ha introduït la constant utilització de documents publicats, de dades i de vídeos o muntatges audiovisuals. No hi ha encara un projecte específic però el treball del professor s'edifica sobre la base d'una estabilitat pedagògica, d'uns hàbits de treball i de reflexió dels alumnes.

Els alumnes d'EGB del centre 7 han tingut ocasions de treball amb els mitjans de comunicació. Han tingut ocasió de participar en gran varietat d'activitats però en no haver-hi una regularitat i en no quedar ben travats hàbits d'atenció i ordre es melmeten possibilitats. Podem veure resultats contraposats en aquests alumnes. Els ha atret totalment una situació de ficció però malgrat entendre-la no han donat valoracions raonades i creatives com calia esperar. Són els alumnes que més aviat varen identificar les imatges del document 3 referit a la constant violació dels drets humans però expliquen el tema de manera desorientada o superficial i no destaquen per respostes raonades i creatives.

Els alumnes del centre 5 segueixen el perfil mitjà. Els alumnes del centre 1 donen respostes poc elaborades que comencen amb una identificació confusa-genèrica. Els alumnes del centre 3 donen respostes poc elaborades amb alguns contrastos irregulars.

Entre els alumnes de BUP els del centre 2 apareixen de manera regular en els exercicis de conceptualització, de comprensió i de conformació d'opinió. Els alumnes del centre 5 encara que identifiquen millor els documents no resumeixen el seu contingut amb tanta precisió tot i que fan valoracions més raonades. Els alumnes del centre 1 presenten un perfil equivalent a aquests darrers. Els alumnes del centre 7 donen respostes raonades i creatives encara que hagin resumit els documents sense riquesa de matisos. Els alumnes del centre 4 donen clarament respostes menys precises i menys creatives malgrat que en la projecció els vam veure atents i varen resoldre la prova en condicions tranquil·les i sense incidents.

No podem restringir la valoració de l'aprenentatge creatiu als resultats de la prova que són indicis experimentals molt elementals. Però a partir de la prova podem reafirmar-nos en observacions més continuades i considerar que no són solament una apreciació nostra.

El centre 6 garanteix un treball regular, acurat i fonamentat en bons hàbits amb contínues activitats d'aprenentatge que els demanen respostes i reflexió activa.

El centre 7 ha creat moltes situacions estimulants i novedoses entre els alumnes però han faltat uns hàbits i regularitat cosa que ha quedat agreujada quan els alumnes han estat atesos per professors amb estils pedagògics marcadament diferenciats.

El centre 5 desenvolupa amb particular interès la formació personal dels alumnes i malgrat que hi ha estils docents diferents hi ha un marc d'entesa i coincidència que fa de les diferències una qüestió menor. Les possibilitats de parlar amb els alumnes i demanar-los opinions personals són habituals a diverses àrees i el clima de l'aula és de comunicació humana sense deixar els continguts d'aprenentatge.

El centre 1 presenta dos models organitzatius diferenciats. A EGB hi ha un mestre tutor de referència que és qui atén més el diàleg i la participació en temps específics establerts però que a vegades no tenen prou contingut. A BUP el temps de treball està molt més estructurat i l'acció del professor tutor té un caràcter individualitzat de manera que s'atenen molt les necessitats de cada alumne de manera que s'estimula a uns a aprofundir més mentre que a d'altres se'ls orienta a consolidar qüestions bàsiques.

El centre 3 incorpora bones iniciatives que demanen dels alumnes una actuació que pocs poden desenvolupar amb seguretat. Així, l'ambient conjunt crea una certa dispersió i no acaben de donar els resultats esperats algunes de les iniciatives. Hi ha alumnes amb falta d'atenció familiar que l'escola no sempre pot suplir. D'altra banda la multiplicitat de material preparat pels mestres substitueix el que puguin oportar els llibres de text, que igualment hi són, però no cobreix la mancança d'exercicis de caire més creatiu.

EL centre 2 té una organització complexa i dinàmica. Els alumnes saben escoltar però estan habituats a opinar. Les sessions reduïdes de seminari afavoreixen una gran creativitat i solament un o dos de cada dotze es limita a anar fent. Fora de les activitats escolars és evident la intensa comunicació que hi ha entre alumnes que acostumen a anar agrupats.

El centre 4 manté una estructura típicament escolar. S'està el temps just a la classe que funciona, en general, amb més activitat del professor i una actitud de recepció passiva, soferta diríem, dels alumnes. Quan els alumnes són al bar o a les escales de l'entrada semblen estar desfogats o relaxats. No es veu que els agradi l'escola; la suporten fins i tot quan es tracta d'activitats com un film de Hitchcock a anglès o una projecció de diapositives d'art actual.

La pregunta referida a notícies i coneixements que queda reflectida als quadres de "notícies que han impressionat" i "coneixements a través de TV" (pp. 58-59) tampoc aporta diferències. Hi ha una única notícia rellevant per a quasi un 50% dels alumnes i els temes de geografia i d'altres pobles que aporten coneixements a un 13.6 %. Tot plegat molt poca cosa i cap diferència entre centres.

Des del nostre punt de vista, això vol dir que la institució escolar i en les centres concrets objecte d'estudi no aporten una dimensió creativa a l'aprenentatge que permeti aprendre fora del marc escolar processant la informació dels mitjans i adquirint coneixements. No s'ha activat l'hàbit mental de transaformar una percepció rica en matisos en

coneixement articulant la informació rebuda amb els coneixements previs ja adquirits o bé desestabilitzant els coneixements adquirits per reelaborar-los de manera més completa i precisa. Això està per fer.

Hem analitzat fins aquí les quatre variables que concreten l'èxit escolar dels alumnes, la darrera de les quals, l'aprenentatge creatiu, està estratègicament lligada a les variables que poden reflectir l'èxit personal dels alumnes que passem a veure a continuació.

Factor 7 Alumne i èxit personal, social i cultural

R: Anàlisi crítica de la realitat - actualitat - informació.

L'anàlisi crítica de la realitat - actualitat - informació queda palesa a través dels vint enunciats sotmesos a valoració a la prova de documents. No podem afirmar una correlació directa i bilateral entre utilització sovintejada dels MCM amb tractament dels CCM i les respostes més crítiques i matisades. No és solament la utilització de MCM i el tractament dels CCM. Així, mentre al centre 6 s'utilitzen poc, l'elaboració i els hàbits de treball multipliquen els seus efectes. Al centre 7, en canvi, les projeccions de documents poden ésser més habituals però en una situació de dispersió i amb una poc adequada articulació amb el treball escolar els resultats són força incerts.

Aquesta part de la comprovació no ens permet arribar a conclusions clares. No hi ha diferències significatives que es vagin repetint d'una manera prou clara sobre unes determinades escoles. Es possible que l'instrument no hagi estat prou adequat però hem arribat a estructurar-lo de tal manera podria servir de referència per a estructurar un qüestionari de raonament crític d'aplicació fonamentalment individual.

El raonament crític però, no és fàcilment aïllable de les consideracions de valor que formen part de la concepció de cadascú en una societat occidental democràtica que es fonamenta en la voluntat que cada individu sigui subjecte de la seva vida. En una societat fonamentalista hi hauria un referent axiològic comú per a tots al qual tot individu ha de tendir per formar part del ser col·lectiu. Des d'aquesta perspectiva es podria fer una valoració particularment positiva d'aquelles escoles on els alumnes pensen diversament i els hàbits de diàleg estan arrelats a la pràctica quotidiana.

Procedim a fer una darrera comprovació analítica exclusivament sobre els centres de BUP atès que aquests alumnes ja estan en edat de conformar la seva concepció del món i donar sentit pròpia la seva vida. Ens ha semblat detectar que el centre 2 apareixia menys sovint en l'anàlisi de coincidències sobre les posicions previstes que en anàlisis anteriors. Ens ha semblat detectar que el centre 4 apareixia més sovint en l'anàlisi de coincidències sobre les posicions previstes que en anàlisis anteriors.

Observem que quan apareix el centre 2 no apareix el centre 4 i viceversa. En determinats ítems el centre 2 presenta una gran diversitat (V174 V176 V191 V194 V223 V226) reflectint

respostes a tots els graus de l'escala i podem admetre que coincideix amb enunciats que es presten a gran discussió. En algun altre cas, el centre 2 presenta major concentració que el conjunt de les distribucions (V206 V207). Són enunciats contundents i directes. El centre 2 representa potser aquesta diversitat de posicions i diàleg permanent a la qual fèiem referència i en aquest sentit afavoriria de manera significativa el raonament crític. No ho donem per tancat doncs no és concloent però tampoc cal abandonar aquesta perspectiva d'anàlisi.

Sense poder presentar conclusions clares, podem dir que aquesta part de la comprovació experimental no posa en qüestió les altres parts ni les observacions recollides al moment de la projecció dels documents de comunicació en suport vídeo.

Una qüestió que hem fet servir de reactiu al qüestionari a alumnes ha estat l'organització dels concerts en defensa dels drets humans de l'any 1988. Els resultats han quedat exposats al presentar l'anàlisi del factor 1 (p. 72). Allà ja ha quedat vist com amb un marge molt petit són els centre 2 i 5 de BUP els que presenten posicions més crítiques respecte a la mitificació dels concerts de rock. Semblantment el centre 6 d'EGB i no en canvi els alumnes del centre 7 que amb un entusiasme acrític veuen en menor grau que es promocionin discos i cantants.

En l'enumerat de programes bons i dolents citats pels alumnes no observem diferències havent-hi una gran diversitat de títols. Agrupats per tipus de programes

presenten una distribució similar a totes les escoles a mínimes diferències. Sí que hi ha diferències entre els infants d'EGB i els joves de BUP.

La pregunta núm. 26 referida a "spots publicitaris" ha quedat desaprofitada atès que a l'explotació ha estat tractada impròpiament com a variable quantitativa. Amb tot, atès que vàrem fer personalment la codificació podem dir que, com esperàvem, hi ha molts alumnes que no destrien l'espot del producte. Així, alumnes que no fumen diuen globalment que no els agraden els anuncis de tabac. Si pensem en anuncis com els de "Marlboro", "Fortuna", "Winston", ens fa estrany que no els agradin escenes de cavalls en una posta de sol, de navegació a vela o d'ambients musicals americans. Hi havia bon nombre d'alumnes que citaven com a desagradables els anuncis de detergents i que no els agradava el producte però no han tingut en consideració que gairebé segur que duen la roba neta amb algun d'aquests detergents que no s'anuncien per a ells que no renten sinó per a les seves mares o assistents domèstiques. Molts alumnes deixaven en blanc els casos de contraposició entre l'agrat de l'espot i el desagrau del producte o viceversa.

S: Conformació d'opinions pròpies.

La conformació d'opinions pròpies és una variable dependent de segon grau atès que ve a ser una complementació del raonament crític quan s'hi afegixen elements valoratius. No podem dir que sigui fàcil de destriar. En la conformació d'opinions intervenen els MCM però l'elaboració que se'n faci a l'escola, a la família i a l'entorn comunitari són molt importants. En el cas dels joves, l'entorn comunitari és l'ambient generacional en el qual es mouen. Si a aquest ambient hi ha noies i nois que emeten opinions pròpies a partir del que han sentit a l'escola o a casa l'entorn comunitari és un seminari d'opinions diverses. Si l'ambient és de noies i nois que tenen una escola que no intervé i s'inhibeix dels continguts de comunicació de masses (música, moda, cinema, esports, conflictes, socials, realitat internacional...) i a la família no s'emeten opinions sinó censures que no permeten el diàleg o creuament d'opinions i punts de vista, el seu entorn comunitari esdevé un ramat gregari que segueix els estereotips i consignes de l'autoritària societat de masses.

T: Noves aptituds derivades del model social cultural actual.

El desenvolupament de noves aptituds és objecte d'investigació neuro-psicològica, particularment a universitats de Califòrnia, (Stanford, Berkeley). Les quasi-mutacions que es puguin produir en el funcionament

cerebral a partir de la constant estimulació d'imatges i de música que es localitzen al lòbul cerebral dret poden estar donant lloc a comportament intel·ligents ben diferents als que s'han desenvolupat amb l'exercici lineal de la paraula, del llenguatge escrit, de l'encadenament de sil·logismes construïts amb antecedents, conseqüents, identitats i contradiccions, de la demostració matemàtica de seqüència lineal.

Aquestes noves aptituds comencen a aflorar quan constatem determinades conductes que als adults formats acadèmicament ens semblen estranyes. Els adolescents i joves actuals poden estar escoltant -diguem sentint- música mentre fan exercicis escolars o estudien. Alguns potser no van bé d'aprenentatge però d'altres sí. Deuen poder aplicar una *atenció selectiva en situacions de percepció multisensorial* que no som capaços de aplicar bon nombre d'adults actuals. Els alumnes del centre 2 estan entre els més consumidors de música i també entre els que obtenen millors resultats escolars. Mentre alguns adults estudiosos no suportem una televisió quan estem fent un treball intel·lectual, veiem joves que van fent i quan una cosa els crida l'atenció paren, veuen-escolten, i després segueixen fent el seu treball.

Aquesta atenció selectiva pot desenvolupar-se espontàniament en alguns alumnes però l'educació podria contribuir a desenvolupar-la atès que esdevé totalment necessària. Les condicions d'estudi que sempre s'expliquen als cursos de tècniques d'estudi no són possibles en moltes ocasions; no tothom disposa d'una habitació lluminosa amb una taula de l'alçada adequada en condicions d'aïllament acústic i amb els materials de consulta necessaris a l'abast per evitar distraccions.

Hi ha molt de temps perdut per a un estudiant que viatja en tren o autobús a la universitat i no és capaç de concentrar-se en l'estudi durant el temps de trajecte. Fins i tot és una llàstima que no es pugui aprofitar el temps de conducció d'automòbil, particularment quan els embussos alteren els nervis, per fer una activitat mental de tipus invetiu o creatiu. Una conducció ben apresada funciona fonamentalment per actes reflexes de tal manera que l'atenció és totalment selectiva. Si hom ha sabut aplicar-se a una activitat mental durant un embús de dues hores a més d'haver preparat una feina que podrà dur a terme s'ha estalviat el gran cansament que genera la tensió nerviosa i qui sap si s'ha estalviat també un accident de trànsit conseqüència de la descàrrega nerviosa sobre l'accelerador de la velocitat.

Una altra nova aptitud pot ésser la *captació intuïtiva i global de la imatge* i del del sentit del relat d'imatges. Al marge d'aquesta comprovació per qüestionari, de manera més natural i espontània, hem vist que davant d'un vídeo-clip els adults senten la música i troben gratuïtes o postisses les imatges. Els joves poden sentir la música per una banda i per altra observar la seqüenciació de les imatges donant la seva significació al final. Mentre els adults volem donar la significació pas a pas, els joves donen una significació final, resultat de veure de manera global el conjunt d'imatges encadenades. De fet, a la majoria de video-clips les imatges tenen molt poc o res a veure amb el contingut de la cançó i el mateix contingut de la cançó pot ésser un farciment de la música que és el que es comunica amb ritme i sensació. ¿Com sinó explicar que tants alumnes que no han adquirit la llengua anglesa que han estudiat a EGB i a BUP segueixin tant de prop la música anglo-americana?

Els vídeo-clips, igual que molts anuncis televisius segueixen la sintaxi del poema-visual i el seu sentit o significació és global; cap part considerada aïlladament pot donar la significació; la suma de les parts no dóna el conjunt. Tot el contrari del que passa al poema literari: cada imatge literària, cada vers, és un nou estímul emotiu o simbòlic on el lector es pot deturar per reprendre la lectura de noves imatges i ritmes sonors que contribueixen a l'estat final de gratificació o d'entusiasme.

El resultat d'això és que mentre la poesia ha esdevingut poc interessant o incompreensible per a uns, els més joves generalment, els vídeo-clips o les creacions videogràfiques (tipus 'Metropolis') són incompreensibles o no tenen cap interès per a molts adults.

I això no vol pas dir que els adolescents i joves siguin capaços d'explicar perquè els agraden els vídeo-clips ni fer-ne una anàlisi. Igual que l'infant arriba a l'escola quan ja entén el llenguatge oral sense saber res de gramàtica, els adolescents i joves que ja veuen vídeo-clips haurien de poder analitzar-los i compondre-ne en un exercici reversible de llegir i escriure la imatge. La capacitat que ja han desclòs fora de l'escola trobaria a l'escola el seu desenvolupament. Més encara, pensem que el vídeo-clip pot ésser un nou camí de llenguatge poètic que permeti retrobar la poesia perduda.

Amb el QA solament podem constatar que els alumnes estan atents als vídeo-clips i amb el QP i l'entrevista que hem mantingut hem comprovat que són comptats els professors que han arribat a veure senscer un vídeo-clip. De moment el diàleg no és possible. ¿Qui pot començar a aproximar posicions?

Una altra nova aptitud que ja podem percebre és la facilitat amb la qual els infants i joves es situen davant la pantalla d'ordinador que reflecteixen situacions simulades. És l'aptitud per copsar la trama de punts lluminosos identificant la imatge i seguint les seves transformacions. És la seguretat amb que es situen als vídeo-jocs. Menys fets a un pensament lineal que els adults, semblen més destres en el *pensament espacial i gràfic* o al menys s'hi senten més motivats. Altra cosa és que puguin explicar l'arquitectura interna del programa. Hom pot fruit de la lectura d'una novel·la sense ésser capaç de procedir a una anàlisi de l'estructura del relat i de les diferents influències que s'hi poden trobar.

Aquest mateix pensament espacial i gràfic és el que s'aplica a la lectura de còmics, de còmics carregats i molt elaborats. Lluny queden els còmics de dibuix simple i tipificació regular com són 'Mortadelo' 'Tintin' o 'Astèrix'. Si bé els alumnes de la mostra estudiada encara són dels que llegeixen fonamentalment còmic de tipus infantil o clàssic, no és així en d'altres entorns socials on es llegeixen 'Spiderman' o 'La patrulla X'. El disseny que s'hi aplica cada vegada s'assembla més al disseny assistit per ordinador. Les vinyetes canvien continuament de format i dimensions i en general el dibuix sembla que no cap a la vinyeta. Les connotacions gràfiques per provocar sensacions diverses estan molt ben explotades. A molts adults ens resulten ferragosos i no trobem cap atractiu perquè ens falta agilitat de lectura de la imatge i també perquè els arguments són tant recurrents i estereotipats que ens avorreixen. Ja ha estat una constatació interessant que siguin tan pocs els alumnes dels centres estudiats que recorren a llegir una icono-literatura estereotipada en excés.

Es un fet constatat que els alumnes es senten més propers a les màquines electròniques, a les pantalles d'ordinador o a les bases de dades consultables. No hi ha diferències entre els alumnes dels diferents centres com es pot observar al quadre adjunt.

APTITUD MAQUINES ELECTRONIQUES	ESCOLES D' E G B							CENTRES DE B U P						
QA: V147 A V152														
	RGB	1	3	5	6	7	M	BUP	1	2	4	5	7	M
	J ² =							J ² =						
Agrada jugar amb màquines	,682	61	74	77	67	69	70	,787	68	55	55	50	52	55
Van a sales de jocs	,260	30	28	12	15	29	23	,292	40	21	21	15	17	22
No troben dificultat	,871	79	72	80	82	76	77	,815	67	74	80	76	71	75
Han consultat bancs dades	,668	32	33	41	41	26	34	,005	63	17	23	37	44	33
Facilitat en la consulta	,969	58	58	65	62	63	61	,241	72	48	40	42	44	48
Interès per la consulta	,628	70	57	69	54	61	69	,053	78	42	46	35	60	50

La identificació entre el gust per una activitat i la capacitat per a la mateixa que es podria considerar natural, no és tan segura en una societat competitiva com la nostra. La motivació extrínseca, el diner o el prestigi, distorsionen l'elecció. Amb tot, malgrat la mitificació de la informàtica i de l'electrònica a la societat, cal atribuir el gust per les màquines i jocs electrònics com a simple plaer lúdic que demana menys esforços que d'altres activitats convencionals.

Ara bé, encara que aparegui a la mateixa pantalla no és el mateix un joc basat en imatges que una base de dades que en una estructura bidimensional inclou dades numèriques i alfa-numèriques. Aquestes s'aproximen als aprenentatges típicament escolars i no per això són rebutjats pels

alumnes. Vol dir això que no estan desconnectades la percepció espacial i la percepció lineal tot i localitzar-se en lòbuls cerebrals distints.

A aquest gust cal afegir-hi les hores que cada vegada més adolescents i joves dediquen a explorar l'ordinador i les seves possibilitats. (p. 80) Mentre els adults necessitem extensos manuals, ells s'arrisquen a anar probant i en general troben les solucions abans que nosaltres. Apliquen una *inducció experimental* amb constant exercici d'assaig i error. Mentre l'escola ha pràcticament prohibit l'error, ells aprenen de l'error i són capaços de construir-se les regles del joc a nivell mental. Altra cosa és que puguin explicar-les de manera organitzada i seqüenciada i aquí és on hauria d'intervenir l'escola.

La *metàfora i el simbolisme* han quedat molt arraconats en una societat científico-tècnica i són els joves d'ambients poc integrats que estan desenvolupant un món de símbols, rituals i metàfores que la societat benestant desautoritza fins el moment que ho engoleix per incorporar-ho a l'espiral del consum. Estils de vestir, penjolls de tota mena són la part més visible d'aquest d'aquest món marginal que salta a la moda de les botiques més cares. La metàfora es tradueix en la creació de vocabulari que introdueixen grups joves i acaba emprant tothom menys els guardians de la llengua oficial. Termes com 'rotllo', 'plasta', 'passar'... els comprèn tothom i els fa servir molta gent atesa la seva capacitat expressiva. Així, quan els alumnes qualifiquen els concursos de la televisió fan servir termes com: horror, merda, porqueria, abominable, fastigós, pse-pse, penós, chorrada... que solament es poden entendre en clau metafòrica.

La metàfora i l'analogia són formes explicatives que una escola racional en excés ha abandonat impedit que bon nombre d'alumnes facin una primera aproximació conceptual menys abstracta. Possiblement després de la metàfora es podria accedir a nivells més abstractes però saltar-hi directament és quelcom impossible a un cert nombre d'alumnes. L'escola quan parla de metàfora ho restringeix a la literatura poètica i ignora la metàfora de la vida diària que està present al llenguatge popular (ex: T'has begut l'enteniment). Els mitjans de comunicació han revaloritzat novament la metàfora i qualsevol seqüència de relat televisiu podria servir de metàfora per començar a explicar allò que l'escola solament sap explicar amb definició verbal amb la pretensió de transmetre el concepte perfecte.

Altres noves aptituds no estan directament relacionades amb els MCM però en canvi s'han d'aplicar en un context de comunicació de masses. L'*experiència directa* tan invocada per l'escola activa no és avui l'experiència del món natural. Comença precisament per a la majoria d'alumnes en un entorn cultural, tecnològic i potser urbà. Es té més experiència directa de l'automòbil que de les vaques, del mapa meteorològic que presenta a diari la televisió que dels núvols i vents dominants a la contrada, de l'equalitzador d'un equip musical i els seus efectes que de la remor de les aigües, l'udolar del vent o l'espetic de la llenya verda quan crema. Caldrà fer referència sovint a aquests coneixements que estan tan integrats i que formen més part de l'experiència directa que aquells del món natural que a nosaltres els ja adults ens poden semblar més senzills.

Justament per poder situar experiències prèvies i pre-conceptes que ja tenen els alumnes es pot fer ús de la tècnica de *tempesta d'idees* provocant la participació inicial dels alumnes sigui en un col·loqui oral conjunt o

sigui fent anotacions gràfiques i verbals sobre un paper. Sorprenentment, els alumnes d'avui tenen més aptitud en aquesta manera desordenada de pensar que té una dimensió més creativa. Nosaltres, necessitem la seguretat de l'ordre lineal que em construït amb un excel·lent desenvolupament del llenguatge racional.

Finalment, cal fer esment de l'*aptitud per a la dramatització* que encara que no tindran tots els alumnes per igual es disposa de molts models o patrons televisius. No és endebades que s'han multiplicat tant les sèries-comèdia o en clau d'humor de caire familiar o grupal. La capacitat de trobar formes expressives menys convencionals no ha de quedar oblidada a l'escola i un cert nombre d'alumnes poden també trobar el seu lloc encara que no siguin particularment abstractius.

Això no ha pogut ésser comprovat a través del QA més que pels indicadors globals que han quedat recollits. La coincidència és generalitzada entre tots els alumnes i solament es perceben diferències d'EGB a BUP. Hi ha indicis suficients d'aquestes noves aptituds i és possible que si l'escola intervé en el seu desenvolupament no augmentarem el nivell en un sentit lineal. Però si que estem convençuts que enfortirem la base d'alumnes que tenen interès pel coneixement si se'ls demana posar en joc aptituds que han germinat en ells per haver nascut en l'època que han nascut, la de la comunicació de masses. Incorporar més alumnes a l'interès pel coneixement i la cultura, per tot model de cultura és la democratització de l'educació que ha estat proclamada a tots els documents i lleis dels darrers vint-i-cinc anys i que es sanciona definitivament amb la

Declaració mundial de Jomtien de 1990: Una educació per a tots. No podem ésser els mestres els que ens oposem a la democratització de l'educació. ¿Qui ho pot doncs impedir?.

La conclusió en aquest punt és clara. L'escola no es pot entossudir en iniciar l'aprenentatge per on s'ha iniciat sempre amb la justificació de no baixar els nivells. Cal conèixer les vies d'accés a la intel·ligència que desenvolupa la cultura actual, seguir-les i aprofitar-les. Per entrades diferents s'arriba al mateix nucli, a la unitat central de processament del cervell humà i s'estableix un pont interactiu entre els dos lòbuls cerebrals que memoritzen dues formes d'aprenentatge complementàries. Començar per les vies d'accés amb menys dificultat és un principi psicopedagògic elemental. L'aprenentatge no és solament qüestió de capacitat intel·lectual sinó també de seguretat afectiva. L'autoestima és un mecanisme reflex de seguretat com el diferencial ho és de la instal·lació elèctrica. Fer un pont anti-reglamentari és posar en perill tota la instal·lació, és ofegar l'èxit personal.

U: Actitud comunicativa.

Defenseu des de l'inici que els mitjans de comunicació esdevinguin un motiu de comunicació. ¿En quina mesura la incorporació dels CCM pot activar la comunicació personal a tots els àmbits: familiar, escolar, amistosa?

Hem vist com indubtablement els fets comunicatius més rellevants adreçats a la joventut són objecte de comunicació entre ells. El cas del concert en defensa dels drets humans n'és un exponent.

La mateixa televisió com a personatge integrat a tots els ambients familiars de la nostra societat pot jugar dos paper clarament oposats. En alguns casos, el televisor és un personatge que parla i no escolta i tots l'escolten. En d'altres casos, el televisor és un personatge que provoca la conversa dels presents; a partir de la seva ponència es poden activar les intervencions i opinions dels presents, el televisor deixa d'ésser escoltat o es tanca i la comunicació personal és un diàleg ric i intercatiu. El televisor pot ésser tan un mitjà d'incomunicació personal com un mitjà activador de la comunicació personal.

Els hàbits de veure la TV dels alumnes de la mostra són els que queden reflectits a la taula següent:

HABITS DE VEURE TELEVISIO	ESCOLES D' E G B							CENTRES DE B U P						
QA: V126	RV:110 RP:77							RV:89 RP:66						
	EGB	1	3	5	6	7	M	BUP	1	2	4	5	7	M
	$J^2=.418$							$J^2=.372$						
Sol a casa o a l'habitació		16	12	11	20	18	14		0	9	17	0	12	8
Amb germans, amics o pares		16	12	15	15	0	13		36	13	11	18	23	19
Menjant o xerrant amb altres		16	24	11	20	54	22		21	43	11	17	18	24
En petites estones lliures		10	30	26	25	9	23		7	4	17	18	18	12
Els programes que he previst		42	21	37	20	18	28		36	30	44	47	29	37

S'observa d'entrada que els alumnes d'EGB tenen més propensió a veure sols la televisió que els alumnes de BUP. Això és un exponent clar de la funció de 'cangur' i d'entreteniment que té la TV per als infants petits. Com més

petits, més hores de televisió a soles, encara que els pares o adults estiguin per casa. Entre els alumnes de BUP es redueix el temps de TV estant sol i s'incrementa el temps d'estar amb germans, amics o pares.

Així mateix, es produeix un altre canvi de proporció del temps. mentre a EGB correspon més temps a estones lliures, a BUP es redueix el temps d'aquestes i s'incrementa el temps de programes previstos. En certa manera hi ha una relació amb l'observació anterior. Els programes previstos permeten organitzar-se i coincidir a una hora mentre que les estones lliures corresponen a estones de no saber què fer o de fer una mica el mandra i es veu el que fan en aquell moment o es fa *zapping*.

No hi ha diferències significatives estadísticament a EGB. Amb tot, els alumnes del centre 1 semblen més avesats a preveure els programes i els del centre 5 són els que menys diuen que veuen la TV menjant o xerrant. Els alumnes del centre 7 són els que més veuen la TV menjant o xerrant.

A BUP, són els alumnes del centre 5 seguits dels del centre 4 que més diuen veure la TV segons previsió de programes. Els alumnes del centre 2 són els que es concentren més a l'opció de menjant o xerrant.

No es pot perdre de vista que els alumnes que no han respost representen tant a EGB com a BUP una mica més del 40 %. Amb tot no pensem que la causa sigui altra que la indecisió de prendre una opció dominant o excloent de les altres. De la mateixa manera els que han respost no s'interpreten com que veuen la TV d'una sola manera de les proposades.

Si recuperem un quadre que recull aplicació de l'escala de cinc graus a diverses conductes en els diferents ambients: familiar, escolar i amistós podem veure que els centre que puntuen més alt respecte a la conversa familiar a partir del que es veu a la TV són a EGB el centre 5 i el 7. Els alumnes del centre 3 són els que semblen tenir menys comunicació a casa. Respecte als centre de BUP tornem a trobar al davant el centre 5 seguit del centre 2. La regularitat de les puntuacions fa que les diferències es puguin considerar estadísticament significatives.

CONDUCTES DIVERSES	ESCOLES D' E G B							CENTRES DE B U P						
QA: V153 a V162														
	EGB	1	3	5	6	7	M	BUP	1	2	4	5	7	M
A casa, en família V153, V156	pF=							pF=						
parlem sovint del que veiem a la TV	.039	3.2	2.9	3.5	3.1	3.4	3.2	.047	3.1	3.4	3.1	3.6	3.3	3.3
cadascú té els seus gustos... fa la seva	.567	3.7	3.6	3.4	3.7	3.8	3.6	.235	3.4	3.6	3.5	3.2	3.9	3.5
A classe amb el professor V155, V158														
comentem les notícies de premsa	.000	3.6	2.5	2.1	2.8	3.1	2.8	.000	2.6	3.4	1.9	2.7	2.4	2.5
ens demanen premsa o ens passen vídeos	.000	2.5	3.3	3.0	3.5	3.0	3.1	.000	2.6	3.6	2.5	3.3	2.6	2.9
Amb els companys V154, V157, V159 a V162														
sovint parlem de música moderna, rock	.175	2.7	3.0	2.7	3.1	3.3	3.0	.003	3.3	3.8	3.2	3.5	3.0	3.4
parlem de programes de la TV	.021	2.9	3.4	3.6	3.0	3.0	3.2	.002	3.3	2.8	2.6	3.2	3.0	2.9
intercanviem jocs d'ordinador o c. músic	.003	2.8	3.2	2.7	3.9	3.3	3.2	.495	3.0	3.3	3.0	3.4	3.0	3.1
en grup anem a un bon concert de rock	.000	1.8	2.0	1.6	2.0	3.1	2.6	.048	3.0	3.7	3.0	3.3	3.3	3.3
ens trobem per fer treball amb ordinador	.000	2.0	2.4	1.6	3.3	2.7	2.4	.011	1.6	2.2	1.7	1.7	2.4	1.9
intercanviem llibres interessants	.707	2.3	2.6	2.6	2.4	2.4	2.4	.889	2.6	2.5	2.4	2.6	2.6	2.5

Els nivells de comunicació familiar dels alumnes del centre 5 concorden amb d'altres observacions. Els alumnes del centre 3 semblen els més desatesos. Els alumnes del centre 2 donen un puntatge alt en comunicació a la família però també el donen alt afirmant que cadascú té els seus gustos i fa la seva.

Les intervencions escolars incorporen els continguts de comunicació de masses poden tenir un efecte clarament activador dels nivells de comunicació familiar sense que es perdi la identitat de cada família. Entre els alumnes la TV és més tema de conversa a EGB que a BUP.

Si l'escola opta per atendre l'actualitat i introduir activitats de processament de la informació rebuda las MCM en el moment que aquesta s'està produïnt està activant la comunicació personal a la mateixa escola i a la família i possiblement també enriquint amb més anàlisi crítica la conversa amistosa entre companys. Així mateix, els relats de ficció que tenen una evident incidència en els alumnes poden ésser introduïts en algunes ocasions com a activitats que permeten compartir vivències i sentiments o experiències reals que apartir de la ficció afloren. En aquest casos la intervenció de l'adult ha d'ésser mínima i més moderadora que interventora. Possiblement l'important no és el que es produeixi a l'aula de l'escola sinó als corredors, en el camí de l'escola i en les converses espontànies amb una comunicació més rica.

Y: Creativitat en el lleure

Una intervenció educativa en clau de comunicació s'ha de projectar a la cultura externa a l'escola i en una societat de consum a la cultura de contemplació, la que cobreix els temps de lleure. Mentre l'escola tingui l'obsessió de posar deures en el sentit més escolar i acadèmic hi haurà molts alumnes fastiguejats i, pendem que molts professors també. A les hores feixugues de treball escolar dels alumnes durant els caps de setmana corresponen hores feixugues de correcció solitària dels professors que compleixen honestament fins al final. Cal que l'escola tingui en compte el lleure amb lkes seves possibilitats lúdiques i culturals però renunciant a fer-ne una domesticació adadèmica.

El quadre resum en valoracions puntuades dels alumnes en les activitats de lleure és el que es presenta a continuació. presenta una gran uniformitat però hi ha diferències estadísticament significatives. Els alumnes apliquen una escala de cinc graus a la pregunta: "Fora de l'escola/institut a qquè dediques el teu temps?".

ACTIVITATS DE LLEURE	ESCOLES D' EGB							CENTRES DE BUP						
V30 a V43	EGB	1	3	5	6	7	M	BUP	1	2	4	5	7	M
	pF=							pF=						
Estar amb la família	.000	3.4	3.0	3.9	3.0	3.2	3.3	.030	2.9	2.6	2.6	3.2	2.8	2.8
Escoltar música	.000	3.2	2.9	2.7	3.2	3.8	3.2	.093	3.9	3.8	3.4	3.3	3.3	3.5
Fer treball escolar	.000	3.1	3.5	3.8	3.1	3.1	3.4	.065	3.6	3.4	3.1	3.1	3.0	3.2
Llegir	.282	3.0	2.9	3.3	3.0	3.3	3.1	.152	2.9	3.5	3.1	3.3	3.4	3.2
Escoltar la ràdio	.236	3.1	2.6	3.0	2.6	2.6	2.7	.149	2.9	3.2	2.8	2.5	3.0	2.8
Veure televisió	.664	3.4	3.3	3.1	3.1	3.3	3.3	.706	3.2	3.1	3.0	3.2	3.2	3.1
Veure vídeos, pel.líc.	.749	2.5	2.5	2.2	2.2	2.5	2.4	.244	2.5	1.9	2.0	2.2	1.8	2.0
Practicar esports	.069	3.0	3.4	2.9	3.8	3.4	3.3	.107	2.5	3.0	2.9	2.1	3.0	2.7
Practicar arts/mús/dra	.000	2.0	2.2	3.5	2.5	2.4	2.5	.000	1.7	3.3	2.2	2.0	1.8	2.3
Estar amb companys	.059	2.8	2.7	3.0	2.9	3.4	3.0	.071	3.4	3.7	3.1	3.4	3.2	3.3
Anar al cinema	.000	2.3	2.5	2.7	3.1	3.7	2.9	.141	2.6	2.8	2.6	3.0	2.3	2.7
Anar granja bar disco	.000	1.9	1.9	1.7	2.2	3.0	2.1	.269	3.4	3.1	2.8	3.3	3.1	3.0
Ajudar serveis a casa	.001	3.6	3.4	3.5	2.8	2.8	3.2	.061	3.4	2.8	2.9	3.2	3.0	3.0
Practicar hobby	.005	3.6	3.2	3.8	3.9	4.0	3.7	.245	3.2	3.7	3.4	3.1	3.1	3.4

Al centre 1 el alumnes d'EGB despunten més en ajudar en serveis a casa, veure TV, escoltar RD i veure vídeos, mentre que els de BUP dediquen més temps a treballe scolar, a serveis a casa a anar a granges-discoteques i atmbé a veure vídeos.

Al centre 2 els alumnes, tots de BUP, dediquen més temps a escoltar música, a estar amb companys i a parcticar una afició. Puntuen més alt respecte als altres centres en llegir, fer treball escolar, escoltar la ràdio, practicar arts i practicar esports. Es pot notar com una cosa no treu l'altra i les puntuacions més altes en conjunt podrien reflectir més interès general per tot. No apareixen tan

destacats veure TV, veure vídeos, ajudar en serveis a casa o estar amb la família que es situen entre mitjanament i poc temps dedicat.

Al centre 3 els alumnes, tots d'EGB, posen per davant el temps del treball escolar i la pràctica d'esports on van persobre de la mitjana però no són els que puntuen més alt. En veure vídeos estan amb els que puntuen més alt.

Al centre 4 els alumnes, tots de BUP, puntuen més aviat baix respecte al conjunt. En practicar esports estan persobre de la mitjana i en veure TV donen la puntuació més baixa dins d'una gran homogeneïtat de la mostra. Sembla que en conjunt hi ha pocs interessos manifestos i no s'evidencia especial interès per a res.

Al centre 5 els alumnes d'EGB es desmarquen de la mostra en estar amb la família, en treball escolar, en practicar arts/música/drama i en llegir. Comparativament amb el conjunt, el temps de ràdio és alt però el de TV és baix. Els alumnes de BUP segueixen dedicant més temps a estar amb la família però també dediquen un temps alt a estar amb companys o a anar a granja/discoteca i a anar al cinema. El treball escolar queda més ajustat i veure TV es situa amb els alumnes que més en veuen dins d'una gran homogeneïtat.

Al centre 6 els alumnes, tots d'EGB, destaquen significativament en practicar esports i en practicar afició. Veure TV i vídeos es situa a la banda baixa mentre que anar al cinema està per sobre de la mitjana. El treball escolar i el llegir queden a la banda baixa. Estar amb la família i fer serveis a casa queden significativament baixos.

Al centre 7 els alumnes d'EGB donen puntatges significativament alts respecte al conjunt en escoltar música, anar al cinema, practicar afició i estar amb companys. Estar amb la família queda en una posició mitjana però fer serveis a casa és significativament baix. Els alumnes de BUP destaquen molt poc respecte al conjunt. En llegir i veure TV es situen a la banda alta on no hi ha diferències i en practicar esports on hi ha algunes diferències. Donen un temps molt baix dedicat al cinema respecte al conjunt.

A la valoració donada pels alumnes podem afegir la valoració de temps donada pels professors sobre les mateixos ítems llevat del desdoblament de ràdio en escoltar notícies i escoltar informació esportiva. Mentre es manté constant la influència dels MCM en les activitats de lleure dels alumnes hi ha contrast entre la valoració que fan ells mateixos i la que fan els seus professors. Ho considerem solament com a conjunt de la mostra atesa la dimensió reduïda de la mostra de professors.

ACTIVITAT DE LLEURE	VALORACIO ALUMNES		VALORACIO PROFESSOR	
	QA: V30 A V43		QP: V41 a V55	
	<i>mitja</i>	<i>desv.tip</i>	<i>mitja</i>	<i>desv.tip</i>
Estar amb la família	3.106	.994	2.733	.809
Escoltar música	3.371	1.080	3.978	.583
Per treball escolar	3.344	.899	2.614	.722
Llegir	3.202	1.009	2.182	.620
Escoltar la ràdio	2.840	1.129	2.000	.610 -> (notícies)
			3.523	.549 -> (esports)
Veure televisió	3.235	.982	3.844	.638
Veure vídeos, pel.líc.	2.288	1.236	3.432	.846
Practicar esports	3.076	1.461	3.023	.698
Practicar arts/mús/dram.	2.447	1.523	2.298	.589
Estar amb companys	3.183	1.204	3.114	.895
Anar al cinema	2.813	1.120	2.500	.731
Anar granja bar disco	2.601	1.333	2.727	1.188
Ajudar serveis a casa	3.718	.990	2.250	.839
Practicar hobby	3.574	1.133	2.705	.668

Els professors valoren per sobre les activitats dels MCM com son: música, ràdio televisió, vídeos i anar a la granja/disco respecte a les valoracions que fan els alumnes. Els professors consideren que hi dediquen més temps que el que declaren els mateixos alumnes. En canvi, quan es tracta d'activitats culturals o personals com: treball escolar, llegir, practicar arts o esports i fins i tot el cinema, els alumnes declaren més temps de dedicació que el que suposen els professors per l'actuació habitual dels alumnes.

Resumint-ho en una frase. Els professors consideren que els alumnes encara estan més influïts pels MCM del que els alumnes es mostren.

Si per una banda s'ha demanat el temps dedicat a les activitats considerat com a dada *etic*, per una altra banda s'ha demanat als alumnes l'interès per una sèrie d'activitats entre les que n'hi ha de vinculades als MCM i d'altres que no. Aquestes són dades *emic*, de caràcter subjectiu però coincideixen clarament amb les anteriors.

INTERES ACTIVITATS	ESCOLES D' EGB							CENTRES DE BUP						
QA: V50 a V67	EGB	1	3	5	6	7	M	BUP	1	2	4	5	7	M
	pF=							pF=						
Viatjar	.265	4.2	4.3	4.3	4.0	4.5	4.3	.015	3.8	4.3	4.5	4.1	4.4	4.3
Excursions	.317	3.3	3.8	3.7	3.4	3.5	3.6	.006	3.5	3.6	3.4	2.6	3.2	3.3
Treball escolar	.011	3.3	3.5	3.6	3.0	2.9	3.3	.116	3.3	3.4	3.1	2.7	3.1	3.1
Practicar esports	.533	4.1	4.0	4.1	4.4	4.1	4.1	.890	3.4	3.7	3.6	3.5	3.8	3.6
Practicar arts	.049	3.2	2.6	3.4	3.0	3.3	3.0	.082	2.8	3.8	3.2	3.5	3.2	3.3
Veure televisió	.123	4.0	3.3	3.8	3.7	3.6	3.6	.633	3.8	3.6	3.4	3.6	3.5	3.5
Escollir música	.088	3.4	3.4	3.0	3.4	3.8	3.4	.582	4.0	3.8	3.6	3.7	3.5	3.7
Practicar ordinador	.736	3.0	2.8	2.6	2.8	2.8	2.8	.104	2.8	2.2	2.2	1.9	2.3	2.2
Llegir diaris/revistes	.012	3.7	3.0	3.5	3.3	2.8	3.2	.312	3.5	3.3	3.3	3.4	3.7	3.4
Llegir còmics/histor.	.526	2.7	2.9	2.8	2.5	2.5	2.7	.476	2.5	2.6	2.3	2.2	2.6	2.4
Anar discoteca/bar	.005	2.1	2.3	1.9	2.4	3.0	2.4	.531	3.5	3.2	3.1	3.5	3.3	3.3
Anar concerts rock	.000	2.4	2.7	2.1	2.6	3.6	2.7	.733	3.3	3.4	3.3	3.7	3.3	3.4
Anar actes culturals	.109	2.8	2.3	3.0	2.4	2.4	2.5	.520	3.3	3.3	3.0	3.2	3.4	3.2
Anar amb la família	.004	3.3	3.2	3.9	3.1	3.2	3.3	.018	2.9	2.6	2.9	3.4	3.0	2.9
Estar amb amics	.196	3.5	3.7	4.1	3.7	3.9	3.8	.144	4.1	4.4	3.9	4.1	4.0	4.1
Estar sol	.755	2.6	2.8	2.6	2.9	2.9	2.8	.131	2.6	3.3	3.0	3.1	3.4	3.1
Seguir esportius	.872	2.7	2.5	2.4	2.6	2.7	2.6	.502	3.0	2.6	2.9	2.4	2.7	2.7
Afició personal	.627	4.2	3.9	4.0	4.2	4.2	4.1	.099	3.8	4.5	4.0	3.8	4.1	4.1

Evitant de fer anàlisis exhaustives i feixugues ens limitem a algunes remarques que es poden observar a la taula precedent.

Ens fixem en el centre 2 perquè pensem que es perfila com una organització que pot estar atenta a la comunicació de masses mantenint l'interès pels alumnes que obtenen resultats escolars més aviat bons i que apunten algunes iniciatives creatives en el seu aprenentatge. Volem fer notar que aquests alumnes donen puntatges més alts en activitats que són clarament actives: afició personal, practicar arts, practicar esports i excursions. Anar a actes culturals representa un puntatge per sobre de la mitja i té un particular valor estar amb els amics, molt més que als altres centres. Veure la televisió i escoltar música formen part de les activitats intenses lleugerament per sobre de la mitjana. Queden amb puntatges baixos practicar amb l'ordinador, seguir esportius i anar amb la família. Pensem que en conjunt hi ha indicis per creure que tenen més iniciativa o creativitat en el lleure. Són indicis varem recollir a l'observació participant, que veiem vinculats a una organització escolar i que pensem que es poden desenvolupar molt més.

No veiem un perfil tan consistent a cap altre centre de BUP per bé que hi hagi aspectes interessants.

A EGB no hi ha un centre que ens faci fixar de manera clara l'atenció. Les escoles 5 i 6 presenten força consistència i es reflexa en les conductes actives. Els alumnes d'aquests centre donen puntatges més baixos en algunes de les conductes més passives però amb menys regularitat que el centre comentat de BUP. cal atribuir-ho també a l'edat dels alumnes que tenen menys independència. Els alumnes d'EGB del

centre 7 sempre es desmarquen per conductes que suposen independència: anar a la disco/bar, estar amb els amics, escoltar música. Els alumnes del centre 1 presenten un perfil diversificat i queden a la banda alta en afició personal, veure TV i llegir diaris i revistes cosa que lliga amb demandes escolars que ja han estat descrites.

Un recompte de les activitats citades ha estat agrupat en tipus d'activitats i es el que es pot analitzar a partir de les taules que s'adjunten. Si bé hi ha un important nombre de respostes no donades, la distribució percentual

ACTIVITATS TIPUS	ESCOLES D' E G B						CENTRES DE B U P					
PRACTICAR ESPORTS	J ² =0.283 RV: 165 RP:22						J ² =0.021 RV:129 RP:26					
	M	1	3	5	6	7	M	1	2	4	5	7
no catalogable	1.8	3.7	2.3	.0	.0	3.0	1.6	.0	3.1	.0	.0	5.6
de masses	15.8	18.5	23.3	8.6	11.1	15.2	9.3	.0	21.9	7.1	9.5	.0
de base	23.6	11.1	20.9	40.0	22.2	21.2	31.0	18.8	25.0	38.1	14.3	55.6
olímpic	24.2	11.1	20.9	31.4	33.3	24.2	28.7	50.0	21.9	19.0	47.6	22.2
minoritari	21.8	25.9	25.6	14.3	18.5	24.2	27.1	31.3	21.9	33.3	28.6	16.7
domèstic	1.2	3.7	2.3	.0	.0	.0	1.6	.0	6.3	.0	.0	.0
individual	11.5	25.9	4.7	5.7	14.8	12.1	.8	.0	.0	2.4	.0	.0

Esport de masses és el futbol; de base són basquet, hanbol, hòkei, voleibol; olímpics són natació, gimàstica, dansa i atletisme; minoritari inclou tennis, esquí, squash, equitació, golf; domèstics ping-pong, escacs i individual inclou aparells takewondo i similars.

En la diversitat d'esport hi ha inqüestionablement la influència dels mitjans de comunicació. Possiblement el tennis i l'esquí no es poden considerar avui minoritaris però s'han considerat així perquè ho han vingut essent fins fa uns anys atès que surten cars per despeses d'instal·lacions i d'equipament personal.

PRACTICAR ARTS	$J^2=0.034$ RV:140 RP:47						$J^2=0.267$ RV:115 RP:40					
	M	1	3	5	6	7	M	1	2	4	5	7
no catalogable	9.3	18.2	12.9	6.3	12.5	.0	3.5	.0	.0	5.9	4.5	5.9
musicals	26.4	18.2	12.9	43.8	25.0	29.0	38.3	50.0	57.1	20.6	40.9	29.4
plàstiques	50.0	59.1	48.4	31.3	62.5	54.8	40.9	42.9	25.0	44.1	40.9	58.8
dramàtiques	11.4	4.5	19.4	18.8	.0	9.7	13.9	7.1	10.7	23.5	13.6	5.9
tecnificades	2.9	.0	6.5	.0	.0	6.5	3.5	.0	7.1	5.9	.0	.0

En la pràctica d'arts o en els estudis d'arts hi té molt a veure l'oferta disponible. En el cas dels alumnes d'EGB del centre 5 l'existència de conservatoris al centre de Barcelona facilita l'elecció d'estudis musicals. En el cas dels alumnes del centre 3 les arts plàstiques es poden practicar a l'escola Municipal d'Art de Sant Cugat.

PROGRAMES TV	$J^2=0.452$ RV:165 RP:22						$J^2=0.771$ RV:125 RP:30					
	M	1	3	5	6	7	M	1	2	4	5	7
no catalogable	4.8	.0	7.3	5.6	8.3	2.8	1.6	.0	.0	5.7	.0	.0
entret-sport-cine	52.7	57.1	53.7	47.2	45.8	58.3	37.6	20.0	35.7	42.9	43.5	42.1
músicals-joves	8.5	7.1	9.8	.0	12.5	13.9	6.4	10.0	3.6	5.7	8.7	5.3
informatius-debats	24.2	25.0	17.1	41.7	20.8	16.7	42.4	60.0	50.0	34.3	34.8	36.8
cultura-ciència	9.7	10.7	12.2	5.6	12.5	8.3	12.0	10.0	10.7	11.4	13.0	15.8

S'observa un increment clar dels programes informatius i de debat entre els alumnes de BUP. Els alumnes dels centre 1 i 2 es desmarquen clarament del conjunt.

DIARIS, REVISTES	$J^2=0.003$ RV:148 RP:39						$J^2=0.0211$ RV:126 RP:29					
	M	1	3	5	6	7	M	1	2	4	5	7
no catalogable	2.7	.0	5.9	.0	8.0	.0	2.4	.0	6.5	.0	.0	5.3
diaris	31.8	23.1	23.5	56.3	36.0	19.4	46.8	63.2	25.8	46.9	68.0	36.8
revistes generals	3.4	7.7	.0	3.1	.0	6.5	3.2	.0	6.5	3.1	.0	5.3
passatemps	23.0	30.8	8.8	15.6	16.0	45.2	11.1	5.3	.0	15.6	20.0	15.8
musical-jove-sport	21.6	15.4	29.4	15.6	28.0	19.4	15.1	10.5	25.8	21.6	4.0	5.3
científic-cultural	17.6	23.1	32.4	9.4	12.0	9.7	21.4	21.1	35.5	12.5	8.0	31.6

Entre els alumnes de BUP els percentatges recollits corresponen a: "La Vanguardia" és el diari dominant al centre 1; "Muy Interesante" i "Natura" són títols citats pels alumnes del centre 2; els alumnes del centre 3 estan especialment motivats per la professora de ciències i citen "Natura" "Muy interesante"; les revistes passatemps del centre 5 corresponen a "Elle", "Hola" que són citades per les noies.

ACTES CULTURALS	$J^2=0.347$ RV:135 RP:52						$J^2=0.120$ RV:127 RP:28					
	M	1	3	5	6	7	M	1	2	4	5	7
no catalogable	12.6	18.5	13.8	6.3	4.8	19.2	5.5	5.6	3.2	9.1	4.2	4.8
musicals totes	9.6	7.4	17.2	9.4	4.8	7.7	12.6	.0	29.0	6.1	16.7	4.8
exposicions	45.9	40.7	31.0	50.0	52.4	57.7	55.9	88.9	41.9	60.6	45.8	52.4
teatre	28.9	33.3	31.0	34.4	28.6	15.4	20.5	5.6	19.4	18.2	33.3	23.8
conferen-debats	.7	.0	3.4	.0	.0	.0	3.1	.0	3.2	3.1	.0	9.5
comunic-tecnifi	2.2	.0	3.4	.0	9.5	.0	2.4	.0	3.2	3.0	.0	4.8

L'alt puntatge d'exposicions com a actes culturals al centre 1 citats per alumnes de BUP i d'EGB té una indiscutible motivació a l'escola amb les propostes d'actes culturals mensuals. El centre 6 cita particularment visites a museus. Les exposicions visitades pels alumnes del centre 4 inclouen molt probablement les que es visiten en horari escolar amb el professors atès que preguntats aquests respongueren que si ells no els acompanyaven no hi anirien.

AFICIONS-HOBBYS	J ² =0.017 RV:156 RP:31						J ² =0.001 RV:126 RP:29					
	M	1	3	5	6	7	M	1	2	4	5	7
entreten. passiu	20.5	24.1	5.3	25.8	16.0	33.3	25.4	11.1	25.8	31.6	33.3	16.7
construc. actiu	65.4	58.6	76.3	71.0	64.0	54.5	57.1	55.6	51.6	50.0	61.9	77.8
intel·lectual	4.5	13.8	2.6	.0	8.0	.0	7.9	33.3	12.9	.0	.0	.0
llaminadures	1.7	3.4	.0	3.2	4.0	.0						
el que vulgui	7.7	.0	15.8	.0	8.0	12.1	9.5	.0	9.7	18.4	4.8	5.6

S'han considerat entreteniments passius: veure la TV, escoltar música o llegir; actius: tocar un instrument o manipular-coinstruir; intel·lectualitzat: la informàtica, escriure.

En conjunt, s'observa poca creativitat en el lleure i moltes de les iniciatives estan relacionades amb els MCM que són el més gran divulgador d'activitats i costums. No hi ha particulars diferències entre els diferents grups. les diferències són molt petites però es repeteixen amb força regularitat i aquest és el motiu pel qual es recullen dades similars o paral·leles en diferents contextos o preguntes.

Veiem però que al costat de la influència dominant dels MCM apareixen petites influències de l'entorn familiar que no podem analitzar amb precisió. Ara bé, algunes influències de l'escola, especialment quan hi ha hagut una intencionalitat de projectar-se en activitats culturals externes es ben palesa. N'és una prova clara la pràctica d'actes culturals pels alumnes del centre 1 que han donat la seva resposta en un context de pregunta prou allunyat de les activitats escolars (QA pregunta 14).

Amb un apunt final, bàsicament esquemàtic, esbossem un quadre que pugui articular les activitats de lleure en un marc conceptual i dinàmic. El model hauria d'ésser espacial amb tres coordenades:

entorn familiar - entorn social

activitats personals - activitats massives

mode passiu - mode actiu.

Aquestes tres coordenades determinen sis càmeres on s'han de situar activitats de diferent tipus. Tots els tipus d'activitats són necessaris i convé no descompensar la composició. La passivitat és negativa però un excés d'activisme amb manca de temps per badar pot conduir al desequilibri psíquic.

Activitats	Entorn familiar	Entorn social	Mode
ACTIVITATS	<i>[La inexistència d'activitats és la passivitat]</i>	Estar amb companys o colla <i>Activitat tradicional al carrer</i>	PASSIU
PERSONALS	Estar en família, xerrar o sortir Realitzar treball escolar Llegir el que m'agrada Col·laborar en serveis familiars Practicar afició o hobby	Practicar esport, entrenament Practicar música, dansa, teatre <i>Grups de teatre, vídeo, excursió</i> <i>Associacions juvenils</i> <i>Organ. viatges, festes, cine-club</i>	ACTIU
ACTIVITATS	Escoltar música (ràdio-walkman) Veure pel·lícules i vídeos préstec	Anar al cinema sol o amb amics Anar a disco, pub, bar o granja <i>Anar al futbol</i> <i>Espectacles esportius</i>	PASSIU
MASSIVES	Escoltar notícies, esports a ràdio Veure televisió: notícies/diversos	<i>[Comporta presa de posició personal o presa de posició familiar segons l'edat]</i> <i>Activitats com itineraris natura, convocatòries teatre, música...</i>	ACTIU

Però alhora cal veure com d'unes activitats es pot passar a d'altres. Així mateix cal veure que hi ha dos nuclis d'iniciativa que poden moure. L'entorn familiar és un entorn personal i la família ha de prendre iniciatives en

quantitat inversament proporcional a l'edat dels fills. L'entorn social ja impulsa iniciatives a través dels MCM però aquí introduïm un nou paper a la institució escolar: dinamitzar el lleure i aportar iniciatives per a desenvolupar en entorn social o bé suggerir a les famílies activitats per al seu entorn familiar.

Algú pot pensar que és desmesurada aquesta funció de l'escola però les famílies tenen avui unes possibilitats de temps i potser també econòmiques que no saben com omplir. Això comença ja quan els pares de l'infant de quatre anys conviden a tots els amiguets de la classe, tota la classe o més, a la festa de celebració de l'aniversari del natalici. La moda 'a la americana' comença a ser convidar un nombre molt gran de nens i llogar uns pallassos o titellaires que els facin la funció. Malgrat la gran despesa, l'elecció és moltes vegades de mala qualitat.

En l'extrem oposat, els joves adolescents tenen necessitat de trobar-se. trobar-se ho fan però moltes vegades sense guió, és adir sense saber que fer. les propostes són generalment força repetides: una discoteca, n'hi ha moltes; un bar, n'hi ha molts; un cinema, n'hi ha molts... L'elecció acostuma a ésser força limitada i la societat de consum no els oferirà altra cosa. ¿Podria l'escola suggerir de tant en tant algunes iniciatives amb una certa creativitat? ¿Podria donar informació orientadora d'activitats possibles que no apareixen a l'oferta de consum?

Sobre el quadre precedent queden palesos els buits fonamentals. Les activitats massives en mode actiu a l'entorn social són les més escadusseres i cal activar la imaginació per inventar-ne de noves. Les activitats massives d'entorn familiar en mode actiu solament es poden

desenvolupar fent una previsió anticipada i completant amb realitzacions suggerides a partir de la contemplació de productes de comunicació de masses.

La institució escolar pot fer, i pensem que ha de fer, una intervenció activadora sobre l'entorn social i una intervenció suggeridora sobre l'entorn familiar. No dubtem que pot conduir a un lleure més creatiu.

Z: Predisposició a la presa de decisions

Passem a analitzar el comportament de la darrera de les variables, la predisposició a la presa de decisions.

Aquesta variable va ésser introduïda a partir de l'entrevista amb els professors d'algunes escoles, particularment una. Consideraven que els alumnes no volen prendre decisions, que s'inhibeixen de tot.

La qüestió ha estat objecte de pregunta als alumnes i als professors formulada en disjuntiva de Sí o No. En el cas dels alumnes (QA: pregunta 13), alguns ítems s'han fet de manera inversa per evitar respostes defensives. En el cas dels professors, la pregunta ha estat més detallada (QP: pregunta 12).

Les respostes donades pels alumnes es recullen en percentatges. Les respostes donades pels professors es recullen en puntuació directa per motiu de la reduïda mostra. Es dona el nombre de professors de cada centre per tal que es pugui tenir un referent clar. El resultat conjunt es dona en percentatge.

PARTICIPACIO ALUMNES ESCOLES D' E G B CENTRES DE B U P

QA: V44 a V49

	EGB	1	3	5	6	7	M	BUP	1	2	4	5	7	M
	J ¹ =							J ¹ =						
Resoldre robatoris	.000	57	25	58	54	29	41	.325	50	43	69	59	56	57
Higiene wc	.001	87	83	59	88	54	73	.486	90	79	78	63	74	76
Organitzar excursions	.128	30	16	22	15	10	18	.849	5	9	12	8	13	10
Revisió exàmens	.993	17	17	19	15	17	17	.406	5	11	10	4	0	7
Manteniment neteja	.015	77	60	67	63	37	59	.448	60	83	65	81	70	72
En absència professor	.481	87	79	86	69	76	80	.154	84	54	67	52	61	63

PARTICIPACIO DELS ALUMNES ESCOLES D' E G B CENTRES DE B U P Total

QP: V56 a V64

Nombre de professors de cada centre	3	5	4	5	6		3	6	5	5	7	49
-------------------------------------	---	---	---	---	---	--	---	---	---	---	---	----

(Opcions: Sí i No) EGB 1 3 5 6 7 BUP 1 2 4 5 7 %

Nombre dels que responen que Sí:

. en problemes de robatoris	2	3	4	4	5		1	1	2	3	2	55,1
. en destrosses materials	0	2	3	5	2		1	1	1	1	1	34,6
. en enfrontaments o baralles	3	3	4	5	6		3	3	2	4	3	73,4
. per organitzar sortides, viatges	2	4	4	5	4		3	6	4	5	5	85,7
. en desacords en qualificacions	2	4	4	5	6		3	6	5	5	7	95,9
. per valorar els professors	2	4	4	5	5		3	6	4	5	7	91,8
. per organitzar actes cult. festes	2	4	4	4	3		1	4	1	2	3	57,1
. per expressar queixes generals	3	5	4	5	6		3	6	4	5	7	97,9
. per presentar propostes solucions	3	2	4	3	4		1	1	5	2	1	53,0

Solament a EGB hi ha algunes diferències estadísticament significatives. Els alumnes de l'escola 1 es senten responsables de participar en resoldre problemes creats pels alumnes (robatoris, higiene wc, manteniment neteja, treball sense vigilància) i en molt poc grau en aquelles coses que corresponen als professors (excursions de treball i puntuacions d'exàmens). de manera força diversa pensen els alumnes de l'escola 7. Els alumnes de l'escola 5 se senten particularment responsables en basència del professor i en mantenir l'escola neta.

A BUP i malgrat en la pràctica no sigui així, els alumnes admeten que les excursions de treball i la puntuació dels exàmens correspon fonamentalment als professors. No hi ha diferències significatives en la distribució de respostes. Els del centre 1 estan certament més habituats a treballar sols, els del centre 2 participen en la neteja de l'edifici en l'activitat de tècniques, els del centre 4 es pronuncien més pels robatoris atès que hom ha de vigilar de no dixer-se res, els del centre 5 es senten responsables de la neteja en un centre que disposa de poc espai i d'un edifici poc confortable i els del centre 7 no demanen cap participació en les puntuacions d'exàmens però de fet vàrem assitir a una classe on això es va posar de manifest.

La resposta global dels professors no presenta diferències fonamentals entre centres però és diametralment oposada a la dels alumnes considerats en conjunt. de manera quasi absoluta els professors coincideixen en afirmar que els alumnes volen participar en l'organització de sortides, que intervenen quan hi ha desacord en el tipus d'examen o en la

puntuació, que volen valorar els professors i el seu tracte amb els alumnes i que estan a punt per expressar queixes en general.

Alhora els professor consideren que els alumnes estan interessats en participar en totes les altres proposicions presentades que de fets els afecten directament i en aquest aspecte semblen coincidir amb els alumnes. mentre la confiança en les propostes de solució dels alumnes es situa en el 50 %, al centre 5 es situa en el 100 %. Els alumnes d'EGB del centre 1 també són valorats per tots els seus mestres com a participants en propostes de solució. Ben al contrari dels professors del centre 7 on solament un entre set es pronuncia perquè sí que presenten propostes de solució.

En resum doncs, pel que fa a participació dels alumnes no es poden detectar particulars diferències però sí que els perfils globals apunten en la línia d'altres observacions recollides respecte al gust per l'escola o respecte a la iniciativa i creativitat.

5.4.

**EXPERIÈNCIES NO-ESCOLARS I
INICIATIVES QUE ES CONEIXEN
PELS MITJANS DE COMUNICACIÓ**

Venim desenvolupant un enfocament de l'educació en clau de comunicació. La comunicació és el fenomen emergent més significatiu de la nostra època i es reflecteix a tots els ambients d'una o altra manera. Possiblement l'escola és l'ambient on ha penetrat més poc el fenomen de la comunicació.

No es tracta solament dels suports tecnològics o aparells. Els MCM són els suports tecnològics, són els continguts dominants i són també les formes de comunicació. L'escola, amb tot el que hem analitzat, ha incorporat tímidament els aparells audiovisuals i es deleix per disposar abastament de tots els suports tecnològics. Els continguts han entrat en mínim grau, gairebé de manera anecdòtica. Tampoc han entrat les formes amb les quals es transmet la comunicació de masses.

Quan veiem que alguns han organitzat l'ensenyament a través de la televisió traslladant a la petita pantalla mestres que asseguts a la seva taula donen lliçons feixugues i inexpressives sense cap domini de la càmera ens esborronem. En el millor dels casos, un ensenyament basat exclusivament en la paraula hagués estat útil per explicar lliçons a través de la ràdio. Exigeix, això sí, guions molt ben

elaborats que no deixin mai de fer els necessaris resums o repeticions. Exigeix també claredat fonètica i periòdiques inflexions de veu que trenquin la monotonia.

Aquests models de lliçons o classes que comentem no serveixen ni per a l'escola on el mestre que avui no sigui un bon comunicador personal s'haurà de sentir inevitablement ineficaç. Ha quedat totalment inutilitzat el recurs fonamental de l'escola tradicional: l'autoritarisme. Avui, lliures de tota coerció, els alumnes des de ben petits es desentenent d'un ensenyament que no desperti el seu interès.

Es difícil despertar l'interès d'infants que tenen les neurones cansades per la sinapsi permanent a que els sotmet una exposició desmesurada a la televisió i a la música potent. Però és ben inútil voler ensenyar-los alguna cosa si no presentem la situació d'aprenentatge amb un cert atractiu i no posem en joc els recursos personals per atraure la seva atenció.

Ben al contrari de la classe de mala qualitat portada a la televisió, interessa als docents, als que tenen per funció mostrar, com els professionals del mitjà desvetllen l'interès dels espectadors. Ritme ràpid, sorpresa, *flash* inicial, canvis de ritme i un gran control de la mirada sobre la càmera buscant la mirada dels espectadors són trets de la comunicació televisiva que bona falta ens fan a l'escola. A més d'això calen recursos de contingut: saber presentar el tema amb una certa caricatura si cal, improvisar l'acudit o tenir-lo de reserva per al moment oportú i no oblidar determinats rituals. Molt haurem d'aprendre els mestres del control del temps dels presentadors d'informatius, de debats o de programes d'entrevistes. Al mitjà televisiu o radiofònic el temps és el temps mentre que a l'escola el temps és el mateix mestre i el que no fem avui es farà el proper dia.

Observar el funcionament dels MCM i reflexionar sobre la nostra pràctica pedagògica pot fer-nos obrir els ulls i entendre, en part, perquè els infants no troben interès a les nostres classes i en les nostres lentes escolàstiques explicacions. Hi ha certament mestres que no tenen aquest problema amb els alumnes. Depèn dels alumnes tot i que cada vegada menys i depèn també de l'energia expressiva que incorpori a les seves classes i a la relació humana i comunicativa que estableixi amb ells.

Observar el funcionament i els productes de mitjans com la premsa diària i la premsa il·lustrada o gràfica ens ha de fer sentir ridículs quan presentem als infants aquests exercicis ciclostilats o fotocopiats a una tinta, sovint mal estructurats, amb faltes mecanogràfiques no corregides o amb lletra manuscrita feta de correguda. Aquests infants, cada setmana poden tenir a les seves mans un suplement dominical de diari a tot color amb algunes pàgines de reportatge atractives encara que incompletes i potser superficials. ¿De què serveixen els nostres apunts complets i profunds si només de veure'ls ja estan cansats de llegir?

Al mateix temps, nosaltres acceptem uns treballs escrits sobre un plec de fulls rebregats, a una sola tinta, amb lletra irregular, sense títols categoritzadors i sense il·lustracions. Queda desaprofitada la quantitat de fotografies i il·lustracions que es poden trobar als diaris, revistes, fulletons d'agències de viatges o luxosos quaderns de propaganda.

Aprendre noves formes d'ensenyar mirant fora de l'escola

Amb aquesta entrada tan crítica volem posar de manifest que l'anacronisme de l'escola no té justificació. Certament falten molts mitjans però falten també iniciatives que comencen per observar com funciona la vida i la cultura fora de l'escola i incorporar a la mateixa tantes i tantes coses habituals que ignorem i que fan que no tingui res a veure la manera de treballar a l'escola respecte a la manera de treballar fora d'ella.

No es tracta de fer el joc a la superficialitat i a la improvisació com denunciàvem en parlar de l'escola postmoderna. Cal reflexionar molt i fonamentar-se en principis pedagògics clars. La intencionalitat educativa és la que converteix qualsevol objecte o activitat en pedagògica. Es tracta de connectar l'educació a l'educació informal però no de renunciar a l'educació formal. Els professionals que millor poden entendre això són aquells que venen treballant intensament a l'escola, els que preparen les classes i preveuen materials i recursos seguint la línia de fa anys però que avui no és la més adequada a l'entorn de comunicació de masses i consum on viuen els infants i joves.

Mai haguéssim pogut imaginar la quantitat de materials i de recursos que es poden trobar per cap preu a la societat de consum. Avui podem preparar molt menys dins de l'escola i recollir molt fora de l'escola. Si estem habituats a preparar bé la classe, no ens faltará iniciativa per donar la intencionalitat adequada a qualsevol material o activitat que recollim observant la vida i la cultura externa a l'escola. Els mateixos alumnes seran els nostres col·laboradors atès que ens poden aportar materials, ens

poden donar notícia d'un programa de televisió, ens poden dir el dia que les agències de viatges han canviat els fulletons de la temporada o ens posaran a disposició els discos, cassetes de música o vídeoclips que nosaltres no tenim a l'abast.

Té les seves facilitats i té els seus inconvenients. És possible que la manera d'organitzar un tema de treball i estudi d'aquest curs no serveixi per al curs que ve. Ja no és possible ensenyar durant anys exactament de la mateixa manera. Caldrà estar atent una altra vegada a l'actualitat i als recursos que en aquell moment estiguin disponibles. Si els alumnes no estudien la producció i comercialització de fruita seca però estudien la comercialització de productes làctics poden aprendre els mateixos conceptes i practicar els mateixos procediments. Si no estudien a fons la producció d'energia del petroli potser poden estudiar l'energia elèctrica.

El pitjor mal de l'escola ha estat quedar-se tancada en ella mateixa, donar per resolts els problemes de cada dia aferrant-se a una manera de fer de fa anys. Els mestres no parem de dir que els alumnes cada vegada són més diferents, que cada vegada són més difícils, que els costa molt de centrar l'atenció que no tenen cap interès per la feina. Diem tot això i encara molt més. No es possible canviar tantes coses. ¿No fora més senzill canviar-ne una de sola?... L'escola!

L'escola no pot quedar-se tancada. Si la vida és tan complexa que no es pot dur a l'escola, cal pensar en fer escola a partir de qualsevol situació de vida. S'ha de conèixer la vida natural, cultural, la vida científica,

tecnològica, social, artística tal com és fora de l'escola. Això és avui possible com mai gràcies al fenomen de la comunicació, constant i sempre present. La comunicació de masses que tan sovint veiem com a negació de l'escola es pot convertir en el millor aliat de l'educació. La comunicació permet tenir informació de tot i solament cal donar-li entrada a l'escola, modificar el model organitzatiu de l'escola perquè la informació hi circuli habitualment. L'educació capacitarà per processar la informació i convertir-la en coneixement. L'educació personalitzada desenvolupa capacitats de percepció sensorial, dóna estructures de processament racional, ofereix un entorn microsocial d'expressió de sentiments i posa en circulació valors amb els quals cadascú pugui orientar la seva vida.

Volem en aquest capítol, ni que sigui de manera breu i poc sistematitzada, fer una enumeració de les experiències no-escolars que estan mostrant els modes de treballar que hem d'incorporar a l'escola per substituir definitivament les files a l'entrada, les taules arreglerades, l'activitat dominantment receptiva, la uniformitat de treball de tots els presents a un sala de classe, les biblioteques desertes, els laboratoris experimentals sense experiències en curs d'observació, els corredors sense estímuls a la curiositat i els feixucs treballs escolars de caps de setmana o vacances.

En els darrers deu anys s'han desenvolupant una munió d'iniciatives per obrir l'escola al coneixement del seu entorn. Moltes vegades aquestes iniciatives no han partit de mestres experienciats sinó de joves titulats: biòlegs, físics, historiadors, bibliotecàries, músics... que de manera entusiasta han sabut dissenyar unes activitats realment culturals que no érem capaços de dissenyar els

mestres amb experiència d'anys perquè ens faltava dimensió lúdica. Es possible que a aquestes activitats els falti una certa sistematització perquè no quedin en l'anècdota i en el divertiment. Després de fer pa o de fer iogurt, que és interessant per a tot infant, cal saber donar una explicació de la reacció química de la fermentació. El treball cooperatiu i complementari d'uns i altres és una aposta segura. Tots hi som necessaris.

Avui n'hi ha tant per observar i conèixer fora de l'escola que la renovació de l'escola és inexcusable. Possiblement calguin menys cursos i cursets i sigui el moment que tot mestre es vinculi o conegui de prop activitats culturals externs a la mateixa escola. Es un reciclatge relativament econòmic; possiblement es pot fer a partir de les activitats que hom fa ja o convé que faci com a ciutadà culte. D'altra banda és molt més gratificant sortir a gaudir la natura i la cultura que tancar-nos a casa a preparar fitxes i a corregir exercicis. La característica de gratificant no és supèrflua. Si cada dia, i particularment cada dilluns, els mestres i professors arriben a l'escola gratificats per haver-se deixat perdre per un itinerari natural, per haver gaudit d'una obra de teatre o d'un concert, per haver rigut amb una comèdia familiar de les que protagonitzen els joves a la TV o per haver seguit un Carnestoltes on s'hi volca tot el poble... estaran en condicions de gratificar els alumnes.

Experiències d'aprenentatge a la natura

Les escoles actives urbanes no van abandonar mai el principi d'apropar els infants a la natura i són les que dissenyaven excursions i també campaments amb estada de tres o quatre dies a una casa de camp o en tendes de campanya. les escoles tradicionals acostumaven a fer una excursió o viatge cap a final de curs a un lloc turístic, a vegades el que els suggeria l'empresa d'autocars.

La diferència era clara. Els alumnes de les escoles actives havien preparat el tema a l'escola, coneixien el disseny d'activitats d'aprenentatge previst i no havien d'oblidar els estris fonamentals: la carpeta, paper i llapis i potser també una càmera de fotografies. Les estades d'alguns dies cobrien objectius d'aprenentatge, i també d'autonomia dels infants, de convivència i de jocs i estratègies diverses. Cansar-se de caminar o no adonar-se del cansament seguint les pistes per colles, passar una mica de por a les fosques en un joc de nit, descobrir sols un poble desconegut i realitzar els diversos serveis d'intendència necessaris són aportacions de l'escoltisme que alguns mestres van incorporar a l'escola activa.

A partir dels anys vuitanta aquestes iniciatives són més conegudes i davant la demanda de cases de colònies comencen a aparèixer ofertes de tota mena, algunes amb clares finalitats pedagògiques, d'altres amb objectius purament comercials i les pitjors són un frau que explota la superficialitat d'alguns mestres que volen seguir les modes però sense preparar res, que els ho donin tot preparat. Hi ha ofertes integrades de viatge, estada, rutes naturals i bosses de dinar en ruta que són una greu estafa.

Alguns negociants sense ofici ni escrúpols han vist en aquesta tendència dels mestres a treure els infants de l'escola a fer grassos beneficis. L'estafa no té cap justificació però la frivolitat dels mestres d'acollir-se a una oferta per anar a veure un parc natural a més de mil quilòmetres amb un viatge continu d'una nit i mig dia tampoc té justificació. ¿Què poden veure o viure uns infants de catorze anys allà que no puguin veure o viure més aprop? I si els de catorze anys van a més de mil quilòmetres, els de setze ja han d'anar a tres mil i al continent africà.

Tot això convé dir-ho per endavant per subratllar la responsabilitat total dels mestres i professors en l'elecció de les activitats. Poca responsabilitat hi pot haver si aquests esperen que ja els ho preparin tot; les queixes al final no son altra cosa que excuses de mala consciència. Els mestres d'ofici no es deixen suplantar per una organització comercial sinó que ells porten la direcció de les activitats o s'associen a la direcció d'iniciatives organitzades amb criteris pedagògics. Els mestres d'ofici no surten de l'escola si solament han d'acompanyar els alumnes; això ja ho faran els seus pares. I si són els alumnes que demanen llibertat per tenir l'ocasió d'anar sense els pares, els mestres no es deixen utilitzar. Quan els mestres van amb els alumnes actuen com a professionals, dirigeixen l'activitat i donen els marges de confiança que consideren correctes als alumnes.

El Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya va posar en marxa la iniciativa anomenada "Camps d'Aprenentatge" (CAP) dins del programa d'ajuda a la renovació pedagògica, el mateix que inclou els Centres de Recursos Pedagògics. Els CAP són iniciatives d'aprenentatge escolar sobre l'entorn, natural i cultural que poden seguir els alumnes amb els seus mestres. Aquestes iniciatives estan